

ACADEMIA ROMÂNĂ

CORESPONDENȚA
CONSULILOR ENGLEZI DIN PRINCIPATE

1828—1836

313645

DE

IOAN C. FILITTI
MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE.

EXTRAS DIN:
ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE
Seria II. — Tom. XXXVIII.
MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE SOCEC & Co., C. SFETEA, PAVEL SURU
LEIPZIG VIENA
OTTO HARRASSOWITZ. GEROLD & COMP.

1916.

3119

Prețul 80 bani.

Analele Societății Academice Române. — Seria I:

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II:

L. B.

<i>Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1879—1888.</i>	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1878—1888	2.—
<i>Tom. XI—XX. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1888—1898.</i>	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1888—1898	2.—
<i>Tom. XXI—XXX. — Desbaterile și Memoriile Academiei în 1898—1908.</i>	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1898—1908	2.—
<i>Tom. XXXI. — Desbaterile Academiei în 1908—9</i>	5.—
» <i>XXXI. — Memoriile Secțiunii Istorice</i>	10.—
» <i>XXXII. — Desbaterile Academiei în 1909—1910</i>	5.—
» <i>XXXII. — Memoriile Secțiunii Istorice</i>	14.—
» <i>XXXIII. — Desbaterile Academiei în 1910—1911</i>	4.—
» <i>XXXIII. — Memoriile Secțiunii Istorice</i>	12.—
» <i>XXXIV. — Desbaterile Academiei în 1911—1912.</i>	4.—
» <i>XXXIV. — Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	20.—
» <i>XXXV. — Desbaterile Academiei în 1912—1913</i>	5.—
» <i>XXXV. — Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	8.—
Plângerea lui Ioan Sandu Sturza Vodă împotriva suditorilor străini în Moldova, de <i>N. Iorga</i>	—20
Din ținuturile pierdute. Boieri și răzeși în Bucovina și Basarabia în cele dintâi decenii după anexare, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Câteva știri nouă privitoare la Istoria Românilor, de <i>N. Iorga</i>	—30
Notele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani, de <i>N. Iorga</i>	—50
Două plângeri ale episcopului de Râmnic Galaction, de <i>N. Iorga.</i>	—20
Versuri nouă ale lui Ienăchiță Văcărescu, de <i>N. Iorga</i>	—20
Barbu Știrbei ca educator, de <i>N. Iorga.</i>	—20
Insemnătatea lucrărilor Comisiunii europene dela gurile Dunărei, 1856 la 1912, de <i>Dimitrie A. Sturdza</i> . I, II, III. 1856 la 1912	1,80
Patrahirul lui Alexandru cel Bun: Cel dintâiu chip de Domn român, de <i>N. Iorga</i>	—30
Ucraina moldovenească, de <i>N. Iorga</i>	—30
Monete inedite din orașele noastre pontice, de <i>M. C. Sutz</i>	—50
Condițiunile de politică generală în cari s'au întemeiat bisericile românești în veacurile XIV—XV, de <i>N. Iorga</i>	—30
Două tradiții istorice în Balcani: a Italiei și a Românilor, de <i>N. Iorga.</i>	—20
Bătăliile dela Gwozdziec și Obertyn (1531), de <i>I. Ursu</i>	—50
Descoperiri nouă în Scythia minor, de <i>V. Pârvan</i>	2.—
Ideile de legi și de prevedere, de <i>A. D. Xenopol</i>	—20
Principele ardelean Acațiu Baresai și Mitropolitul Sava Brancovici, de <i>Dr. Ioan Lupas</i>	—30
» <i>XXXVI. — Desbaterile Academiei în 1913—1914</i>	5.—
» <i>XXXVI. — Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	20.—
Armenii și Români: O paralelă istorică, de <i>N. Iorga</i>	—40
Știri nouă din Dacia Malvensis, de <i>Vasile Pârvan</i>	1.—
Privilegiul lui Mohammed al II-lea pentru Pera (1-iu Iunie 1453), de <i>N. Iorga</i>	—50
Castrul dela Poiana și drumul roman prin Moldova de jos, de <i>Vasile Pârvan</i>	1.—
Ostași dela Prut cu un nou act dela Alexandru cel Bun. — Răzeși romașcani, de <i>N. Iorga</i>	—40
Ceva despre Episcopul maramurășan Iosif Stoica. — Câtevâ fragmente de vechi Cazanii românești, de <i>N. Iorga</i>	—50
Istoria Evreilor în țerile noastre, de <i>N. Iorga</i>	—40
Vasile Lupu ca următor al Impăraților de răsărit în tutelarea patriarhiei de Constantinople și a Bisericii ortodoxe, de <i>N. Iorga.</i>	—40
Clopotul dăruit de Caragheorghe, întemeietorul Serbiei, bisericii satului Topola (1811), de <i>N. Iorga</i>	—20
Cetatea Ulmetum, II 1. Descoperirile campaniei a doua și a treia de săpături din anii 1912 și 1913, de <i>Vasile Pârvan</i>	3.—
Cetatea Ulmetum, II 2. Descoperirile campaniei a doua și a treia de săpături din anii 1912 și 1913, de <i>Vasile Pârvan</i>	2.—
Dela Cetatea Tropaeum-Adamclisi: Basilica-cisternă. Studiu arheologic, de <i>G. Murnu</i>	1.—

B.C.U. Bucuresti



C20056847

Institutul de Studii Istorice și Sociale-Politice
de pe lângă C.C. al P.C.R.
BIBLIOTECA DOCUMENTARĂ

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

BUCUREȘTI

COTA

13757

950/05

CORRESPONDENȚA CONSULILOR ENGLEZI DIN PRINCIPATE

1828—1836

DE

IOAN C. FILITTI

Membru corespondent al Academiei Române.

Sedința dela 9 (22) Maiu 1916.

După cum n'au fost cercetate arhivele rusești pentru atâtea amănunte interesante ce trebuie să cuprindă despre istoria Principatelor în sec. al XVIII-lea și al XIX-lea, tot astfel au rămas neatinsse până acum arhivele englezești din cari s'ar putea culege iarăș multe știri nouă despre istoria noastră mai ales în sec. al XIX-lea.

Nu e dar fără preț broșura confidențială, atât de rară astăzi, publicată în Iulie 1878—adică pe vremea congresului dela Berlin—de ministerul de externe al Marei Britanii sub titlul de (1) «Corespondență privitoare la organizarea principatelor dunărene, 1828—1836». Broșura cuprinde rapoartele consulului englez din București, E. L. Blutte, dela 9 Maiu 1828 la 26 Sept. 1834, și puține rapoarte ale urmașului lui Blutte, Robert G. Colquhoun dela 26 Iunie 1835 la 4 Dec. 1836. Din cuprinsul broșurii se vede că nu toate rapoartele acelor consuli au fost publicate, cărțile verzi, albastre sau de alte fețe fiind de obicei, prin însăș natura lor, incomplete. În schimb, sunt strecurate prea puține rapoarte ale ambasadorilor englezi dela Viena și Constantinopol, atâtea cât trebuie pentru a ne deșteptă curiozitatea fără a o satisface.

(1) *Correspondence respecting the organization of the Danubian Principalities, 1828—1836. Printed for the use of the Foreign office, July 1878. Confidential No. 3666. 171 pagine. Rapoartele sunt, firește, date cu stilul nou. În text, am transformat datele în stil vechiu. Un exemplar din broșură, la Minist. Afacerilor străine, Dosar 68.*

Din rapoartele lui Blutte se vede că inteligența lui eră mărginită. Nu pătrundeă rostul evenimentelor ce se petreceau sub ochii lui. Nu se bucură de multă autoritate față de fruntașii români sau ruși din Principate și, om simplu se pare, nici nu veniă prea des în contact cu ei, deși spre deosebire de colegii lui aproape nu părăsi Bucureștii (1). Eră lipsit astfel de multe mijloace de informație și rapoartele lui se resimt de nepregătirea acestui agent pentru un mediu de intrigi în care nu se puteă descurcă decât o pătrundere fină de care eră lipsit. El culege fără discernământ toate svonurile, le transmite pe dată guvernului său pentru a le desminți a doua zi; poartă Rușilor o ură neîmpăcată și tenacitatea lui în a raportă cele mai slabe speranțe, curând spulberate, de evacuarea Principatelor nu sunt egalate decât prin conștiințiozitatea cu care dă seamă de vexațiunile ce îndură supușii englezi din Principate, mai ales ionieni.

Altfel stau lucrurile cu Colquhoun. Acesta eră sosit la București în Martie 1835 (2) și aveă să rămâe la noi un sfert de veac (3). Rapoartele lui sunt mult mai interesante și este de regretat că tocmai acestea se opresc dejă la 1836.

Rapoartele lui Blutte sunt adresate ambasadorilor englezi la Viena, lord Cowley până în August 1831, Forbes apoi până în Fevruarie 1832, în fine F. Lamb până în Sept. 1834. Rapoartele lui Colquhoun sunt îndreptate către W. Fox Strangways, ambasador la Viena, sau către viconte Palmerston.

Voiu examină acum ce contribuții nouă aduce publicația engleză pentru cunoașterea vremii dintre 1828 și 1836.

Campania dela 1828—1829. Ocuparea Principatelor.

Convenția ruso-turcă dela Akerman, încheiată la 25 Sept. (7 Oct.) 1826 (4), explicativă a tratatului dela București din 1812, cuprindeă pe de o parte consimțământul Rusiei la cele hotărîte încă dela 1822

(1) Consulul francez Lagan, inlocuitorul lui Hugot nu se inapoiază din Sibiu decât la 9/21 Maiu 1830, însoțit de Moisson, consul la Iași. Lagan, spre a evită nouă scrisori de acreditare, se prezentă ca locțiitor al predecesorului său și aduce numai o adresă a acestuia în acest sens către divan (Blutte, 21 Maiu 1830). Consulii austriaci Timoni și Wallenburg nu sosesc decât în Fevr. 1833. Timoni n'aveă nici el berat ci numai o scrisoare de recomandație din partea lui Metternich către Kisseleff. Blutte zice că amândoi erau născuți în Pera și rude cu Minciaky (Blutte, 2 Noemv. 1832, 18, 22 și 25 Fevr. 1833).

(2) W. Fox Strangways, ambasador la Viena, c. ducele de Wellington, 19 Martie 1835.

(3) Filitti, *Domniile române sub Regulamentul Organic*, ed. Acad. Rom. Buc. 1915, pag. 104.

(4) *Doc. privitoare la renașterea României*, I, 310.—Acad. Rom. Ms. 3704.

de Poartă cu privire la domniile pământene, iar de altă parte reînnoia Rusiei dreptul oficial de imixtiune în afacerile interne ale Principatelor menite a avea doi stăpâni în loc de unul. Domnii deveniau niște unelte în mâinile consulilor ruși, iar dispoziția privitoare la «regulamentul general» ce urmă să se întocmească «pentru îmbunătățirea stării Principatelor» conținea germenul viitoarelor «regulamente organice» ce aveau să se elaboreze în curând sub influența rusească.

Convenția dela Akerman nu se ocupă de chestia grecească, născută la 1821, și a căreia rezolvire rămâne pendentă. Prin tratat special încheiat la Londra la 6 Iulie 1827, Franța aderă la acordul anglo-rus din 1826 privitor la această chestiune. Incidentul dela Navarin, care urmă, puse însă din nou focul la pulbere. Turcia închise Marea Neagră vaselor rusești și, prin firman din 20 Dec. 1827 (1), făcù apel la fanatismul musulman. Teroarea, pe care trecutele ocupații o justificau pe deplin, se răspândi în Principate. Noul consul general rusesc la București (2), fost fecior al lui Capodistria dacă credem un raport francez (3), Minciaky, ale căruia funcții la Constantinopol încetaseră dela numirea ca ambasador rusesc la Poartă a lui Ribeaupierre, se sili în zadar să liniștească spiritele (4). Primise ordin să arate domnilor că Rusia eră garanta instituțiilor din Principate și că cea mai mică abatere dela drumul hotărît de tratate putea să le procure «o zi de amarnice păreri de rău» (5). Consulul Prusiei, Kreuchely (6), putea, cu drept cuvânt, scrie la 27 Fevruarie 1828 ambasadorului prusian la Țarigrad, Miltitz, că consulul general rusesc este «marele resort și Domnando (secretarul) roata motrice a mașinii Nimic nu se face fără consimțământul lor» (7). Nesiguranța sporiă pe fiecare zi, cum își putù da seamă urmașul lui Miltitz, Canitz, în trecere prin București spre Constantinopol la începutul lui Martie.

(1) Hurmuz-Iorga, X, 442, n. 2.— Ac. Rom. Ms. 1080, f. 150. Firmanul fusese precedat de o scrisoare a marelui vizir c. Nesselrode, 12 Dec. 1827.

(2) 28 Iulie 1827—Iunie 1835.

(3) Hugot, consul fr. din Ian. 1823 până în Martie 1830, c. Polignac, 7 Oct. 1829. Raportele consulilor francezi au fost tipărite în colecția Hurmuzaki, vol. XVI (până la anul 1824) și XVII (dela 1825).

(4) Hurmuz. X, 433, 437, 439, 441.

(5) Rap. Consul. la Acad. Rom.

(6) Dela moartea lui Ion Marco până la 1834. Hurmuz. X, LIV.

(7) Hurmuz. X, 441—3.

Domnul muntean Grigore Ghica speră că conflictul se va aplană. Cavalerul de Gentz, confidentul lui Metternich (1), printr'o scrisoare din 1 Ianuarie 1828, îi luă însă orice nădejde: «Ar fi, scria el, o nerozie a crede că Rusia va da înapoi». Inseamnă a mărturisi că Austria se va mărgini a privi neputincioasă. La 18 Fevruarie Gentz adăogă: «Cheia purtării prezente a Porții se găsește în convingerea ei fatală că nici o concesie, nici un act de supunere, oricare ar fi, n'ar putea dezarmă proiectele ostile ale Rusiei. Ea se teme de a fi atacată din nou pentru neexecutarea convenției dela Akerman». Și într'adevăr, această executare nu fu începută decât de Ruși chiar, după intrarea lor în Principate. O altă scrisoare a lui Gentz dela 31 Martie e și mai explicită: «Rusia nu se va opri. A mers prea departe pentru a mai putea retrogradă... Aștept pe fiecare zi știrea că împăratul a plecat la oaste (2)». Consulul francez Hugot scria și el ministrului La Ferronnays, la 4 Aprilie 1828: «La București teroarea cuprinde spiritele. Domnul care până acum se opunea oricărei plecări a boierilor, a revenit asupra acestei hotăriri.... Deci.... femeile pleacă spre Câmpulung și alte locuri vecine cu Ardealul pentru a putea pași mai ușor în câteva ceasuri pe pământul austriac». In cele din urmă, față cu numărul tot crescând al cererilor de autorizări de plecare, Ghica Vodă începù a le refuză (3).

Se înțelege cu atât mai lesne ca Rusia să nu fi dat înapoi cu cât nici o putere nu-i sta în cale. Anglia dezaprobă cu vorba. Franța eră în simpatie cu Rusia. Austria eră sau se făcea că este înșelată asupra adevăratelor intenții ale Rusiei, iar Prusia voiă să păstreze bune relații cu vecinul dela răsărit. După ce expune astfel starea Europei, Gentz într'o scrisoare din 7 Aprilie 1828 conchide că «altă scăpare pentru Turcia nu mai este decât voința providenței sau moderația spontanee a împăratului rusesc». Țarul spusese contelui Zichy: «E departe de mine gândul vreunei sporiiri de teritoriu.... Vă repet.... că nu pot suferi.... pe Greci.... Ii consider ca supuși în revoltă fățișă împotriva suveranului lor legitim. Nu voesc desrobirea lor.... N'am nici o intenție de întindere teritorială.... Voesc numai pacea, fericirea internă și prosperitatea

(1) Filitti, *Correspondența Domnilor și boierilor români cu Metternich și cu Gentz*. Extras din An. Ac. Rom. 1914.

(2) Serisorile lui Gentz in Prokesch-Osten, *Dépêches inédites du chevalier de Gentz* Paris 1876—7, 3 vol.

(3) Hurmuz. X, 443.

negotului poporului meu. Pierderea imensă pe care această ramură a industriei o încearcă prin măsurile luate de Poartă, provocațiunile nesfârșite..., neexecutarea tratatului dela Akerman, mă silesc să trag spada.... Nici o piedică nu mă va face să dau înapoi, chiar dacă urmarea... ar fi prăbușirea imperiului otoman». Dintr'o depeșă ulterioară (1) — din Noemv. 1828 — a lui Pozzo di Borgo, ambasador la Paris, reiese că una din cauzele războiului a fost și teama Rusiei ca Turcia să nu se întărească prin reformele proiectate de sultanul Mahmud. Știind deci că nici o putere nu se va opune mersului lor spre Țarigrad, Rușii însărcinară pe Paskievici să sfârșească conflictul cu Persia încheind tratatul dela Turcmançai și, având astfel mâinile libere, dădură manifestul dela 23 Aprilie 1828 (2), în care acuzau pe Turci că îndeamnă la răscoală triburile din Caucazia, că închid Bosforul negotului european, că dețin vase rusești contrar art. 1 și 30 din tratatul de comerț dela 1783 și art. 7 al convenției dela Akerman, că sechestrează încărcăturile pentru a le vinde apoi pe prețuri de nimic și, în fine, că proclamaseră războiul sfânt. Cât timp nu eră vorba de anexiuni, Austria se dezinteresă de neînțelegerile dintre Rusia și Turcia. Ocupația Principatelor, cu această rezervă, n'o îngrijoră prea mult. Metternich nici nu vorbește în memoriile lui (3) de aceste împrejurări decât ca de niște simple operații militare. Mai eră însă și o cauză hotăritoare a inacțiunii Austriei, eră starea ei de nepregătire. «Niciodată, scrie Metternich, (Rusia) nu s'ar fi aventurat atât de ușor într'o întreprindere ale cărei urmări erau greu de prevăzut, dacă ar fi avut să ție seamă mai serios de Austria». Într'un raport către suveranul său la 9 Octomvrie 1829, cancelarul austriac propune reforme ca «să ne luăm locul în lumea nouă».

*

Blutte se află la București (4) când la 25 Aprilie (7 Maiu) 1828 o divizie rusă trecu Prutul la Sculeni din ordinul mareșalului

(1) Reprodușă după *Portofolio* in Elias Regnault, *Histoire politique et sociale des principautés danubiennes*, Paris 1855, pag. 157.

(2) A fost precedat de o scrisoare a lui Nesselrode c. marele vizir (14 Aprilie) ca răspuns la scrisoarea acestuia din 12 Dec. 1827 (Ac. Rom. Ms 323, f. 135).

(3) Ediția Klinkowstroem. Paris 1881, vol. IV și V.

(4) La Iași funcționă un delegat, Udritzky până la Maiu 1830 (Blutte, 3 Maiu 1830), apoi Pfaff până la 22 Ianuarie 1832, apoi Britzi până în Septemvrie 1833, în fine grecul M. Papanicola.

Wittgenstein (1) și intră la Iași în aceeași zi. Domnul Moldovei, Ioniță Sturdza, e dus sub escortă în Basarabia. Baș bešli aga e făcut prizonier. Aga orașului e pus sub ordinele colonelului rus Barozzi. Supravegherea finanțelor e încredințată lui Pisani, — fost consul dela 1818 la 1826 și numit acum consul la Iași în locul lui Lelly, — sub controlul consilierului de stat rus Alexandru Sturdza, fiul celui dintâu guvernator al Basarabiei (2). Comitele Pahlen, proclit «fiu de asasin» pentru că tatăl său ucisese pe țarul Paul I, numit șef al administrației centrale provizorie a amânduror Principatelor, institui la Iași un divan săvârșitor compus din mitropolit, hatm. Alecu Ghica, hatm. Răducan Rosetti, vorn. Mihalache Sturdza și hatm. Const. Balș. Pavel Pisani fu numit «ocârmuitor comisiei îndestulării obștești» împreună cu vist. Iordache Catargi și vist. Alecu Sturdza (3).

Antegarda rusească, comandată de generalii Geismar și Roth porni spre București. «La această veste — scrie la 28 Aprilie bancherul-baron Meitani consulului austriac Fleischhagl de Hakenau (4) care trecuse munții cu o zi înainte, ca și colegul său dela Iași Lippa (5), lăsând geranța secretarului Liehman, — toți Turcii au fost cuprinși de o mare frică și, departe de a se mai gândi la o invazie în Țara-Românească, li se părea că văd deja pe Ruși la porțile cetăților lor». Grigore Vodă Ghica, sfătuit de Gentz, părăsi Bucureștii în ziua de 10 Maiu st. n. ora 2 dimineața (6). Meitani povestește plecarea: «Domnul nostru a fost foarte afabil cu toți boierii... A numit caimacam pe mitropolitul. Acesta ca și mai mulți boieri l-au însoțit până la barieră. Mai toți au vărsat lacrimi» (7). Aflând de fuga lui Ghica, generalul Roth trimise un emisar care-l ajunse de pe urmă la Câmpulung și-l hotări să revie în capitală unde va fi la adăpost de orice primejdie (8). Tot de pe

(1) Proclamația lui, din Vadul lui Isac, 29 Aprilie, la Ac. Rom. Ms 1080, f. 149. — *Doc. Renașt.* I, 308. — Hurmuzaki, S. I⁴, 328. — Correspondence, 2.

(2) Hurmuzaki, X, 447, n. 6.

(3) Manolache Drăghici, *Ist. Moldovei pe timp de 500 de ani*, Iași 1857, II, 175-6.

(4) Ian. 1810 — Sept. 1832. Plecând, încredințează divanului averea și siguranța supușilor austriaci, amintind că și boierii găsiseră în împrejurări grele «un asile sûr et tran-«quille sous l'égide du gouv-t paternel de S. M. I-le et R-le Ap-que». (Hurmuz. X, 612. Arh. St. Adm. vechi, No. 270). Blutte iea direcția poștei austriace.

(5) Blutte, 9 Maiu 1828.

(6) Hurmuz. X, 446.

(7) Arh. St. Cond. 117, f. 109.

(8) Hurmuz. X, 445.

drum, generalul Geismar scrisese la 29 Aprilie mitropolitului Grigore, dându-i încredințări liniștitoare și rugându-l să transmită omagii banului «Barbo de Vacaresco, comme à une ancienne connaissance» (1). Rușii intră în București la 30 Aprilie, 3 și 4 Maiu 1828. Cartierul general se așează în casa Romaniti (2), azi Ministerul de Finanțe.

Pahlen porni și el dela Iași la București. La Buzău îl întâmpină clucerul Barbu Știrbei care fu numit, cu acest prilej, mihmandar al oștilor rusești în locul log. Mihalache Cornescu (3). Sosit la București la 10/22 Maiu, Pahlen se instalează în casele Căminarului Alecu Filipescu pe care Colson trebuie să le părăsească. Maiorul rus Marente e numit, la 11 Maiu, polițmaister al Bucureștilor, «ca să îndeplinească îndatorirea aceasta în temeiul pravilelor ce sunt pentru polițiile din lăuntrul Rusiei», sub înaltul control al generalului Kaufman (4). Cornescu refuzând a primi agia în așa condițiuni, divanul desemnează pe Costache Cantacuzino, ca «răsplătire (?) pentru cele mai mari slujbe ce au arătat în vremea ce au fost deputat la corpusul ot Brăila» (5).

Îndată ce Rusia hotărise războiul împotriva Turciei, instrucții fuseseră date mareșalului Wittgenstein cu privire la ocuparea și organizarea Principatelor (6). Domnitorii Sturza și Ghica fiind fost «aleși din boierii locali fără participarea Rusiei, contrar tratatelor» trebuiau îndată îndepărtați, «lăsându-i să locuească unde vor voi în Principate». Acești principii «și-au atras prin purtarea lor extrema nemulțumire» a țarului. Prin convenția dela Akerman, «sunt hotărâte multe îmbunătățiri pentru amândouă Principatele, cărora nu li s'a făcut încă nici un început», printre cari și «regula alegerilor viitoare la Domnie». «Locul și autoritatea principelui, în ultimul resbel, s'au atribuit președintelui amânduror divanurilor, ce se alege de autoritatea imperială și fiindcă el în totdeauna președează în Iași, de aceea la București se numiă un vicepreședinte, după alegerea și întărirea comandantului suprem. Aceeaș măsură trebuie introdusă acum, și cu o singură schimbare că preșe-

(1) *Arh. St. Cond.* 117, f. 130 v. — Erbiceanu, *Ist. Mitrop. Moldovi*, 437—8.

(2) Hurmuz. X, 447.

(3) *Cond.* 117, f. 119. Iorga, *Știrbei-Voda*, II, 643.

(4) *Blutte*, 16 Maiu 1828.

(5) *Cond.* 117, f. 161.

(6) Hurmuz. S. I⁴, 333.

dintelui să i se dea numirea de președinte plenipotențiar». Pentru acest post, ocupat provizoriu de generalul Roth (1), a fost ales Pahlen. Sub ordinele președintelui, instalat la București, se aflau: vicepreședintele dela Iași—consulul general Minciaky numit în Fevruarie 1828 — ; divanul săvârșitor sau împlinitor; divanul judecătoresc; adunarea obștească a divanului numită și adunarea nobleței, iar mai târziu, în timpul lui Kisseleff, obștea sau ocârmuirea divanurilor (2). În teorie, ocupația rusească «n'au zmintit nici un lucru din cele mai nainte întocmite, ci au întărit legiurile, dreptățile și pronomiile țării a rămânea neclintite» (3). În Țara-Românească divanul săvârșitor se compune în Ian. 1829 din Ilarion al Argeșului, Barbu Văcărescu, banul Bălăcianu, Iordache Golescu, vornic D. Bibescu, vistier Alecu Filipescu și un Rus, maiorul Nojin pentru chestiile privitoare la îndestularea oștirilor (4).

Cu toate asigurările date, cu toată scrisoarea liniștitoare pe care Nesselrode o adresa din Bolgrad la 25 Maiu 1828 divanului din București că scopul împăratului «nu este și n'a fost niciodată de a-și întinde stăpânirea în dauna provinciilor vecine» (5), populația fugia spăimântată știind bine că Principatele vor servi de bază de aprovizionare a trupelor rusești. De altfel adresa (6) lui Wittgenstein, datată dela Capitan Pașa 17 Maiu, către divanuri, din ordinul țarului, eră lămurită. «Conform cu voința împăratului—scria tot atunci Pahlen divanurilor — caut pe cât îmi stă în putință să ușurez sarcina ce apasă asupra țerii, veghiând cu îngrijire ca rechizițiile să fie împărțite în mod echitabil între toate clasele societății». Populația trebuie să-și îndeplinească «datoriile» contribuind astfel la «realizarea intențiilor părintești ale împăratului» și asigurând deci *patriei* folosul binefacerilor ce vor izvorî din continuarea înaltei ocrotiri a Rusiei». Țara-Românească fu silită să încheie un împrumut de 10 milioane lei vechi, plătitbil câte un milion pe an, pentru întâmpinarea cheltuelilor oștilor împărătești (7).

(1) *Archiv. Stat. Cond.*, 117, f. 154 v^o.

(2) *Ibid.* f. 130 v^o și 223 v^o.

(3) *Ibid.* f. 121.

(4) *Archiv. St. adm. vechi*, No. 343 roșu din 1831. — P. Moldova, Manolache Drăghici, *Ist. Mold.*, II, 175 — 6. — Anexa I: adresa lui Pahlen c. divanul săvârșitor al Moldovei, 4 Ian. 1829. — Jeltuhin reorganizează la 23 Maiu 1829 divanul Țerii-Românești și la 25 Maiu pe al Moldovei (Blutte, Anexă la rap. din 15 Iunie 1829 și *Anale parlam.* I, p. II, pag. 224—8).

(5) Ac. Rom. Ms 1080, f. 164.—Hurmuz. S. I⁴, 331.—Vaillant, *La Romanie*, II, 344.

(6) Hurmuz. S. I⁴, 331.

(7) *Ibid.* 331—2. Intervenția lui Pisani pe lângă mitrop. Moldovei pentru aprovizionări în Erbiceanu, l. c., 280.

Asegiul Brăilei, început îndată, se prelungi până în 17 Iunie 1828 (1). Dunărea e trecută în Iunie pe la Isacea (Satu nou); trupele rusești atacă Șumla unde se distinge Kisselef—și asediază Varna. Varna cade, dar Silistra ține în loc pe generalii Roth, Langeron și Rüdiger. La 24 Aug. divizia generalului Repninski pornește din Focșani spre a trece Dunărea la Hârșova în ajutorul trupelor ce asediau Silistra (2). În Părțile Olteniei, bandele turcești începeau a se retrage fără a da de lucru generalilor Langeron (numit în curând comandant militar șef al amânduror Principatelor) și Geismar cari stăteau în defensivă la Craiova (3). Orașul Turnu eră încunjurat de trupe rusești: garnizoana nu eră decât de 400 oameni. În primăvara 1829 rechizițiile de lemne continuau pentru facerea pontoanelor (4). În fine, în noaptea de 6 Fevr. 1829 Rușii, sub comanda generalului Malinovski, trec Dunărea înghețată, pe la Nicopole, fără ca Șapan-oglu, comandantul ture, să opue rezistență. Cantități mari de cereale se cară spre Hârșova, Călărași și alte depozite de pe Dunăre. Pontoane se construiesc și la Galați. E vorba să se cumpere cai din Ardeal și cereale din Bucovina (5).

Cu pregătirea campaniei de primăvară e însărcinat mareșalul Diebici care reușise să înlătore pe Wittgenstein învinuindu-l de a duce războiul cu puțină energie (6). Lucrările împotriva Silistrei sunt conduse acum de generalul inginer Berg. Cetatea eră apărată prin tranșee pe cari Blutte le numește «un fel de excavațiuni subterane cari servesc de locuință soldaților și rezistă ghiulelelor». Pare copilărească astăzi isprava generalului Geismar care în noaptea de 27 spre 28 Maiu 1829 trecând Dunărea iea prin surprindere fortul dela Rahova și capturează 5 tunuri, 5 drapele și face 500 prizonieri, printre cari și un pașă (7). Turcii opuneau în genere destulă rezistență. În Iunie asediul Rusciucului continuă, condus de generalul Krasovski. Kisseleff blocă Giurgiu, Pahlen eră destinat să reînceapă

(1) Iorga, *Acte și fragm.* II, 727.—Papadopol-Calimah, în An. Ac. Rom. Seria II, t. IX (1886—7), pag. 71.—Freiherr von Moltke, *Der Russisch-türkische Feldzug in der europäischen Türkei 1828—1829*. Ed. 1 1845, a 2-a 1877. — P. publicațiile de polemică militară între contele de Tolstoi și Victor Magnier la 1829, vezi Filitti, *Domniile române*, bibliografia, sub acele nume.

(2) Blutte, 12 Sept. 1828.

(3) Blutte, 15 Sept. 1828.

(4) Blutte, 9 Fevr. 1829.

(5) Blutte, 20 Fevr. 1829.

(6) Drăghici, *l. c.* II, 176—8.

(7) Blutte, 23 Fevr., 27 Martie, 12 Iunie 1829.

asediul Silistrei (1). Trecerea Balcanilor în August și căderea Adrianopolului (2) grăbiră în fine încheierea păcii care fu semnată la 2/14 Sept. 1829. Dar chiar după aceasta se găsesc comandanți turci cari să continue rezistența. Cuciuc Ahmet pașa refuză a predă Giurgiul până nu se vor schimba ratificările (3). Kisseleff își îndreaptă divizia asupra Gabrovei pe drumul Rusciuc-Adrianopol și ocupă defileul Balcanilor la 2/14 Oct. Generalul Geismar se așează la Vrața, jumătate drum între Rahova și Sofia, pentru a împiedică o eventuală joncțiune între trupele marelui vizir și ale pașalelor din Scutari și Vidin. Nu se poate ști, adăogă Blutte, întru cât diferitele svonuri despre spiritul războinic al unor căpetenii turcești sau chiar despre un complot pentru detronarea sultanului sunt întemeiate sau puse în circulație de Ruși pentru a justifică continuarea campaniei al căreia țel ultim eră Țarigradul (4). General Geismar ocupă Sofia în Oct. și pornește asupra Filipopolei. Pașa dela Rusciuc refuză trecerea emisarilor trimiși din București la 11 Oct. pentru a vesti pe Kisseleff la Gabrova de moartea în acea zi a generalului Jeltuhin (5). Drumul Giurgiu-Rusciuc-Gabrova eră atât de nesigur, încât noul consul francez la Dardanele, d'Aubray, trebuie să-și urmeze calea prin Piua-Pietri-Varna-Adrianopole (6).

*

Pentru ca pacea dela Adrianopole să se poată încheia, fusese nevoie de intervenția puterilor occidentale îngrijorate de intențiile Rusiei. Diplomația austriacă se sfortăse, neputincioasă, a dovedi că întreprinderea rusească eră o greșeală chiar din punctul de vedere al intereselor rusești (7). Alianța europeană din anii 1813 și 1814 se desfăcuse, socotia Metternich (8), din cauza Angliei la 1823, și efectele ei fuseseră distruse prin acordul anglo-rus dela 1826, la care se alipise și Franța la 1827. Această triplice făcuse jocul Rusiei în dauna intereselor colective ale Europei. Cancelarul austriac voiă să revie la înțelegerea celor cinci puteri «pentru con-

(1) Blutte, 6 Iulie 1829.

(2) Elias Regnault, *l. c.*, 163.

(3) Blutte, 12 Oct. 1829.

(4) Blutte, 16 Oct. 1829.

(5) Hurmuz. X 449, n. 4. — Papadopol Calimah, 76.

(6) Blutte, 30 Oct. 1829.

(7) *Memoriile lui Metternich*, IV, 499.

(8) *Ibid.*, 602.

servarea sănătății publice». Asupra Angliei cade vina că imperiul otoman se află scos de sub garanția colectivă a Europei și că Europa este amenințată de «liberalismul politic» (1). «Rusia este o putere veșnic în stare de voință (toujours voulant) și, deci, veșnic neliniștită (inquiète)» (2). Austria voia «restabilirea unei stări de pace generală pe care statornicele noastre sforțări n'au putut s'o mănție» (3). Toate svonorile cari puteau însuflă Rusiei temeri de a continua războiul, erau primite cu bucurie de Metternich. El scria: «O nouă și mare greutate așteaptă pe Ruși în 1829; e sleirea și ruina totală a celor două Principate dunărene. O administrație fără pereche a distrus acolo cea mai mare parte a izvoarelor de bogăție pentru prezent și pentru viitor. Câmpiile au rămas necultivate și vitele de jug necesare aprovizionării nu se mai găsesc». Metternich voise să provoace o alianță europeană împotriva Rusiei, și la începutul anului 1829, credea că reușise să convingă pe Nesselrode că nu va mai avea de luptat numai cu Turcia și că trebuie deci să se apropie de Austria (4). Când Diebici trecu Balcanii, îngrijorarea Austriei crescî. «Excludând teritoriul european al Turciei, scria Metternich, de sub garanția generală a Statelor europene, s'a făcut o mare greșeală. A doua greșeală, mai gravă prin urmările ei, a fost de a subordona.... afacerile Turciei bunului plac al marelui și puternicului ei vecin. Până unde e hotărîtă Anglia să împingă această indiferență? E dispusă, da ori nu, să considere ceea ce mai rămâne din imperiul otoman, ca pus sub privigherea politiceii europene? Voi-va ea, pe cât voim noi, conservarea acestui imperiu? Austria nu țintește și nu va ținti niciodată să se întinză în dauna vecinilor ei. Împăratul nu cere nimic dela nimeni, dar trebuie să dorească, pe temeiul unei bune credințe reciproce, ca alții să nu se bizuească, tot făcând încălcări, pe ceea ce nu se poate numi decât complezența europeană». Căderea Adrianopolului costă deci mult pe Metternich (5). Un raport din 14/26 Sept. 1829 (6) al ambasadorului englez din Viena, lordul Cowley, către contele de Aberdeen, analizează instrucțiunile pe cari cancelarul austriac le-a dat atunci am-

(1) *Ibid.* 595.

(2) Memoriile lui Metternich, IV, 529.

(3) *Ibid.* 515.(4) *Ibid.* 582.— Gervinus, *Histoire du XIX-e siècle*, XV, 181.(5) Ch. de Mazade, *La question d'Orient en 1828*, în *Revue des deux Mondes*, 1 Iulie 1887.(6) *Correspondence*, pag. 16.

basadorului dela Constantinopol principele Ezterházy. La Viena, condițiile puse de guvernul rusesc pentru încheierea păcii păreau fatale pentru neatárnarea Turciei, lăsată la placul Rusiei. Concesiile pe cari Rusia le cerea în Asia mică erau de natură a îngădui oricând armatelor rusești să pornească asupra Țarigradului. Stipulațiile privitoare la Sârbia constituiau un «stat independent, formidabil prin spiritul rășboinic al locuitorilor». Atât este de adevărat, dacă mai trebuiă o dovadă, că Sârbia este statul a căruia întărire n'a putut niciodată conveni Austriei, pentru că se află în calea aspirațiilor ei orientale. În fine, ocuparea Principatelor române pe timp de zece ani părea lui Metternich tot una cu alipirea lor către Rusia, pentru că — zice cancelarul — «oricine cunoaște politica moscovită nu poate crede că după o atât de lungă ocupație Rusia va consimți la evacuare». Tot atât de dăunătoare intereselor sultanului erau socotite la Viena și dispozițiile cari îngăduiau generalului Diebici să nu evacueze teritorul turcesc decât după plata despăgubirilor datorite negoțului rusesc, iar generalului Paskievici să-și păstreze pozițiile militare timp de 8 luni după ratificarea tratatului. Metternich eră de părere că toate puterile aveau deopotrivă interes la păstrarea neatárnării imperiului otoman ca făcând parte din sistemul general așezat la 1814, chiar și Prusia care până în ultimul moment își exprimase încrederea desăvârșită în cuvintele pline de cumpănire ale țarului Nicolae.

Tot atât de interesant este raportul din 3/15 Sept. 1829 al ambasadorului englez din Constantinopol Sir R. Gordon către contele Aberdeen (1). Ni se dă textul instrucțiilor (2) pe cari Poarta le trimisese plenipotențiarilor ei la Adrianopole încă dela 31 August (12 Sept.). Sir Gordon arată că articolele proiectului de tratat nu se potrivesc cu spiritul împăciuitor manifestat de țar în diferite rânduri, nici cu declarațiile categorice făcute de Diebici maiorului Küster și generalului Müffling (3) puțin mai înainte de prezentarea proiectului. Sir Gordon, încrezându-se, sfătuiuse chiar pe Poartă să primească condițiile ce i le va pune împăratul rusesc. Ambasadorul englez insistă în raportul său asupra clauzelor din proiect privitoare la prelungirea ocupației rusești în Rumelia cu 6—8 luni după încheierea păcii, iar în Principate pe un termen de 10 ani, așa că «acestea

(1) Correspondence, pag. 16.

(2) Anexa II.

(3) Trimis extraordinar al Prusiei la Constantinopol încă din Iulie 1829.

trebuie privite ca pierdute pentru totdeauna de Turcia». De s'ar admite proiectul rusesc, ar însemna a reduce imperiul otoman la teritoriul din jurul Constantinopolei și «e greu de crezut că aceasta n'ar fi fost intenția celor ce au dictat textul tratatului». Mare a fost deci mirarea ambasadorului englez ca și a colegului său francez, generalul Guilleminot, când au cetit acest text pentru semnarea cât mai grabnică a căruia insistă maiorul Küster.

Wellington, câștigat de Metternich, dădă alarma, fără a obține însă vreun rezultat. Nesselrode, sprijinit de Prusia, aruncă toată vina războiului asupra puterilor cari nevoiseră pe Rusia să-și caute singură dreptatea și dădă cheazășie mărinimia țarului care, făcând un pas mai mult, putea distruge imperiul otoman și care totuș refuză Moldova ce Turcii îi oferiau (1). Memoriile ducelui de Wellington sunt martore că la 1829 Turcia se găsea la dispoziția lui Diebici Zabalcanski, cu atât mai mult că era în plină reorganizare militară. Nesselrode putea scrie mai târziu marelui duce Constantin că nici o putere nu s'ar fi opus intrării Rușilor în Constantinopol și că numai voința împăratului opri marșul triumfal al trupelor rusești. Invinsul era Metternich (2). Marele comandir al armatei a 2-a vesti pe Kisseleff la 7 Sep. 1829 (3) de încheierea păcii. Vestea ajunse la București la 19 Sept. seara și la recepția ce urmă a doua zi, Kisseleff declară că fără mediația Prusiei războiul ar mai fi continuat (4).

Un act separat (5) al tratatului dela Adrianopole, privitor la evacuarea Principatelor și la plata indemnitațiilor pentru pierderile suferite de negoțul rusesc și pentru cheltuelile de războiu, avu de urmare ocupația rusească a Principatelor prelungită până la 1834, deși înțelegerea definitivă dela Petersburg reduse, la 20 Aprilie 1830, indemnitatea datorită de Turcia.

Relațiile oficiale dintre Turcia și Rusia au fost reluate în Noembrie 1829 prin numirea lui Orlov ca ambasador rusesc la Poartă.

De atunci partidul politicei anti-turcești în Rusia căzū în minoritate. În fruntea lui sta Pozzo di Borgo. La începutul anului 1830 mai găsiă ceva ecou la Berlin și chiar la Paris unde se examină posibilitatea unor schimburi teritoriale, Franța despăgubindu-se în

(1) Citații în Gervinus, XV, 263 sq, 266 sq.

(2) *Ibid.*, 276—7.

(3) *Arh. St. Cod.* 117, f. 205 și adm. vechi, No. 1581.

(4) Hurmuz. X, 450.

(5) *Doc. Renașt.* I, 329.

Occident (1). Majoritatea în Rusia nu voiã prãbușirea Turciei pentru-cã ar fi fost silitã «sã facã cuceriri mult mai întinse sau să întemeieze state nouã cari, prin puterea, civilizația, negoțul și propãșirea lor ar rivalizã în curând cu Rusia». Preferã ca Turcia să rămãe într'o stare «în care n'ar puteã trăi decãt sub ocrotirea Rusiei, ascultând de dorințele ei» (2).

Deșertarea Principatelor va fi datoritã în cele din urmã triumfului acestui curent.

Nemulțumirea în Principate. Naționalismul clasei conducãtoare.

Atribuția principalã a administrației provizorii rusești aveã să fie dela început aprovizionarea armatei. Instrucțiunile dejã amintite date lui Wittgenstein cuprindeau, în privința aprovizionãrilor, urmãtorul pasaj: «Pentru a face aceastã sarcinã pe cât se poate mai ușoarã, trebuie cea mai severã echitate și o priveghere neadormitã... ca nu cumvã gradele militare... sã-și permitã a le cere în mod arbitrar... În urma celei mai mici reclamații provocate de o purtare contrarie, trebuie a se reprimã sever vinovații, pentru ca astfel, garantând pe locuitori, aceștia sã-și îndeplineascã datoria cu zel, cãci în timpurile de mai nainte s'au vãzut exemple cã locuitorii... neavând mijloace de a-și procura hrana pentru ei și pentru boii sau caii lor, lãsau totul și scãpau prin fugã, din care cauzã țara treptat se despopulã, se pustiiã, iar noi întâmpinãm îndoite greutateți de transport». «Veniturile ce intrã în casieriele Principatelor—adãogau instrucțiunile—vor fi întrebuintate în folosul armatei». Principatele vor procura fãrã platã fân și numãrul necesar de podvoade pentru trecerea armatelor sau pentru transportul bolnavilor». În fine, instrucțiunile încheiau: «Vã dau... drept a face cereri extraordinare, cât de împovãrãtoare ar fi, dacã numai dela aceasta ar depinde reușita planurilor militare».

În rescriptul imperial pentru numirea lui Pahlen, datat dela 10 Fevruarie 1828 (3), se insistã iarãș asupra aprovizionãrilor și perceperei dãrilor. Ispravnicii, ziceã rescriptul, «de multe ori aratã într'un sat numai 20 case unde sunt 28, și venitul dela cele 8 tãinuite îl întrebuinteazã în folosul lor. Dãnșii în locul a una mie

(1) Gervinus, XV, 276—7.

(2) Citații *ibid.*, 258—9.

(3) Hurmuz. S. 14, 326.

podvoade ce se cer dela județ, scot în modul cel mai obraznic două mii și pentru jumătate cer răscumpărare pe prețuri mari. Moșiile persoanelor ce ocupă pozițiile înalte le scutesc în mod arbitrar de orice dare și prin aceasta aruncă toată greutatea impozitelor asupra celorlalte moșii». Și cu acest prilej rescriptul se rostește puțin favorabil pentru clasa conducătoare arătând-o a fi preocupată exclusiv de înavuțire. În vederea întocmirii tablourilor de mijloacele de aprovizionare, fură trimiși în Principate, încă din Martie 1828 — deci înainte de începerea războiului — colonelul Liprandi, cunoscut de mai înainte în Moldova (1) și consilierul Dașcov. Din rapoartele acestora au născut apreciațiunile din rescriptul imperial defavorabile boierilor. Agenții rusești constatară o împotrivire a clasei conducătoare la o schimbare radicală a stării de lucruri existentă. Știindu-se amenințați în această privință de Rusia, boierii își îndreptau privirile spre Austria. Consulul francez Lagan constată (2) că «administrația dezaastroasă ce a apăsas asupra Principatelor în timpul și după ocupația turcească și exilul la care boierii mari s'au osândit singuri pentru a se sustrage neplăcerilor acelei ocupațiuni, au contribuit nu puțin să-i facă să simțā marea nevoie a tuturor compatrioților lor, de o ordine de lucruri mai statornică». Numai aristocrația înaltă, de groaza pretențiilor tot crescānde ale «ciocoilor», a crezut cātva timp că această ordine mult dorită ar putea veni dela Rusia. În curānd însă agentul cel mai eficace al înrāuririi rusești n'a mai fost decāt simțimāntul neputinței de a o îndepārta.

Controlul străin asupra administrației prin ofițeri rusești nemulțumi dela început clasa conducătoare, iar rechizițiile de tot soiul indispueră toate clasele sociale. Sistemul rusesc se simți îndată. Bărbați și femei, spune Blutte, primiau biciul pentru călcarea regulamentelor polițienești sau sanitare. Rechizițiile și cuartiruirile nu erau plătite. Consulul englez protestează la guvernul său împotriva purtării «arbitrare, tiranice și obraznice» a autorităților rusești (3). «Izvoarele Principatelor — scrie el — seacă repede din pricina rechizițiilor militare cari nu se plătesc niciodată. Cei mai mulți săteni din Moldova refuză a mai lucrā pământul și această pildă va fi de sigur urmată în Țara-Românească, așa că o

(1) Papadopol-Calimah, 74.

(2) Rap. c. Damas, 7 Aprilie 1827

(3) Blutte, 27 Iunie 1828.

emigrare se va produce spre Ardeal și spre Bulgaria. Supușii britanici sunt și ei lipsiți de vitele lor și de nutreț, fără despăgubire, și siliți să cuartiruească și să hrănească soldați» (1). Măsurile sanitare împotriva ciumei sunt iarăș prilej de abuzuri, autoritățile rusești pătrunzând prin case și cercetând pe locuitorii de amândouă sexele, procedeu pe care Blutte îl socotește «pe atât de zadarnic pe cât de scandalos» (2).

Comisia de subsistență înființată la Iași eră autorizată să libereze bonuri pe cari proprietarii erau siliți să le primească în plată. Li se ceru $5\frac{1}{2}$ milioane puduri (3) fân, reprezentând recolta a 75.000 fălci; cum în toată Moldova nu erau decât vreo 85.000 fălci pășune, prea puțin fân rămânea pentru hrana vitelor indigene, temeiul negoțului de pe atunci al Moldovei. Eră recomandat ispravnicilor «să se înarmeze cu tot zelul și cu toată energia omenește cu puțință, pentru ca neapărat la termenul fixat cantitatea necesară a provizionării... să fie adunată» (4). În Țara-Românească, Pahlen ridică într'un singur an 9.625.000 puduri de fân. Când boierii îl rugară să ridice proibiția exportului vitelor, Pahlen îi întrebă dacă pot garantă 5.500 boi pe lună pe preț de 10 ruble de cap, de o greutate de 7 puduri carne fără căpățână, picioare și măruntae (5). Locuitorii erau supuși la tot felul de vexațiuni. Astfel, spre pildă, făina eră depusă la ușile oamenilor pentru a fi transformată în pâine, fără a se cercetă mai întâiu dacă aveau cele trebuincioase pentru o astfel de lucrare. La 28 Octomvrie 1828 se făcu cunoscut că vânzarea grâului și a orzului, fără ordinul comisiei de aprovizionare, eră oprită. Prețurile erau fixate: suta de oacă grâu 7—10 lei vechi; suta de oacă orz 6 lei; suta de oacă ovăz 5 lei (6). Numai aprovizionarea Silistrei eră liberă (7). Exportul vitelor și zaherelelor fusese interzis încă din Maiu (8). Nartul pâinii se fixează la 10—11 parale ocaua; al cărnii de oaie la 14 parale; al cărnii de vacă la 12 parale; al lumânărilor de seu albe la 56 parale (9). În genere

(1) Blutte, 12 Sept. 1828.

(2) Blutte, 20 Fevr. 1829.

(3) Pudul = 16 kg. 38.

(4) Hurmuz. X, 447.

(5) Cond. 117, f. 186.

(6) Cond. 117, f. 163. — Cond. 124, f. 16.

(7) Cond. 117, f. 159 vº.

(8) Cond. 117, f. 125.

(9) Cond. 117, f. 174 vº.

eră poruncă să nu se vândă nimic mai scump ca înainte de venirea Muscalilor (1). Când mareșalul Diebici trecu prin București la sfârșitul anului 1828, el învinuî totuș pe boieri de rea voință în predarea furniturilor cerute. Încă din Maiu 1828, în vederea aprovizionărilor, generalul maior cneaz Gorceacov făcuse o inspecție prin Oltenia, însoțit de Iancu Slătineanu pe care-l desemnase divanul, «fiindcă graț Palin a făcut cerere ca dintre cei cu știință boieri să se orânduească un deputat pe lângă strălucirea sa» (2). Boierii erau trimiși în provincie (3) spre a îndemna pe cultivatori să lucreze pământul ca în timp de pace (4). O indemnitate de 20 de bani pe zi de om eră acordată — pe hârtie — locuitorilor cari adăpostiau și hrăneau soldați, dar nici aceasta nu se plătiă totdeauna. Nemulțumiți cu a cere Principatelor produsele solului lor, Rușii rechiziționau în fiecare an până la 8.000 locuitori pe cari trimiteau să semene câmpiile Bulgariei (5).

Principatele se împănără cu agenți rusești de toate treptele, însărcinați să asigure aprovizionarea oștirii și să facă poliția târgurilor, «niște străini fără patrie» cum îi califică Hugot. Unii dintre ei purtau titlul de «sfetnici onorifici ai M. S. împăratului tuturor Rușilor, dar n'aveau altă slujbă efectivă decât aceea pe care șeful lor contele Pahlen, singurul Rus născut de aci, binevoia a le-o încredință. E cu neputință să-și inchipuească cinevă până unde această trupă de cosmopoliți duce obrăznicia, ba chiar cruzimea față de nenorociții locuitori ai țerii. Comitele Pahlen nu vede, nu judecă, nu aude și nu poruncește decât prin ei... Se știe, în genere, că bieții Români sunt un popor care cântă. Cântă la mahnire ca și la bucurie, înainte ca și după supliciu. Comitele Pahlen a interzis de o lună... a se mai cântă, fie în case, fie în stradă» (6).

Chestiunea cuartiruirii eră, firește, din cele mai însemnate. În București, cu această migăloasă afacere fură însărcinați agii Iordache Florescu și C. Rallet. Se alcătui o «despărțire» a capitalei în plăși: Târgul de sus și de jos, Gorganu de sus și de jos, Mogoșoia de

(1) Cond. 117, f. 109 v^o.

(2) Cond. 117, f. 122.

(3) *Arh. St. Adm.* vechi, No. 1.007—1.059. «Dela comisia alcătuită pentru îndestularea oștilor pe 1828».

(4) Cond. 117, f. 162. — Bourgoing c. La Ferronnays, 27 Sept. 1828.

(5) Rap. al lui Lippa, la Acad. Rom. Rapoartele consulilor austriaci n'au fost încă tipărite.

(6) Hugot c. La Ferronnays, 14 Noem. 1828.



C-20056844

206467

sus și de jos, Târgu de afară, Broștenii de sus și de jos, subîmpărțite fiecare, la rândul lor, în mahalale, pe biserici (1). Nici locuitorii cei mai nevoiași nu izbutiră să fie scutiți de obligația cuartirii (2).

Pentru întâmpinarea molivmei, Pahlen institui o comisie compusă din sftenicul Andreiu Pisani și doctorii C. Caracaș, C. Filitti și Panaiotache (3). Protomedic sau nacealnic peste toți medicii fu orânduit francezul Camoin (3) care împreună cu Pisani și cu doi boieri formară comisia pentru cercetarea bolnavilor (4). Spitalele Filantropia, Colțea și Pantelimon nu sunt îndestulătoare pentru numărul bolnavilor, așa că se instalează un spital la Mărcuța (5). Ciumații ne mai încăpând la Dudești, li se face loc și la mănăstirea Văcărești (6). Se țapuesc satele bolnave (7). Se alcătuesc «ponturi pentru curățirea politiei» (8). Tăierea vitelor e oprită aiurea decât în jos de Radu Vodă (9). Se înființează slujitori călări «pentru «conținerea îmbulzirii prin oraș» (10). Se închid localurile publice (11) și tribunalele (12). Dohtorii (13) și în genere locuitorii Principatelor (14) sunt îndemnați să se înroleze în armata rusească.

Starea aceasta de lucruri se înrăutăți sub urmașul lui Pahlen (15), generalul Jeltuhin, sosit la București la 10/22 Fevruarie 1829 (16). Acesta aveà toate însușirile pentru a impune tăcere firilor celor mai rebarbative. Vistierul Iordache Rosetti-Roznovanu, care încercă să-i ție piept, fu exilat la Nicolaeva (17). Dicționarul lui nu cunoșteà termeni de urbanitate. Blutte rămâne singurul consul titular

(1) Cond. 117, f. 169 v^o.

(2) Cond. 117, f. 176 v^o; Cond. 124 f. 4.

(3) Cond. 117, f. 123 v^o și 124.

(4) Cond. 124, f. 5 și 11.

(5) Cond. 117, f. 21 și 207 v^o.

(6) Cond. 117, f. 128 v^o.

(7) Cond. 117, f. 179.

(8) Cond. 117, f. 195 și 137 v^o.

(9) Cond. 117, f. 134.

(10) Cond. 117, f. 152 v^o.

(11) Cond. 117, f. 136.

(12) *Ibid.* f. 131 v^o.

(13) *Ibid.* 160 v^o.

(14) *Ibid.* 137.

(15) Demisia acestuia a fost primită la 25 Ian. 1829.

(16) Blutte, 23 Fevr. 1829.

(17) Drăghici, *Ist. Mold.*, II, 176—8.



Intr'o săptămână, dela 1 la 7 Iunie 1829 se ivesc la București 183 cazuri nouă, 129 cazuri suspecte și mor 51 inși. Trecerea graniței este interzisă boierilor și chiar fostului Domn (1). In Iulie, comisia sanitară primește ordinul de a nu mai publică buletine. «Cadavre au fost găsite, scrie Blutte, în locuri ascunse, unde nefericiții se duseseră să moară liniștiți și să evite transportul la lazarete» (2). In spitalul dela Călărași muriau pe zi câte 80 de soldați din diviziile dela Șumla și Silistra. Galații erau infectați. La Iași, în Oct. se iviau peste 40 cazuri pe zi. In București 28 case particulare sunt desemnate spre a fi transformate în spitale (3). Birul nu se putea strânge, așa că bugetul se încheiă cu deficit (4). In vederea îndețulării trebuințelor obștești se întocmiră diferitele tablouri statistice de populație, proprietăți și producție, și catastihul de toți boierii Principatelor (5). In toamna anului 1829 lipsa de pâine se resimția și mai mult la București din putea vinde decât prin mijlocirea unor comisari ruși, în scopul de a se îndețulă mai întâiu trebuințele armatei imperiale. De asemenea monopolul cărnii fusese concedat unui Grec (6). In Dec., divanul Moldovei primește ordinul de a pregăti mijloacele de transport a 300.000 cestverturi făină dela Sculeni la hotarul Țerii-Românești. Divanul din București este de asemenea poftit să furnizeze 75.000 cestverturi făină de orz sau meiu. De altă parte drumurile lăaturalnice spre granița austriacă erau închise spre a împiedică ieșirea vitelor (7). Exportul cerealelor era oprit, fără ca aceasta să împiedice ca pentru unii favoriți să existe excepțiuni (8). In Ianuarie 1830 se procedează la nouă rechiziții pentru îndețularea Hârșovei, Călărașilor și Brăilei până în Octombrie (9). Seceta anului 1830 de o parte, operațiile unor acaparatori de altă parte, făceau că populația era amenințată de foamete. Comandamentul rusesc se hotări atunci să cedeze capitalei o parte din făina rechiziționată pentru armată. O comisie însărcinată cu li-

(1) Blutte, 15 Iunie 1829.

(2) Blutte, 22 Iunie și 27 Iulie 1829.

(3) Blutte, 28 Sept și 12 Oct. 1829.

(4) Gazeta Românească din 28 Iunie (10 Iulie) 1829, citată de Blutte.

(5) Blutte, 10 Aug. și 12 Oct. 1829.

(6) Blutte, 30 Noemv. 1829.

(7) Blutte, 1 Ian. 1830.

(8) Blutte, 4 Iunie 1830.

(9) Blutte, 29 Ian. 1830.

chidarea despăgubirilor datorite pentru rechiziții constată că valoarea chitanțelor existente se urcă la 12 milioane lei vechi, ceea ce pare că nu reprezintă decât a zecea parte din valoarea reală a rechizițiilor făcute dela începutul războiului (1).

Cu toate că tratatul dela Adrianopole proclamase libertatea negoțului dunărean, vieța economică a Principatelor n'a profitat mult de aceste dispoziții din cauza piedicilor puse de Rusia. Autoritățile rusești, ne spune Blutte (2), opriau de câte opt ori între Galați și gurile Dunărei transporturile comerciale altele decât rusești sau turcești, impunându-le taxe în bani sau natură. Sub cuvânt de prevedere sanitară, mărfurile de proveniență din porturile turcești erau descărcate prin schele și, în lipsă de magazii, rămâneau expuse intemperiilor și se stricau. De altă parte, exportul cerealelor fiind oprit, vasele cari așteptau zadarnic încărcături în porturile noastre, le părăsiau spre a căuta afaceri aiurea.

*

Kisseleff, sosit la București la 12/24 Noemv. 1829, cu toate calitățile lui administrative unanim recunoscute, nu poate firește să schimbe dintr'odată starea de lucruri pe care o găsi în Principate (3). Plângerile motivate de scumpirea traiului, de rechiziții și de vițiile organizării economice, continuă și în timpul administrației lui, cu toate comitetele de boieri însărcinate să culeagă din județe plângerile împotriva abuzurilor săvârșite dela începutul ocupației (4), cu toate călătoriile lui Kisseleff însuș prin provincie (5) și cu toate pedepsele pe cari acesta le aplică uneori. Așa spre pildă, în Dec. 1832 aflându-se la Iași, președintele plenipotențiar face să se osândească la confiscarea averii și la ocne pe timp limitat cinci boier-nași cari, unelte ale altora din trepte mai înalte, speculasera cu prilejul lichidării bonurilor de rechiziție.

Proibițiile la export și import apar consulului englez ca o călcare a tratatelor de comerț încheiate de Puteri cu Poarta (6), ca

(1) Blutte, 20 Aug. 1830.

(2) 4 Iunie 1830. Plângerile proprietarilor a 12 vase ioniene la Galați și a unui bric maltez la Brăila.

(3) Blutte, 27 Noemv. 1829.

(4) Blutte, 8 Ian. 1830.

(5) *Arch. St. Adm. vechi*, No. 1250 din 1830. Anexa III.

(6) I. C. Filitti, *România față de capitulațiile Turciei*. Extras din An. Ac. Rom. Secț. ist. 1915, pag. 13 și urm.

«o pildă neiertată de exces de putere din partea guvernului local și ca unul din indiciile apropiatei neatârării a acestor provincii sau, mai bine zis, a trecerii lor de sub stăpânirea turcească sub aceea a Rusiei, din posesiunile căreia se poate zice că deja fac parte» (1). Proibițiile nu împiedică nici sub Kisseleff ca cerealele favoriților să treacă granița, — fâțiș, e drept, sub titlul de răsplătire — pe când de altă parte pentru împlinirea lipsurilor interne se importă grâne dela Odessa plătite din banii visteriei românești. Nici sub Kisseleff nu se revine asupra piedicilor puse negoțului dunărean. In Maiu 1832 (2), sub cuvânt că ciuma s'a ivit în spitalul dela Silistra, o carantină de 40 de zile se impune proveniențelor dunărene, pe când pentru proveniențele dela Ismail, Reni și alte porturi rusești carantina eră numai de 14 zile. Scopu este de a avantaja porturile rusești în dauna celor românești pentru ca Turcia să se aprovizioneze din Rusia meridională. Acelaș scop l-ar fi urmărind, crede Blutte (3), și proibițiile la export.

Consulul englez cam exagerează. Anul 1830 de pildă a fost într'adevăr un an de lipsă. Pentru a asigura îndestularea Bucureștilor, Kisseleff a instituit atunci o comisie de trei boieri cari, împreună cu bancherul baron Sachelario, să contracteze un împrumut de 2 milioane (4). In afară de orașe, nimeni nu putea cumpără grâu sau orz fără voia comisiei. Prețul grâului calitatea 1-a s'a fixat la 10 lei, calitatea a 2-a la 8 lei, a 3-a la 7 lei suta de ocă, prețul orzului la 6 lei, al ovăzului la 5 lei; prețul cărnii la 20 parale ocaoa. Din cauza molivmei târgurile se închid. Contracțiul ocnelor și vămilor, Meitani, se plânge de această dispoziție care-i pricinuește pagubă. Publicul aruncă vina lipsei asupra speculațiilor lui Sachelario. Kisseleff care la 13 Ian. 1830 reinnoise ordinul din 22 Maiu 1828 interzicând exportul vitelor și zaherelelor (5), revine în Iulie asupra hotărîrii și decretă libertatea negoțului desființând și vămile interne înainte încă de punerea în aplicare a Reg. Org.

Tot astfel și carantinele. Dacă serviau și de pretext pentru anumite scopuri economice ale Rusiei, răspundeau însă și unei reale necesități față de flagelele cari nu încetau a bântui. Așezarea

(1) Blutte, 20 Dec. 1830.

(2) Blutte, din lazaretul dela Temeș, 13 Maiu 1832.

(3) Blutte, 6 Ian. 1832.

(4) *Anale parlam.* VII, 515.

(5) Cond. 117, f. 218 vº. — Ac. Rom. Ms. 323, f. 163. — Rap. lui B. Știrbei c. Kisseleff, in *Conv. lit.* XXII, 846.

lor începuse din timpul lui Jeltuhin (1). Carantina pe Prut eră de 14 zile. Călătorii și mărfurile din Rusia până să ajungă acolo mai făceau alta de tot atâtea zile pe Nistru. La bariera Iașilor erau lazarete unde militarii erau reținuți 4 zile, iar civilii 14. Pe malul stâng al Dunărei carantina eră de 4 zile, iar despre partea Austriei de 21 zile (2). Ciuma se ivi totuș în Principate. Din cauza ciumei la Silistra, carantina pe Dunăre se prelungește atunci la 21 zile. Timp de 5 săptămâni Kisseleff inspectă în persoană orașele și satele, numi medici în toate județele, înființă la București și Iași administrații sanitare sub ordinele șefului miliției și ministrului de interne, ridică spitaturi, invită pe preoți să propovăduască respectarea măsurilor luate pentru combaterea moliivmei (3), dădu ordine pentru stricta supraveghere a celor ce intră și ies din țară (4). Un comitet de salubritate publică, alcătuit din A. Filipescu, B. Știrbei, C. Cantacuzino, colonelul de geniu Bauer, doctorii Estiotti și Grunau, inginerii Hartl și Ott, funcționează dela 5 Martie la 6 Iulie 1830. O secție a comitetului e însărcinată cu organizarea lazareturilor (5). Încă dela 30 Noemv. 1829 Kisseleff numise o comisie prezidată de maiorul Kuzmin, pentru cercetarea socotelilor comisiei pentru combaterea ciumei care funcționase dela 28 Maiu 1828 la 17 Ian. 1829 (6). Cu toate aceste măsuri, ciuma bântue la Slatina în vara 1830 (7). Holera ivită în Crimeea amenință Principatele (8). La Iași în vara 1831 cad zilnic 50 morți și orașul e ca pustiul. Răul se întinde la Galați, Brăila, Focșani (9). Dacă la aceste flagele adaogem focurile și cutremurele aproape periodice (10), vom înțelege starea de enervare din Principate.

(1) *Arh. St. Adm. vechi*, No. 2046. — Viollier c. Portalis, 27 Iulie 1829.

(2) Papadopol-Calimah, *l. c.*, 83 sq.

(3) Două adrese din Noemv. 1829 c. Neofit, în Hurmuz. S. I^a, 336—346. — Alte acte la Ac. Rom. Ms. 1138.

(4) *Arh. St. Adm. vechi*, No. 1155.

(5) *Arh. St. Adm. vechi*, No. 1087, 1091, 1093, 1727. — Rap. lui Știrbei în *Conv. lit.* XXII, 849.

(6) *Arh. St. Adm. vechi*, No. 44.

(7) *Blutte*, 6 Iulie 1830.

(8) *Blutte*, 29 Oct. 1830.

(9) *Blutte*, 27 Iunie 1831.

(10) Cutremur la București în noaptea de 13—14 Noemv. 1829, care durează 25 secunde în direcția NV—SE, așa că orașul eră să fie distrus. Fenomenul se resimte și la Iași (*Blutte*, 27 Nov. 1829). Foc la Galați la 24 Sept. 1830, care pricinuește pagube de 4 milioane lei vechi (*Blutte*, 29 Oct. 1830). Foc la București la sfârșitul lui Maiu 1832. (*Blutte*, 11 Iunie 1832). Lăcuste în Moldova la 1829 și 1830. Epizootii (Manolache Drăghici, *l. c.* II, 189).

Pentru aducerea la îndeplinire a măsurilor restrictive privitoare la negoț, pentru a duce lupta împotriva boalelor molipsitoare, pentru a urmări bandele de răufăcători rămășițe ale «voluntirilor» de mai nainte, cari se înmulțesc pe urma mizeriei generale (1), eră nevoie de o forță publică serioasă.

Încă dela 1829, din inițiativa lui Jeltuhin, se organizase în Oltenia un corp de 3.000 voluntari români cari, pentru Blutte, nu sunt decât «bandiții ce însoțiau pe Vodă Ipsilanti la 1821». Proclamația lui Jeltuhin către aceste trupe, pe care Blutte o transmite guvernului său, lipsește din publicația oficială engleză de care mă ocup. În schimb ni s'a păstrat (2) planul de organizare a unui asemenea corp de panduri și dincoace de Olt, organizare — zice Blutte — «în raport cu starea de mizerie și de desnădejde a poporului» (3).

Sub Kisseleff începe organizarea miliției naționale pe care consulul englez o numește — cum de altfel și eră în gândul cârmuirii rusești — «o poliție militară îmbrăcată și echipată după sistemul rusc» (4). Kisseleff institui un comitet (5) compus din generalul Starov, spătarul Alex. Ghica — viitorul Domn — și colonelii Ment și Odobescu. Un proiect prezentat adunării divanului în Aprilie 1830, prevedea 6 batalioane infanterie și 6 escadroane cavalerie cu un efectiv total de 4.490 oameni. Soldații aveau să fie recrutați câte unul la 43 familii, iar ofițerii dintre boieri sau feciori de boieri și foști ofițeri ruși (6). Agenți de recrutare încep de atunci să cutreere țara, fără a întâmpina entuziasm. La Buzău către sfârșitul lui Aug. 1830 vreo 500 săteni chemați sub arme se răscoală (7). Țărani din Ialomița și din insulele Dunărei emigrează pe țărmul vecin (8). În Martie 1831 se produc dezertări la Craiova. Tot atunci izbucnește în Moldova, printre sătenii unguri din ținutul Romanului, sătenii dela Deleni (Hârlău) în cap cu Ioniță Creangă și Borsăștii frunțași, și dela Târnăuca (Herța) conduși de Mierluță, Leca și neamul Belibou (9) o răscoală împotriva boierilor însărcinați cu recrutarea.

(1) Blutte, 21 Maiu 1830.

(2) Blutte, 6 Iulie 1829. Anexa IV.

(3) Blutte, 7 Iulie 1829.

(4) Blutte, 1 Ian. 1830.

(5) *Arch. St. Ad.* vechi, No. 2125.—Rap. lui B. Știrbei, *I. c.*, XXII, 848.

(6) Blutte, 16 Iulie 1830.

(7) Blutte, 17 Sept. 1830.

(8) Blutte, 16 Aprilie 1832.

(9) Manolache Drăghici, *I. c.*, 184—5.

Un izvor contemporan lămurește că mișcările dela Hârlău, Deleni, Hodora și Moara au fost provocate atât de «cazacia cari umblă prin sate și prin oaste», cât și fiindcă «reglementu birului au eșit prin «țară și oamenii marmărăesc că n'au fost învățați cu biru până acum» (1). Începută în primele zile ale lui Martie, răscoala dăinuia încă în Aprilie. Unii ispravnici se îndepărtează din funcțiile lor (2). Se încearcă la început mijloace blânde. Se trimit la fața locului pro-prefectul misiunii catolice și boieri mari ca Teodor Balș, Conachi, Catargi. Sătenii se arată însă mai curând gata a da foc satelor decât a se supune (3). Atunci Kisseleff trimite împotriva lor pe generalul Beghidov care năbuși mișcarea prin vărsare de sânge, la sfârșitul lui Aprilie.

Viceconsulul prusian din Iași, Margotti, raportând aceste fapte la 4 Martie 1831 (4), zice ironic că Rușii recrutau pe săteni spre binele patriei precum în acelaș scop întemnițau pe sudiții străini. Sătenii se dezobișnuiseră de obligația serviciului militar și priviau cu invidie pe frații lor din Basarabia scutiți de atare sarcină. Agentul francez Lagan, ideolog, atribue răsculaților argumente cari de sigur nu puteau fi decât ale agenților de ațătare, indigeni sau străini. «Țăranii n'au întârziat a se răscula în diferite părți și a întrebă, prin organul cătorvă oameni hotărâți, ce interes vor fi având Rușii de a-i inzestră cu instituții pe cari ei înșiși nu le cunosc și cari, deslegându-i de apăsarea boierească, nu înlocuesc prin nimic ușurințele de traiu ce adesea obțineau dela boieri, nici facultatea de a se răscumpără de serviciul militar» (5). Este o critică a întregii reforme regulamentare. Din faptul că răscoala a izbucnit mai întâiu printre sătenii catolici, s'ar putea deduce că instigațiile austriace nu lipsiseră (6). Blutte atribue și el această efervescentă influenței revoluționarilor fugari din Europa. Sătenii credeau că Reg. Org. îi emancipă de îndatoririle lor anterioare și că nu mai aveau ordine de primit decât dela pravoslavnicul împărat (7). Ei refuză a munci pământul, așa că o bună parte din recolta anului 1831 e pierdută; refuză a cără spre târguri proviziile necesare, așa că

(1) Iorga, *Studii și doc.*, I-II, 211—212.

(2) *Anale parlam.* I, II, 248.

(3) Hurmuz. X, 454—7. — Radu Rosetti, *Pentru ce s'au răsculat țăranii*, 56—7.

(4) Hurmuz. X, 453.

(5) Lagan c. Sebastiani, 2 Sept. 1831.

(6) Kisseleff c. Nesselrode, 30 Aprilie 1831, în Papadopol-Calimah, I, c. 95.

(7) Blutte, 16 Maiu 1831 și din Valenii de Munte, 16 Aug. 1831.

contribuiesc la scumpirea pâinii și a lemnului. Blutte aduce însă un prinos firii românești zicând că măsurile de supraveghere luate de cărmuire împotriva excitărilor la revoltă sunt de prisos în ce privește pe indigeni. Consulul englez nu crede de altă parte că miliția ar putea trece de partea răsculaților lăsându-se câștigată de pornirile revoluționare (1).

Agitațiile în păturile de jos erau provocate în parte de prezența în țară a unor elemente străine din cele mai rele, voluntari din corpuri desființate de pe vremea zaverei, foști tulumbagii sârbi, bulgari și greci înlocuiți prin pământeni (2), refugiați de peste Dunăre. În Oct. 1830 Kisseleff și pașa dela Vidin fac schimb între Bulgarii fugiți în Țara-Românească de frica răsbunării Turcilor pentru concursul ce dăduseră armatei rusești în timpul războiului și Românii fugiți în Bulgaria spre a scăpa de recrutare, de nouăle obligații regulamentare sau de procedurile arbitrare ale cărmuirii (3). Coloniștii bulgari așezați la Ploești, Giurgiu și Brăila cer, la expirarea termenului pe care fuseseră scutiți de dări, să se întoarcă în patria lor. Emisari turci veniți la noi îndeamnă și ei pe Bulgarii refugiați aci să se întoarcă la urma lor, făgăduindu-le pământ mai ales în Dobrogea (4).

În clasa conducătoare, cauzele de nemulțumire erau de două feluri. Unele erau izvorite din oarecari dispoziții ale Reg. Org. cari știrbiau vechi privilegii, altele nășteau dintr'un simțământ mai înalt al dragostii de țară și din dorința de a o vedea mântuită de neîncetatele înrăuriri străine.

Nemulțumirea boierilor se manifestă încă de când sosiră dela Petersburg instrucțiunile din cari aveă să iasă Reg. Org. Cred că exagerază consulii francezi când afirmă (5) că nu se împăcau boierii cu intențiile Rusiei de a pune capăt «groazei unei administrații fără reguli și fără principii», fiind obișnuiți să trăească într'un fel de anarhie, exploatând situații lucrative și necunoscând altă lege decât bunul lor plac. Adevărul este că știau boierii cât erau de curate intențiile părintești ale Rusiei. La 17 Iunie 1829 Jeltuhin institui (6)

(1) Blutte, 22 Nov. 1830.

(2) A. D. Xenopol, *Din amintirile unui boier moldovean*. Extras din An. An. Rom. 1910, pag. 7.

(3) Blutte, 29 Oct. 1830.

(4) Blutte, 27 Ian. și 20 Fevr. 1832.

(5) Lagan c. Laferronnays, Maiu 1828.

(6) Blutte, 29 Iunie și 6 Iulie 1829.—*Anale parlam.* I 1, 56 și I 2, 7-8.

un comitet de câte patru membri de fiecare Principat, câte doi numiți de general și câte doi aleși de divanuri, cu însărcinarea de a alcătui un proiect de Reg. Org. pe baza instrucțiilor primite dela Petersburg. Aceste instrucții—asupra cărora voi reveni altă dată—erau izvorite în parte din diferite programe și memorii boierești înmânate curții din Petersburg; fuseseră revăzute de Dașcov, ministrul rusesc al dreptății, împreună cu Al. Sturdza basarabeanul și cu Capodistria, și aprobate de împărat la 6/19 Ian. 1829 (1). Membrii comitetului de opt instituit de Jeltuhin au fost Iordache Catargi, Mihail Sturdza, C. Cantacuzino și C. Conachi pentru Moldova, Manoil Băleanu, Ștefan Bălăcianu, Iordache Filipescu și Alex. Vilara pentru Țara-Românească, având de secretari pe Gh. Asachi și pe B. Știrbei amicul lui Portalis și viitor Domn. Comitetul își deschise ședințele în București la 29 Iulie 1829 sub președința lui Minciaky care fu înlocuit în vicepreședința divanului din Iași prin generalul maior Mircovici. Alcătuirea comitetului stârni nemulțumiri în boierimea mai mică a Moldovei (2) care se jeluî lui Mircovici la 1 Iulie (3) că pe temeiul convenției dela Akerman, legiuirea cea nouă urmă să se întocmească «în obșteasca adunare a divanurilor după vechiul obicei «al pământului». Arată că încă dela 1827 au trimis jalbă lui Ri-beaupierre «că divanul Moldovei s'a alcătuit din vechime din boieri cinstiți cu caftan dela vel log. până la vel șetrar, iar la obștești lucruri adunări obștești ale divanului se alcătuiau, având intrare și glas și aceia cari au fost cinstiți cu asemenea numiri și cari, dimpreună cu numirea, au dobândit și nobilită». Actul este iscălit de boieri din familiile Carp, Burghele, Kogălniceanu, Hermeziu, Gherghel, Gane, Buzdugan, Sion, Negruți, Pogor, etc., unele amintite în *Descrierea Moldovei* a lui Dimitrie Cantemir (4).

Delegații Moldovei în comitetul de opt sosesc abia la 25 Iulie. Unul din ei, spune Blutte (5), fusese așezat cu sila în căruța de poște și scos din Iași, ceea ce hotărîse și pe colegii lui să plece. Rapoartele consulului francez Hugot (6) sunt mai precise. «Cei patru boieri moldoveni numiți membri în comitetul constituției, al căruia

(1) Urechia, *Ist. Rom.* II, 42 nota.—Textul instrucțiilor la Acad. Rom. Ms. 597. Publicat în *Anale Parlam.* I 2, 8.

(2) Cf. Iorga, *Studii și doc.* VI, 120.

(3) *Anale parlam.* I 2, 11—12.

(4) Cf. Drăghici, *I. c.* 175—6.

(5) Blutte, 7 Aug. 1829.

(6) Către Portalis, 11 și 29 Iulie 1829.

nume a fost schimbat în comitet de reforme, au sosit la București și locuiesc în casele lui Mihail Ghica (1). Toți acești domni n'au primit decât cu neplăcere această misiune. Cel mai de seamă, Mihail Sturdza, se făcuse chiar bolnav pentru a nu plecă, dar președintele Jeltuhin aflând de aceasta, a trimis ordin să fie așezat într'o căruță de poștă, în care nu poți sta nici jos, nici în picioare, nici culcat, și să fie trimis astfel fără întârziere (la București), ceea ce s'a și făcut. Această purtare prietenească și hotărîtoare a dat zel și curaj celorlalți trei membri cari au preferit să călătorească mai comod în propriile lor trăsură. Românii par că nu pricep generozitatea și graba Moscoviților de a voi să le impue o constituție liberală pe care n'o practică în țara lor».

Voiu spune aci în treacăt numai, că mai ales două categorii de dispoziții cuprinse în proiectul de Reg. Org. indispuneau pe boieri: cele privitoare la raporturile dintre proprietari și săteni și cele ce lipsiau pe boieri în folosul statului de unele venituri, adică desființau scutelnicii, cu toate indemnizațiile și compensațiile viagere ce se acordau în schimb (2). «Deoarece, scrie Blutte, nici o considerație, nici chiar plata în bani, nu face pe săteanul român să lucreze măcar un ceas mai mult spre a-și îmbunătăți soarta nenorocită, boierii privesc dispozițiile regulamentare ca izvorite nu atât dintr'un spirit de filantropie cât din dorința de a reduce la aproape nimic producția Principatelor, sărăcindu-le și aservindu-le și anihilând astfel libertatea negoțului proclamată prin tratatul dela Adrianopol» (3).

La 12 Fevruarie 1830, boierii divanului Țerii-Românești, în frunte cu Neofit Râmnic, cârmuitorul mitropoliei, trimit lui Kisseleff o protestare, arătându-i că de 7 luni de când lucrează comitetul de reforme, ei nu știu nimic de hotărîrile luate, deși încă de când un asemenea comitet fusese instituit de Grigore Vodă Ghica, eră înțeles că de către obștea boierilor de întâiul rang «să se dea sfârșit la fieșcare madea prin hotărîri cum are să se urmeze». Cei câțiva boieri din comitet — zic jeluitorii — «nu pot avea deplină putere din partea obștească să hotărască numai ei regulamentul pentru starea țerii». Procedul urmat e o «sminteală» a «întocmi-

(1) Pe locul unde se află azi prefectura de Ilfov. A rămas numai Capela palatului.

(2) Blutte, 4 și 25 Fevr. 1831.

(3) Blutte, 15 Fevr. 1830.—In alt raport din 7 Nov. 1831, Blutte compară pe țaranul român cu Negrii din Indiile occidentale, leneș, vindicativ, nepăsător de viitor și muncind atât cât trebuie pentru asigurarea mijloacelor imediate și strict necesare existenței.

rilor celor vechi ale patriei noastre ce au fost legiuite prin documenturi și pravila pământului» (1). Kisseleff răspuse la 17 Fevr. dojenind pe Neofit care, având cunoștință de instrucțiile rusești, n'ar fi trebuit să se asocieze la demersul boierilor (2).

Boierii mari erau nemulțumiți că nu se ținea seamă în deajuns de dorințele lor. Conachi se îndoia de dezinteresarea rusească (3). La 8 Fevr. 1830 el cere voie să se înapoieze în Moldova, lăsând pentru ultima redactare pe Asachi să-l reprezinte (4). În Moldova nemulțumiții erau încurajați de Austria care avea interes să nu se schimbe vechea stare de lucruri din Principate și era îngrijorată de încercările lui Kisseleff de a înfrâna abuzurile capitulare. Guvernul austriac se plânse la Petersburg și Kisseleff se desvinovăți arătând că 6.000 familii se îndeletniciau în Principate cu industria și cu negoțul sub scutul austriac fără a plăti vreo dare (5). La Iași se găsesc pe străzi aflate cu inscripția «à bas le règlement; citoyens, plutôt la mort» (6). Generalul Mircovici primește scrisori anonime amenințătoare. Se procedează la arestări și la dezarmarea arnăuților boierești. Se deschide chiar valiza unui curier austriac. Kisseleff chiamă pe câțiva boieri mai turbulenți la București și-i ține la gazde silite sub privighere polițienească (7). La începutul anului 1831 nemulțumiții se plâng la Constantinopol (8). La unul din ei, Sion, se găsesc hârtii compromițătoare (9). În libelele împărășiate prin Iași se spune că «mult sânge va fi vărsat până ce Reg. Org. să poată fi pus în lucrare» (10). Plângerile boierești coincideau cu răscoalele țărănești (11).

La 10/22 Martie 1831 se deschide în fine la București obșteasca extraordinară adunare de revizie a Reg. Org. Cu câteva zile mai

(1) Blutte, 5 Martie 1830.—Acad. Rom. Ms. 323, f. 156.—*Arch. St. Adm. vechi*, No. 2027.—Erbiceanu, *Ist. Mitrop. Moldovei*, 457.

(2) Blutte, *ibid.*—Acad. Rom. Ms. 323, f. 158.

(3) Lipa c. Metternich, 23 Noemv. 1829.

(4) *Uricar*, VIII, 116.—Ac. Rom. Ms. 2835, f. 101.—Asachi s'a înapoiat la Iași odată cu Mihaiu Sturdza și Iordache Catargi. *Uricar*, VIII, 117.—*Anale parlam.* I 2, 8—10.

(5) Papadopol-Calimah, *l. c.*, 89.

(6) Blutte, 28 Ian. 1831.

(7) Blutte, 25 Fevr. 1831.—Drăghici, *l. c.*, II, 181—2.

(8) Blutte, 16 Maiu 1831.—Buteniev c. Kisseleff, 21 Martie 1831 în Papadopol-Calimah, *l. c.*, 95.

(9) Kisseleff c. Nesselrode 26 Ian. 1831, în Papadopol-Calimah, *l. c.*

(10) Hurmuz. X, 453—455.

(11) Kisseleff c. Buteniev 22 Aprilie 1831, în Papadopol-Calimah, *l. c.*, 95.

înainte, zice Blutte (1), Kisseleff convocase divanul spre a fixa ziua deschiderii adunării. Cu acest prilej un boier — știm de aiurea că e Iancu Văcărescu, dar aflăm dela Blutte originea precisă a disgrăției lui — îndrăzni să conteste validitatea actelor viitoare adunări, arătând că până și cei zece deputați de județe fuseseră — de astă dată numai, e drept, și în mod excepțional — desemnați de cărmuirea rusească «după căutarea spișcii boierilor» în loc de a fi aleși (2). Vechiul obicei al țerii cerea ca obșteștile adunări să fie compuse din obștea boierilor și a clerului sub președința mitropolitului. În consecință Kisseleff șterge, la 5 Martie (3) pe Văcărescu de pe lista mădularilor adunării de revizie, iar obșteasca adunare a divanului încheie, în Maiu, asupra predlojeniei lui Kisseleff următorul jurnal: «s'au cunoscut d-lui (Văcărescu) căzut în greșeala de atingere împotriva măsurilor stăpânirii, care după capul 9-lea partea 5-a a pravilei se osândește numitul la surghiunie la mănăstirea Hurezul sud Vâlcea... în soroc de un an... Înșă, cunoscând buna milostivire a E. S., P. Sf. S. părintele mitropolitul să binevoiască a face rugăciune E. S. despre partea obștei boierilor pentru iertarea numitului de greșala ce a făcut» (4). Văcărescu a fost iertat, dar în adunarea de revizie n'a intrat (5).

La Iași, din cauza opoziției mai înverșunate, deschiderea adunării de revizie a fost amânată până la 8/20 Maiu. Discursul lui Kisseleff se deosebi prin făgăduințe de tot felul, fără a-și ajunge scopul (6). Sentinele păziau la mitropolie la ușa sălilor de ședințe (7). În August, Minciaky trebuie să plece la Iași să stăruiească pe lângă boieri să primească reforma (8). După ce în fine Reg. Org. a fost votat, — mulțumită și impresiei pe care o făcù capitularea (Aug. 1831) Varșoviei asupra spiritelor încălzite de curentul revoluționar din Europa

(1) Blutte, 25 Martie 1831.

(2) Anale parlam. I 1, 63.

(3) *Ibid.*, 67.

(4) *Arh. St.* Dosar 3019, judec. vechi, f. 3.

(5) Blutte, 23 Maiu și 13 Iunie 1831. — Cf. Conversația lui Văcărescu cu Bois le Comte: «Trebuie să votăm sub președința mitropolitului și a exilă pe acest prelat tocmai în momentul când experiența lui ne-ar fi fost mai de folos, înseamnă a silui părerile noastre... Am reamintit că am avut totdeauna dreptul de a ne face înși-ne legile... și dacă compatrioții mei ar împărtăși părerile mele, n'am primi legi făcute gata dela nimeni, nici chiar... din mâinile lui Dumnezeu. (Doc. Renașt. Rom. IX).

(6) Blutte, 27 Maiu 1831.

(7) Xenopol, *Din amintirile unui boer moldovean*, pag. 8—9.

(8) Blutte, 16 Aug. 1831.

dela 1830 — aplicarea reformei a trebuit să fie amânată tot din cauza atitudinii ostile a clasei conducătoare.

*

Dar nemulțumirea acestei clase avea și cauze de ordin mai înalt. La dovezile pe cari rapoartele agenților și călătorilor francezi și austriaci ni le aduseseră, se adăoge acum și mărturia lui Blutte. Încă dela 12 Iunie 1829 el scrie că sunt boieri cari «ar vedea cu plăcere țara lor pusă sub protecția colectivă a marilor puteri», iar la 19 Oct. acelaș an, vorbind de răspunsul cetit la mitropolie al contelui Diebici la felicitările mitropolitului, Blutte adăoge că «aproape toți boierii sunt într'adevăr sătuli de protecția rusească și se gândesc cu cea mai mare groază că țara lor ar putea rămânea pentru totdeauna în mâinile Rușilor».

Ca părtaș la aceste simțiminte, cel dintâiu lovit pentru «lipsa de zel față de cauza rusească» a fost mitropolitul Grigore (1). Acest cucernic călugăr, cunoscut mai dinainte prin activitatea lui culturală, sta în fruntea bisericii dela 1823. Pahlen îi scriese la 15 Maiu 1828 (2) invitându-l să se conforme hotărârilor împărațști cu privire la oblăduirea avuturilor mănăstirilor închinete, hotărâri cari, din punctul de vedere românesc, însemnau un regres față de cele stabilite în materie pe vremea domnilor Grigore Ghica și Ion Sanju Sturdza. Pe lângă aceasta nici avuturile bisericesti și mănăstirești nu erau scutite de exigențele rusești. Blutte spune că îndepărtarea lui Grigore a fost datorită și refuzului de a consimți la plata unei sume cerute de principesa Bagration (3). Evident că aceasta a fost cauza secundară a scoaterii din scaun a lui Grigore la 24 Ian. 1829 și a înlocuirii lui provizorie prin Neofit Râmnic (4). Grigore pleacă în exil în Basarabia la 10 Fevruarie (5). Tocmai la 4 Dec. 1831 sosi ucazul de iertare. În Ian. următor Grigore eră întors la Iași. Ajuns la Buzău primi ordinul de a se opri acolo, ceeace Blutte atribue intrigilor lui Neofit, «caracter corupt și nesuferit» (6). Când fostul mitropolit reinstalat la 22 Aug. 1833 cade bolnav, când mai

(1) Blutte, 9 Fevr. 1829.

(2) Acad. Rom. Ms. 1080, f. 161.—Hurmuz. S. I⁴, 329.—O comunicație în acelaș sens c. mitropolitul Moldovei, în Erbieceanu, l. c. 449.

(3) Cf. Filitti, *Domniile regulamentare*, 543.

(4) Hurmuz. S. I⁴, 335.

(5) *Ibid.*, X, 626 nota.

(6) Blutte, 19 Dec. 1831 și 20 Fevr. 1832.

târziu la 1834 moare, circulă șvonuri de otrăvire. E sigur că o-cârmuirea rusească va fi fost mulțumită de dispariția unui potrivnic. Neofit își asigurase moștenirea mulțumită banilor ce strânsese cât timp gerase mitropolia fără a da vreo socoteală (1).

Al doilea lovit pentru simțimintele sale antirusești am văzut că a fost Iancu Văcărescu. Din acest punct de vedere al pornirilor clasei conducătoare în epoca regulamentară, este interesant raportul pe care Blutte îl adresează lordului Cowley la 29 Ianuarie 1830. Consulul transmite ambasadorului o scrisoare — din nenorocire nepublicată — a lui Mihail Sturdza către lordul Heytesbury pe care-l cunoscuse în trecere prin Iași la 1828. Blutte numește pe Sturdza «cel mai bogat, mai influent și unul din cei mai luminați boieri ai Moldovei și Terii-Românești». Spune că în comitetul de opt, Sturdza pusese la cale trimiterea unui memoriu țarului spre a-i cere consimțământul la unirea (2) Principatelor sub un princip e ereditar dintr'o familie domnitoare europeană, cu condiție ca limba română să rămâe l. oficială a statului și ca singuri naționali să poată fi primiți în slujbele publice. Principele ar fi urmat să aibă reședința alternativ la Iași și București. Memoriul, se zice, ar fi expunând toate neajunsurile sistemului electiv. Speranța boierilor — spune Sturdza lui Blutte — este că aceleași puteri cari s'au interesat de soarta Greciei, vor consimți să fie garante și pentru siguranța și neatârnrarea Principatelor cari alt-fel ar fi amenințate de anexare la Rusia. Boierii mai cred că Principatele unite ar fi o garanție pentru integritatea Turciei, constituind — după expresia lui Blutte — un boulevard împotriva încercărilor cotropitoare ale Rusiei, și că s'ar putea ajunge chiar la o confederație cu Sârbia. Din raportul consulului reiese că Sturdza în scrisoarea către Heytesbury mai vorbiă și de foloasele ce ar putea decurge pentru Marea Britanie din relații comerciale mai strânse cu Principatele dunărene. În fine, pentru cazul când aceste dorințe n'ar putea fi împlinite, Sturdza ceruse lui Blutte să-i sprijinească pe lângă guvernul englez candidatura la scaunul

(1) Blutte, 16 Martie 1832 și 7 Iulie 1834. De aci protestul lui Neofit c. Kisseleff la 10 Fev. 1832, cerând «să se păzească toate întru întregime drepturile, cinstea și puterea chierarhiei bisericesti». *Bis. ort. rom.* XVII, 483.

(2) Bois-le-Comte în rap. său dela 17 Mai 1834 (*Doc. Renașt.* IX, 447) atribue propunerea lui Iordache Catargi. Propunerea ar fi căzut pentru că boierul moldovean ar fi făcut rezerva ca domnul să nu fie din familiile domnitoare ale uneia din cele trei împărății limitrofe. — Pentru idea unirii pe la 1822, doc. interesante la Ac. Rom. în Ms. 322, mai ales f. 166 și 172.

Moldovei. Scrisoarea lui Sturdza a fost transmisă la 1 Maiu 1830 de lordul Heytesbury contelui Aberdeen cu observația că abia cunoaște pe boierul moldovean pe care nu l-a văzut decât o singură dată la Iași când i-a fost recomandat ca «un om inteligent». Heytesbury adaogă: «N'am observat nimic de seamă în el, afară de spiritul de «intrigă pe care-l împărtășește cu toți compatrioții săi».

Cu tot acest spirit de intrigă care-și are explicația istorică și a avut chiar un rost folositor, clasa conducătoare suferia stăpânirea străină cu un neastâmpăr crescând. La 22 Fevr. 1830 Blutte raportează lordului Cowley că o parte din boierimea cea mare s'ar fi hotărit să protesteze împotriva Reg. Org. ca impus de o putere străină, fără consimțământul lor, împotriva vechiului obicei al țerii. Se svoniă chiar că protestarea s'ar întinde și asupra tratatelor cari au dispus de soarta Principatelor fără a le fi consultat. Scopul mișcării ar fi de a atrage atenția Europei publicându-se protestarea prin ziarele occidentale. Anul următor (1), vorbind de votarea Reg. Org. în Țara-Românească, Blutte raportează că boierii Principatului afirmă că au avut totdeauna dreptul de a-și modifica instituțiile fără intervenția vreunei puteri străine sau autorizare a Porții și că deci reforma fiind impusă, departe de a constitui o binefacere, este o atingere adusă autonomiei. Din cauza acestei stări de spirit a trebuit amânată adunarea de revizie a Moldovei. Boierii au întâmpinat lui Kisseleff sosit într'adinș la Iași (2) că dacă trebuie să se socotească dependenți de Rusia, atunci un simplu ucaz e de ajuns pentru punerea în aplicare a Reg. Org., iar dacă se respectă autonomia țerii, atunci trebuie să i se lase facultatea de a-și schimba așezămintele după socotință, fără amestec străin.

Faptul că în cele din urmă Reg. Org. se primește, că se alcătuesc adrese de mulțumiri către țar și altele către Poartă cerând sancționarea reformei, că se cere chiar prelungirea cărmuirii lui Kisseleff și că i se oferă naturalizarea cea mare (3) nu trebuie să înșele. Sunt numai aparențe cari ascund o nemulțumire neputincioasă. Chiar adresele în chestiune, suggerate zice-se de Rusia episcopului de Râmnic (4), n'au fost alcătuite fără rezistență. Trei mari bani, zice Blutte, Brâncoveanu, Văcărescu și Crețulescu, au refuzat a semnă, argumentând că ei nu se pot socoti ca reprezentanți

(1) Blutte, 6 Maiu 1831.

(2) Blutte, 25 Aprilie 1831.

(3) Hurmuz. S. I^a, 369, 371.

(4) Blutte, 3 Iunie 1831.

ai țerii deoarece delegația și-o țin dela o putere străină; că poporul român nu este recunoscut în Europa pentru a se putea vorbi în numele lui, Principatele fiind cunoscute ca provincii ale imperiului otoman; că este deci de competența exclusivă a curților ocrotitoare și suzerană de a judecă dacă e nevoie ca ocupația militară străină să continue; în fine că eră necuviincios a oferi (1) naturalizarea unui general străin înainte de a ști dacă guvernul său nu se va împotrivi. Totuș, la sfârșitul lui Maiu o deputație compusă din Alex. Ghica și episcopul de Buzău pleacă la Iași să ducă lui Kisseleff adresa divanului și a adunării generale. Intrigi rusești de sigur pun în circulație și svonul că unii boieri s'ar gândi să sprijine candidatura lui Kisseleff la tron (2). Căderea Varșoviei îngrijoră și mai mult pe boieri, și dacă exercită o presiune asupra-le spre a fi mai ascultători de porunci le rusești, de altă parte făcū să sporească dorința lor de a înlocui protectoratul rusesc prin ocrotirea colectivă a cinci mari puteri pentru ca Principatele să nu devie colonii militare ale Rusiei. «Sârbia și Muntenegru, — scrie Blutte (3) — fiind cu totul devotate aceleiaș puteri, nu mai rămâne decât Bosnia — turburată de emisari ai ienicerilor rebeli — ca să întrerupă lanțul «de influență ce se întinde dela Vistula până la porțile Veneției». Numai o mică partidă este ruso-filă. Dela dânsa vor fi pornit proiecte de deslipire a Principatelor de Turcia pentru a fi alipite la Rusia, sub cuvânt că închinarea către Turci se făcuse ca să apere Principatele de dușmani, ceea ce ei ne mai fiind în stare să facă, rostul închinării încetase (4). Cel mult au putut dori câțiva boieri prelungirea ocupației rusești ca o măsură vremelnică de siguranță împotriva spiritului de răsvrătire manifestat pe alocurea în clasa țărănească convinsă că datoră reformele Rusiei care le impusese clasei conducătoare (5). Opoziția surdă împotriva cărmuirii rusești n'a încetat în tot timpul ocupației și eră mai accentuată la Iași unde la 1832 se mai răspândiau prin curțile boierești pamflete și proclamații amenințătoare (6). La 1833 în fruntea opoziției moldovenești se aflau încă mitropolitul, episcopul de Roman și majoritatea boierilor (7).

(1) Hurmuz. S. I^a, 370 (adresa din 15 Maiu 1831) Kisseleff răspunse la 5 Iunie din Iași că nu poate primi acum indigenatul spre a nu provocă interpretări (*ibid.*, 373).

(2) Blutte, 13 și 27 Iunie 1831.

(3) Blutte, 3 Oct. 1831.

(4) Blutte, 21 Oct. 1831.

(5) Blutte, 7 Nov. 1831.

(6) Blutte, din Kovazna 7 Aug. și din Sibiu 1 Sept. 1832.

(7) Blutte, 4 Ian. 1833,

Știrbirea privilegiilor consulare.

Punând cu atâta insistență în relief starea de nemulțumire din Principate față de ocupația rusească și de R.eg. Org., Blutte, ca și colegii săi (1), eră călăuzit și de un motiv personal: atingerea pe care noua organizare și cărmuirea străină o aduceau sau încercau s'o aducă privilegiilor capitulare. Fleischhagl scria mahnit lui Metternich la 19 Iunie 1829: «Oare nu se vede limpede cu toate denegațiunile, că amândouă Principatele fac parte de pe acum din teritoriul rusc? Perceperea impozitelor, jurisdicția criminală asupra străinilor, desființarea privilegiilor consulare..., totul se petrece ca la Odessa sau la Chiev. Eu mă mir că sunt lăsați în voia lor. S'a zis, s'a strigat și s'a făcut atâta pentru Greci... și aci se întâmplă acum de zece ori mai rău, fără ca cinevă să zică vreo vorbă» (2).

Nu voiu reveni asupra chestiei consulare pe care am tratat-o pe larg aiurea (3). Voiu adăoga numai aprecierile lui Blutte.

Încă dela 12 Iunie 1829 el se plânge că autoritățile rusești nu respectă jurisdicția consulară și că Principatele pot fi socotite ca făcând dejă parte din imperiul rusc. Din acest punct de vedere demisionarea brutalului Jeltuhin este salutată cu bucurie (4) de consulul englez. Acesta socotiă că nefiind acreditat pe lângă autoritățile de fapt rusești, ci pe lângă cele de drept românești, nu putea avea relații de serviciu decât cu cele din urmă. Astfel, descoperindu-se o bandă de falsificatori de monete, printre cari și sudiți englezi, autoritățile rusești din București dispun arestarea lor, iar directorul cancelariei rusești Carneev cere lui Blutte să trimită un delegat care să asiste la interogatoriul lor. Blutte protestează. «Fără a contestă — scrie el — dreptul autorității locale de a arestă cea dintâi pe rău făcători, mă așteptam ca supuși englezi cu pricina să fie predați de îndată autorităților românești și nu altora». Totuș, din ordinul lui Jeltuhin, ei sunt ascultați de secretarul cancelariei rusești, Vlasto. Atunci Blutte se adresează divanului cerând ca învinuții să fie dați în paza consulatului, rămânând ca ei să poată fi ascultați de către autoritățile românești de câte ori tre-

(1) Spre pildă rap. lui Viollier (cancelarul viceconsulatului fr. din Iași 1827—1830, apoi agent consular la Galați 1833--1840) către Portalis, 28 Aug. 1829.

(2) Acad. Rom. Rap. cons. austriace (Inedite).

(3) I. C. Filitti, *România față de capitulațiile Turciei*, dejă citat.

(4) Blutte, 11 Sept. 1829.

buința va cere. Cu toate asigurările vicepreședintelui Botneac că afacerea nu privia decât pe autoritățile românești, divanul nu dădu satisfacție consulului englez, așteptând hotărîrea lui Jeltuhin, așa că Blutte observă că divanul se află «sub influența unei terțe puteri» (1). Tocmai sub Kisseleff se va recunoaște că străinii nu pot fi arestați fără prealabilă avizare a consulului (2).

Mai protestează Blutte la 5 Sept. 1830, prin adresă către divan, contra unei eventuale înscrieri a sudiților englezi în corporațiile indigene și în consecință a impunerii lor la taxe ca membri ai acestor corporații. Taxa avea de scop, cum însuș divanul mărturisește în răspunsul dela 12 Sept. citat de Blutte, «să se cumpere lemne de foc pentru trebuința Rușilor» (3). În Fevr. următor, Blutte vestește guvernul său că s'a renunțat la proiectul de impunere a sudiților la patente (4). În schimb, Blutte recunoaște că nu poate protesta împotriva taxelor de import și export pe cereale stabilite, în afară de tarif, în favoarea capitalei (5).

Intr'un raport din 23 Sept. 1831, Blutte vorbește de ordonanța prin care s'a desființat dreptul străinilor de a apela la Constantinopol împotriva sentințelor românești, singurul apel posibil pe viitor fiind dela un Domn la Domnul următor. Kisseleff încearcă să justifice această dispoziție întemeindu-se pe tratatul dela Adrianopole. Vicepreședintele se rosti chiar față de mai mulți boieri că toate privilegiile străinilor au fost desființate prin acel tratat, făcând Principatele neatârinate de Turcia. Deși Kisseleff nu mergea atât de departe ca ajutorul său, Blutte socoti totuș nimerit a se referi la tratatele anterioare pe cari cel dela Adrianopole nu le putuse desființa. A admite reforma ar însemna a lăsa interesele străinilor pe seama unor tribunale recunoscute ca venale, iar apelul la Domnul următor era un drept iluzoriu în urma introducerii domniei pe viață. Ce încredere putea inspira justiția unei țeri al căreia ministru al dreptății este destituit la 3 Martie 1832 (6) pentru că plăsmuia acte false spre a-și însuși moșteniri? Justiția românească părea lui Blutte atât de coruptă, încât lăsa multe procese în suspensie în așteptarea instalării Domnilor. Secretarul Statului sfârși prin a

(1) Blutte, 28 Sept. 1829.

(2) Blutte, 7 Noemv. 1831.

(3) Blutte, 1 Oct. 1830.

(4) Blutte, 25 Fevr. 1831.

(5) Blutte, 26 Sept. 1831.

(6) Să fie vorba de Iordache Goleșcu?

asigură pe Blutte că dispoziția privitoare la desființarea apelului la Constantinopol trebuie socotită ca nulă și neavenită (1).

Cu toate acestea, și cu toate asigurările repetate că nimic nu s'a schimbat cât privește situația străinilor, conflictele nu încetează între Blutte și cărmuirea provizorie rusească. Dintr'o ceartă la Galați, în ziua de 16 Fevr. 1830, între un consilier municipal și un supus ionian se născuse o încăerare între indigeni și Ionienii din oraș, cu manifestații ostile în fața viceconsulatului englez. Cu o lună mai înainte asemenea turburări avuseseră loc la Brăila încurajate, zice Blutte, de ispravnicul Ion Slătineanu, de șeful poliției, un tânăr de 20 de ani, și de șeful miliției, un căpitan foarte tânăr. Raportul spătarului aruncase vina celor întâmplare asupra viceconsulului englez Vlahaiti. De aci a pornit între Blutte și cărmuirea rusească o stare de tensiune care a dăinuit câțiva ani. Blutte dă acelor turburări locale un caracter mai general de ostilitate a cărmuirii provizorii împotriva sudiților englezi și chiar a guvernului britanic. Apariția în ziarul din București a unui articol dușmănos Angliei publicat în «Gazeta de Moscova» și dezaprobat de altfel de guvernul dela Petersburg, îndreptățește, crede Blutte, o asemenea bănuieală. Beizadea Nicolae Suțu (2) din Moldova și «corespondentul său» din Țara-Românească, Mavros (3), «employé du général Kisseleff» (4) și orânduit vremelnic la secretariatul Statului la 1832 (5), ar fi principalii dușmani ai Ionienilor și ai consulului englez. Blutte adresează președintelui plenipotențiar la 8 Aprilie o notă în care pe de o parte disculpă pe Ionieni de învinuirile ce li se aduc, iar de altă parte se plânge de atitudinea autorităților locale (6).

(1) Blutte, 23 Sept. 1831 și 16 Martie 1832.

(2) Filitti, *Domniile regulamentare*, 447.

(3) De o inteligență deosebită și foarte cult pentru vremea sa, Nicolae Mavro e cunoscut întâia oară la 1819 ca hatman îndeplinind slujba de secretar al afacerilor străine. Apoi e secretar intim al lui Vodă Suțu (Hurmuzaki, X, 71.—Filitti, *Corespondența domnilor și boierilor români cu Metternich și cu Gents*, extras din An. Ac. Rom. Secț. ist. 1914). La 1821 semnase adresa către Wittgenstein, în care boierii se plângeau de intrarea Turcilor în Principate și cereau protecția Rusiei (Hurmuz. X, 566). Refugiat la Brașov număruse printre «Piniștii» infocați și fusese decorat cu Sf. Vladimir (Ibid. 105). Om învățat, se îndeletnicia cu arheologia (Hurmuz. S. I⁴, pag. 443 și «Serisorile» lui Ion Ghica). A fost însoțit (1) cu Pulheria Ghica 2), cu sora lui Suțache din Valahia, nu cu a beizadelei Nicolae Suțu din Moldova, cum greșit s'a zis (Iorga-Hurmuz. X, 463, n. 4).

(4) Blutte, 2 și 23 Aprilie 1832.

(5) *Arch. St. Adm. Vechi*, Minist. de interne, No. 10 partea 1-a, dosar 334 din Fevr. 1832.

(6) Anexa V,

Supărarea consulului englez ajunge la culme când secretarul Statului B. Știrbei îi face cunoscut la 17 Aprilie 1832 că guvernul provizoriu a recunoscut conform tratatelor pe viceconsulii și staroștii existenți înainte de ocupația rusească, dar că nu poate consimți la crearea unui nou viceconsulat englez la Brăila. Blutte protestează că a încuviința instalarea unui viceconsulat însemnează a recunoaște consulului dreptul incontestabil de a numi delegați în provincie pentru apărarea intereselor sudiților din diferite părți ale țerii (1). Kisseleff însuș nu-și păstrează cumpătul față de consulul englez, învinuindu-l de a fi trimis adrese provocatoare autorităților locale și de a fi avut convorbiri subversive cu boierii (2). Blutte e chiar singurul consul nepoftit la un prânz pe care Kisseleff îl oferă cu prilejul aniversării reginei Angliei (3).

Plângerile lui Blutte sunt transmise de ambasadorul englez din Viena, sir Lamb, lordului Heytesbury ambasador la Petersburg și chiar lui Palmerston (4). Motivele de nemulțumire ale consulului se pot rezuma în închiderea Ionienilor în aresturile locale în loc de a fi predați consulatului (5), cuartiruirea militarilor pe la supușii ionieni, impunerea acestora la patente, cu toate asigurările date că nimic nu se va schimba în situația străinilor (6). La 15 și 16 August, ambasadorul Lamb adresează lui Blutte două scrisori în care-i dă seamă de răspunsurile lui Nesselrode către lordul Heytesbury. Scrisorile nu s'au publicat, dar din raportul lui Blutte dela 3 Sept. următor se vede că la Petersburg conflictele lui Blutte cu Kisseleff se tâlmăciseră ca niște «malentendus» izvorite din chestii personale. Intr'o scrisoare către Sebastiani dela 15 Martie 1832, consulul francez Lagan se plângea și el de «sforțările ce s'au făcut pentru «a asimila pe străini cu indigenii»; vorbiă de «dreptele temeri ale «celor dintâiu de a vedea reinnoindu-se atacurile contra lor». Rusia da exemplul: până și carantinele erau un mijloc pentru Rusia de

(1) Blutte, 13 Maiu 1832.—Blutte pare a fi avut câștig de cauză în principiu. La Brăila nu se instalează nici un agent consular, dar dela 1833 funcționează un agent consular englez la Bârlad; La Focșani eră unul din Fevr. 1830; agentul consular dela Botoșani devine viceconsul în Sept. 1833.

(2) Blutte, 2 Aprilie 1832.

(3) Blutte, 17 Maiu 1832.

(4) Rap. lui Lamb. 21 și 25 Aprilie 1832.

(5) La 1833 se hotărăște că arestarea se va face totdeauna «în fapte veghete zioa sau noaptea» înștiințându-se consulatul în 24 ore. (*Manualul Administrativ al Moldovei*, I, 560). Apărarea străinilor de cuartiruire se confirmă oficial în Maiu 1833 (*Ibid.*, II, 165—7).

(6) Blutte, din Brașov, 25 Maiu 1832.—Lamb. c. Palmerston, 12 Iunie 1832.

a spionă corespondența și pe călători. Tot astfel Blutte continuă în rapoartele lui să afirme că adevărata cauză a conflictelor eră persecutarea Ionienilor și ca dovadă transmite guvernului său două rapoarte ale lui N. Suțu către Kisseleff în chestia turburărilor dela Galați, în cari părcălabul, colonelul Cuza, eră calificat de «caracter liniștit și conciliant», învinuit numai de a fi «slab și lipsit de energie». Pe când generalul Starov, numit de curând comandant la Galați, recunoștea dreptatea Ionienilor, Suțu din potrivă (1) zicea că «vivacitatea cu care viceconsulul englez cere satisfacție pentru insultele ce câțiva oameni din popor i-ar fi adus, pare că provine mai ales dintr'o intenție hotărâtă de a perpetua motivele de turburare și din pornirea cicălitoare care caracterizează consulatele europene în Orient și care nu mai poate fi tolerată de acum înainte, Țara-Românească bucurându-se, la umbra tratatelor, de o cărmuire regulată». Acest raport al lui Suțu, care din punctul de vedere românesc face cinste celui ce l-a scris, nu putea decât să invenineze relațiile lui Blutte cu cărmuirea rusească (2). De aci de sigur tenacitatea cu care consulul englez înregistrează cele mai neînsemnate svonuri de evacuare a Principatelor. La fiecare pas în rapoartele lui, se menționează cele mai slabe licăriri de speranțe de evacuare și se vedește ura lui împotriva cărmuirii provizorii rusești.

Prelungirea ocupației rusești.

Condițiile tratatului dela Adrianopole erau prea grele pentru Turcia. Un act separat (3) semnat tot la 2/14 Sept. 1829, privitor la deșertarea Principatelor și la plata indemnitațiilor pentru pierderile suferite de negoțul rusesc și pentru cheltuelile de războiu, fixă despăgubirea la 10 milioane galbeni olandezi ce se vor plăti «după modul de plată ce se va hotări de M. S. Impăratul tuturor

(1) Rap. către Kisseleff, 8 Maiu 1832, citat de Blutte, 15 Sept. 1832.

(2) În Noemv. 1832, Blutte întocmește lista capetelor de acuzare împotriva autorităților din Galați. Directorul carantinelor, Mavros, a trecut cu vederea peste cele petrecute. Un căpitan Codreanu, fost comandant al cordoanelor sanitare la Galați, a insultat pe Paul Combotecla, căpitanul unui vas ionian. Tot Codreanu a escrocat pe negustorul Nicolae Glikî, fapt recunoscut de maiorul Boteanu însărcinat cu ancheta. Nicolae Paxinò a fost bătut de creditorul său, Mereacre. Mavro ar fi estorcat dela echipagiile vaselor ioniene declarații că n'au a se plânge de autorități, sub pedeapsă de a nu le permite ieșirea din carantină (Blutte, 9 Noemv. 1832).

(3) Doc. Renașt., I, 329.

Rusiilor în urma recursului ce S. Poartă va face la dărnicia și mărinimia lui». Teritoriul otoman va fi deșertat pe măsură ce se vor aplica de către Poartă dispozițiile tratatului dela Adrianopole. Silistra și Principatele Române «vor fi păstrate în depozit de curtea împărătească a Rusiei până la desăvârșita achitare a sumei ce Poarta otomană s'a legat să plătească». În aceste condițiuni, nu puteau decât crește temerile pe cari Blutte le manifestase încă din Iunie (1) că Principatele vor rămâne în mâinile Rusiei. Consulul englez pune în evidență toate manoperele rusești menite a dovedi necesitatea prelungirii ocupației (2). Astfel, la 24 Ianuarie 1830 raportează asupra svonurilor despre o revoltă în Bulgaria, pe care Turcii ar fi vrut s'o înec în sânge, dacă nu i ar fi împiedicat Diebici spunând că Bulgarii, ca creștini, se află sub ocrotirea rusească. Blutte vede în aceasta un mijloc de a acredita ideea că ocrotirea rusească este necesară și adaugă că agenți rusești, recrutați dintre Greci, umblă pentru a propovădui revolta în Bulgaria și Rumelia și a întări astfel acea idee.

Rusia cedă în parte stăruințelor Porții când la 14 Aprilie 1830 consimți să reducă despăgubirea de războiu la 8 milioane plătibile în 8 ani cu începere dela 1 Maiu 1831 (3). Când, la 25 Aprilie, Kisseleff pleacă la Constanța să se întâlnească cu Diebici în drum spre Petersburg, Blutte înregistrează vorba generalului că poate nu se va mai întoarce. Președintele demisionase într'adevăr, dar demisia nu i se primii (4). Generalul Geismar în trecere din Rusia spre Occident, dă și el speranțe de evacuare, asigurând că Domnii vor fi numiți în curând (5). Când însă se cer, în vara aceluiaș an, provizii pentru îndestularea a 20.000 soldați pe timp de un an, când generalul Roth își pregătește instalarea la Varna, când cazărmi se ridică în diferite puncte sau se numește comisia — din care nu lipsește un ofițer rus — pentru fixarea noului hotar dunărean, Blutte pierde din nou nădejdea. El arată îndoitul joc al Rusiei: de o parte, se pun la cale în Principate chiar petiții pentru prelungirea ocupației, de altă parte se vorbește de ordine oficiale de evacuare venite dela Petersburg, dar pe cari Kisseleff are instrucții secrete

(1) Blutte, 6 Iulie 1829.

(2) Corespondența lui Kisseleff în acest sens, a fost publicată în *Uricariul* lui Co-drescu, IX.

3) Papadopol-Calimah, *l. c.*, 99.

(4) Blutte, 10 Maiu 1830.

(5) Blutte, 21 Maiu, 1830.

să nu le obștească. Plecarea Rușilor, adaogă Blutte (1), e sincer dorită de toate clasele sociale, în frunte cu patru mari bani. Petiția în favoarea prelungirii ocupației n'ar fi găsit, dacă credem pe consulul englez, decât 18 aderenți din cari numai unul din boierimea cea mare.

Reparația drumurilor dela Turnu, Giurgiu, Călărași și Brăila spre hotarul rusc, înlocuirea unor comandanți ruși prin ofițeri români, lichidarea socotelilor de rechiziții, păreau lui Blutte indicii de o apropiată evacuare. Dar speranțele născute într'o zi se stingeau în ziua următoare, când se anunțau spre pildă nouă rechiziții de lemne în vederea iernării trupelor rusești în Principate, sau când venia rescriptul împărațesc de confirmare a lui Kisseleff în funcțiile sale (2). In toamna anului 1830 se știă că trupele rusești din Bulgaria, cari urmau să se înapoieze peste Prut, vor iernă în Moldova. Cartierul generalului Roth se instală la Iași. Silistra eră întărită din nou, ca și liniile militare despre hotarul austriac și fortificațiile dela Brăila. Pe locul vechei cetăți Giurgiu, se ridică un oraș din care cazărmile nu lipsesc. Informând guvernul său de toate acestea, Blutte înregistrează și svonuri de planuri rusești împotriva posesiunilor englezești din Asia în hotar cu imperiul moscovit (3).

In urma turburărilor dela Varșovia, trupe austriace grămădindu-se la hotarele Galiției, trupe rusești se concentrează dealungul hotarului austriac. In Serbia, Turcii recunosc autonomia tânărului stat și ereditatea cărmuirii în familia lui Miloș Obrenovici. Blutte urmărește cu îngrijorare repercuția pe care aceste evenimente o pot avea asupra politicei rusești față de Principate (4). Turburările provocate de rebelul Carafisi care ocupase Sofia, revolta pașei dela Scodra, atitudinea cam mândră a lui Miloș, neliniștiau pe pașalele din Vidin, Sofia și Belgrad și motivară oarecari deplasări de trupe turcești, la cari Rusia răspunse concentrând trupe la Rusciuc, Vidin și Nicopole. Numărul trupelor rusești din Principate se reducea prin necesitatea de a întări forțele lui Diebici. Bine înțeles întreținerea eră totdeauna plătită din vistieria românească (5). In vara anului 1831, detașamente din garnizoanele dela Rusciuc și Orșova sunt trimise la Adrianopole unde se adună o divizie menită a cooperă cu marele vizir împotriva pașei dela Scodra.

(1) Blutte, 6 și 16 Iulie 1830.

(2) Blutte, 2 și 9 August 1830.

(3) Blutte, 27 Aug., 25 Sept. și 15 Oct. 1830.

(4) Blutte, 3 și 30 Dec. 1830.

(5) Blutte, 15 Aprilie 1831.

Eventualitatea unei ocupațiuni indefinite a Principatelor, care se putea ușor schimba în anexare, neliniștise pe Metternich. La 12 Fevr. 1830, Nesselrode scrisese marelui duce Constantin că dreptul de ocrotire dobândit la Adrianopole avea mai mult preț decât o anexare sau decât emanciparea statelor balcanice, deoarece dacă Rusia ar fi vrut să ajungă la asemenea rezultate, ar fi trebuit să se înțeleagă prealabil cu Austria și să-i dea compensații. Întâlnindu-se apoi cu Nesselrode la Carlsbad în Iulie 1830, Metternich îi adusese «învinuirile pe cari politica lui le merită de câțiva ani». Cancelarul austriac se plânsese că «dela începutul chestiilor orientale există o conjurație între oamenii de stat rusești; ei voesc să atragă pe împăratul stăpânul lor într'o vastă complicație cu Poarta și toate mijloacele li se par bune în acest scop». Încă dela 1823, țarul Alexandru—observase Mettenich—se angajase «într'un sistem de fluctuații regretabile», îndemnat de doi străini, «un Corfiot, plin de idei demagogice și un Neamț pe jumătate liberal». Nesselrode erà vinovat că se rupseseră legăturile pe cari «se întemeiă în mare parte pacea Europei și liniștea internă a statelor ce o compun», și că astfel se încurajau potrivnicii ordinii prin abatere dela principiile politice singure juste. Visul lui Metternich erà deci de a reface alianța dintre Austria, Prusia și Rusia, mai ales față de Franța «și împreună cu ea, de răsvrătitorii din toate țerile» (1). Nesselrode voiă să negocieze singur cu Poarta (2), pentru a tot găsi pretexte de prelungire a ocupației. În această privință este interesant raportul din 29 Aprilie 1831 (3) al ambasadorului englez din Constantinopol sir R. Gordon către viconte Palmerston. Poarta plătind ultima parte a datoriei către Rusia cu scadența la 1 Maiu st. nou, trupele rusești ar fi urmat să iasă din Principate, rămânând numai în Silistra o garnizoană până la achitarea indemnitații de rășboiu. Se născuse însă controversă între reis-efendi și ambasadorul rusesc Buteniev cu privire la data la care trebuia plătit cel dintâiu milion de galbeni. Poarta erà de părere că plata se putea face oricând în cursul anului, pe când ambasadorul susținea că trebuia făcută neapărat în zioa de întâiu Maiu. Kisseleff scria lui Nes-

(1) Memoriile lui Metternich, V, 7 sq., 51 sq.

(2) În toamna 1831 Mavros, șeful cancelariei lui Kisseleff pleacă la Constantinopol spre a ajuta pe Buteniev în negociațiuni. I se plătește pentru călătorie, din vistieria românească, 400 galbeni din fondul capicheaialelor. (Minist. de externe, dosar 3/9 din 1831). Lagan c. Sebastiani, 25 Noemv. 1831.

(3) 29 Aprilie—11 Maiu, în *Correspondence*.

selrode la 3 Sept. 1831 că «Turcii nu îndeplinesc clauzele tratatului dela Adrianopole pentru că așteaptă soluția chestiilor europene; ei trăgănesc, evitând însă o ruptură, pentru că nu primesc nici o instrucție oficială și precisă dela dușmanii Rusiei. Un războiu ofensiv contra Rusiei ar fi printre Turci foarte popular, și cu atât mai priincios pentru guvern cu cât ar face să înceteze războiul civil... Grăbindu-ne a repune Principatele sub vechiul regim, am pierde o poziție avantajoasă care, singură, e de ajuns pentru a amâna războiul... Ca urmare, e permis să credem că ocupația Principatelor până în luna Maiu, termen cerut de Poartă pentru efectuarea ultimei plăți,... ar fi... de un folos esențial... Am profită de aceasta pentru a sfârși cu aprovizionarea Silistrei... În luna Maiu am ști cum stau afacerile continentului... (Ocupația) nu poate fi discutată pentru că e prevăzută de convenția dela Petersburg; fără a preciza dar durata ocupației, s'ar putea negocia promulgarea hațișerifului privitor la Regulamente și mai târziu a aceluia pentru numirea Domnilor. De altfel această numire, în afară de trăgăniurile unei corespondențe între cele două curți, va fi de sigur împiedicată de intrigile câtorvâ rămășițe ambițioase ale aristocrației Fanarului... Dacă ministerul ar avea asigurări pozitive că... o ruptură cu Poarta nu va avea loc, atunci evacuarea cât mai grabnică a Principatelor ar fi de dorit. De altfel pot asigura pe E. V., după cum am prevestit și pe D. de Buteniev (1), că administrația rusească e în măsură de a sfârși cu lichidările și cu socotelile în trei săptămâni» (2).

Această scrisoare dă cheia politicii lui Kisseleff. Principatele erau o poziție strategică pe care Rusia nu trebuia s'o părăsească decât la ultima extremitate. Eră drumul Silistrei, calea Țarigradului, care nu trebuia pierdută. Nesselrode, mai prudent, nu împărtăși în totul vederile lui Kisseleff și-i răspunse la 29 Sept. că deși se înțelege foarte bine în Rusia mobilul codelilor Porții, Țarul totuș «rămâne credincios politicii sale, proprie unei țeri care n'a câștigat nimic prin vicieșug și înșelăciuni, ci numai prin tratate și biruințe. Vom cere dela Poartă cu tărie îndeplinirea datoriilor sale. În ce privește garanția ce ne-o poate da ocuparea Principatelor, afară că aceasta ar ridică toată Europa împotriva noastră, dar Turcii ar putea chiar, în schimbul renunțării noastre la plata contribuției, să

(1) Trecuse prin Iași și Buc. în Ian.—Febr. 1831. Hurmuz. X, 452—3.

(2) Hurmuz. S. I⁴, 378.

părăsească suzeranitatea lor asupra principatelor... Dar atunci ce am face noi? Aceasta fi-va oare folositor pentru noi? Veniturile Principatelor acoperi-vor oare cheltuelile administrației și lăsă-vor oare, peste aceasta, în tezaurul nostru o sumă egală cu contribuția ce avem a luă dela Turci? Ne îndoim. Declară-vom oare aceste provincii alipite la imperiu? Dar în cugetările împăratului nu intră de loc scopul de a întinde hotarele noastre până la Dunăre și mai puțin încă dorește ca printr'o asemenea hotărîre să dea loc la neliniștea aliaților săi și la ocările inamicilor săi...» Ceeace importă Rusiei eră să păstreze «Silistria și o cale militară până la Prut» (1). Față de părerile împăratului, Kisseleff fu silit să se dezaprobe singur. La 29 Oct. 1831 scriă lui Nesselrode: «Părerea mea, cu totul condițională, bazată pe sistemul dilatoriu urmat de Poartă și pe inexactitatea cu care și-ar îndeplini angajamentele, nu implică în nici un caz trebuința de a cere cu orice preț mănținerea stării actuale de lucruri... Și mai puțin am putut crede folositoare alipirea Principatelor de imperiul Rusiei, dacă... Poarta ar renunța la suzeranitatea ei, cum e de presupus că se va întâmplă mai de vreme ori mai târziu în desbaterile noastre cu Turcia...» (2).

În iarna 1831 numărul trupelor de ocupație sporî la 8.000 oameni în Țara-Românească, 6.000 în Moldova și 4000 la Silistra, de a căreia aprovizionare pe timp de 6 ani se îngrijește Kisseleff încă de atunci, cheltuelile având să fie purtate 3/4 de fiscul românesc și numai 1/4 de Rusia (3). Dacă drumul militar pentru legarea Silistrei de Rusia eră inevitabil, interesul românesc eră însă ca acest drum să se abată cât mai puțin prin interiorul Principatului, urmând linia cea mai dreaptă între Silistria și Ismail prin Călărași și Brăila (4).

În Ianuarie 1832, Mavros se află în carantina Giurgiu, întors dela Constantinopol (5). La 19 Fevruarie, Kisseleff scrie din nou lui Nesselrode: «Convenția dela Petersburg nu e decât un supliment al tratatului dela Adrianopole. Cum Poarta declină executarea acestui tractat sub pretexte ușuratece, ar trebui cred să-i declarăm că concesiunile cuprinse în clauzele convenției dela Petersburg nu sunt decât urmarea asigurărilor solemne date de ambasadorii turci despre

(1) Papadopol-Calimah, *l. c.*, 100 - 1.

(2) Hurmuz. S. 14. 380.

(3) Blutte, 9, 19 și 30 Dec. 1831.

(4) Blutte, 3 Fevr. 1832.

(5) Rap. consul. austriac 4 Ian. 1832.

exactitatea cu care se vor îndeplini stipulațiile dela Adrianopol și a dreptei încrederi ce aceste făgădueli au inspirat curții imperiale; că Poarta, departe de a răspunde unor procedeeuri atât de generoase, neîndeplinind până acum nici unul din angajamentele privitoare la principate și la Sârbia, Rusia se vede nevoită a-i declara că dacă până la 1 Maiu 1832 toate obligațiile nu vor fi îndeplinite, departe de a grăbi plata primului milion., ocupația va fi mântănită până la executarea întregă a tratatului dela Adrianopole. Dacă am face să depindă evacuarea Principatelor de plata exactă a primului milion (1), sunt pornit a crede că ar trebui să renunțăm în acest caz la restul despăgubirii de războiu, precum și la executarea tuturor celorlalte obligații contractate la Adrianopole, aș zice chiar la toată influența noastră asupra Porții, care știe prea bine că un nou războiu ar fi cu neputință și că a reocupă Principatele «ar fi a provoca un conflict general» (2). Sfaturile lui Kisseleff n'au fost ascultate la Petersburg. La 8 Martie (3) el insistă din nou pe lângă Nesselrode pe care nu-l putea convinge. Arată că prelungind ocupația pe zece ani, toate puterile ar sfârși prin a se obișnui cu această stare de lucruri și anexarea desăvârșită n'ar mai fi decât o formalitate. Combate părerea că «soarta și buna stare viitoare a Principatelor sunt de interes secundar sau cu totul străin politicei cabinetului rusesc». După socotința lui, motivele cari îndemnau pe Rusia să intervie în administrația lăuntrică a Principatelor erau de două naturi: «Unele rezultă din stipulațiile cu Poarta otomană și sunt urmarea necesară a sistemului politic adoptat dela tratatul dela Cainargi până la cel dela Adrianopole; celelalte izvorăsc din interesul și solitudinea pe cari Rusia le datorește provinciilor ei meridionale, limitrofe cu Principatele... (Rusia trebuie) să dea... popoarelor creștine ale Orientului o dovadă morală a generozității protecției ei..., trebuie să-și păstreze influența asupra lor... Până la convenția dela Akerman s'a crezut în putința de a asigura odihna acestor țeri stipulând avantajii parțiale în favoarea lor. Dar la această epocă s'a dobândit certitudinea: 1) că Poarta otomană va continua să eludeze... observarea tratatelor; 2) că guvernul Domnilor eră uzat; 3) că massa locuitorilor, împilați de privilegiați... începe să miște... Nu intră în gândul (clasei privilegiate)

(1) Și dacă, deci, s'ar evacua la 1 Maiu 1832.

(2) Hurmuz. S. I^a, 387.

(3) *Ibid.*, 392.

că se află deodată redusă la proporțiile unei aristocrații destul de bine împărțășite încă, dar neputincioase de a mai exploata exclusiv abuzurile puterii domnești... Massa locuitorilor a dobândit drepturi prețioase. Ea plătește, e drept, boierimii direct drepturile boierești; îi plătește indirect pensiile și lefurile, deoarece poartă exclusiv toată greutatea sarcinilor publice, dar cunoaște pentru viitor cercul îndatoririlor ei. Știe că în afară de acelea nu mai are alte obligațiuni... Austria însăș e foarte departe de a aplauda la binefacerile unei reforme care cată să deștepte în populația moldo-muntenească supusă dominației ei comparații foarte dezavantajoase pentru propria-i administrație... Ea vede că motivele cari siliu altă dată pe săteanul muntean să caute prin emigrare un azil și liniște la vecini nu mai există. Ea se teme chiar că o parte mai mare de foloase politice și comerciale să nu atragă în Țara-Românească și în Moldova pe locuitorii Transilvaniei și Bucovinei». După ce Kisseleff, în această însemnată scrisoare, arată scopul nu numai ce trebuiă să urmărească dar și ce urmărise Rusia; după ce expune reforma socială pe care o pregătiă Reg. Org. și o arată ca menită a mai netezi inegalitățile de clase; după ce constată cu multă dreptate că o întoarcere înapoi spre starea de lucruri de sub vechiul regim e cu neputință, căci e mai ușor a refuză drepturi unui popor decât a i le relua după ce i s'au dat; după ce desvăluie motivele reale de nemulțumire ale Austriei; Kisseleff conchide că Turcia va plăti primul termen al despăgubirii pentru ca Principatele să fie evacuate, iar apoi va face totul pentru a împiedică consolidarea noului regim.

Guvernul rusesc hotărise să nu pue imediat în aplicare dispozițiile Reg. Org. relative la alegerea Domnului. Cei dintâi Domni aveau să fie, în mod excepțional, *numiți* prin înțelegere între curțile suzerană și ocrotitoare. Kisseleff nu avea încredere în rezultatul unei alegeri făcute de o adunare extraordinară compusă așa cum se hotărise de Reg. Org. Intr'o scrisoare către Buteniev din 2 Aprilie 1832 (1) zicea că diferiții candidați aveau simțiminte destul de îndoelnice față de Regulament. Domnii ce se vor numi vor trebui să prezente garanții că vor aderă sincer și fără rezervă la nouăle așezăminte; că vor consimți la modificările absolut necesare ale dispozițiilor regulamentare relative la raporturile dintre proprietari și săteni, pentrucă pe unele Kisseleff le găsiă absolut nedrepte; că

(1) Hurmuz. S. I^a, 396.

vor înaintă în ranguri pe boierii *de orice treaptă* cari slujiseră cu credință și devotament în timpul ocupației și vor recunoaște valabile toate numirile făcute din ordinul cabinetului dela Petersburg. Domnii mai aveau să confirme și să execute contractele încheiate pentru aprovizionarea Silistriei și să întrețină drumul militar spre această fortăreață. Eră o garanție la care Kisseleff ținea foarte mult, în lipsă de a putea obține o prelungire a ocupației. Ei aveau să vegheze asupra ziarelor și asupra importului cărților străine ca să nu devie «un principiu de dezordine și de perturbare, nu numai «întrucât privește Principatele, dar și față de provinciile limitrofe». Kisseleff ar mai fi vrut ca Domnul Țerii-Românești să făgăduască a înălța în scaunul de mitropolit pe Neofit Râmnic, ceea ce nu putu obține însă decât după moartea mitropolitului Grigore. Atitudinea Rusiei îngrijoră tot mai mult pe Turci. La 13/25 Aprilie 1832 ambasadorul englez din Viena, sir Lamb, raportează guvernului său că rezidentul turc din capitala Austriei s'a plâns lui Metternich denunțând tendința rusească spre o așezare definitivă la Dunăre. Metternich s'a mărginit ca de obicei la considerații nelămurite asupra caracterului țarului Nicolae, așa că rezidentul a trebuit să înțeleagă că pentru a hotări pe puteri să invite pe Ruși să execute tratatul dela Adrianopole, trebuie înainte de toate ca Poarta să plătească indemnitatea de războiu.

Buteniev scria lui Kisseleff că în negociațiunile ce se urmau la Constantinopol ținea seamă de vederile lui. «Conferințe au avut loc la 27 Aprilie. Rezultat puțin satisfăcător. După un răgaz de un an întreg peste termen, Poarta n'a plătit decât sfertul celui dintâiu milion de galbeni». Pentru a justifica întârzierea de a recunoaște Regulamentele «Akif-efendi pretinde că nu i s'au comunicat *in extenso*, că sunt puncte obscure, etc. In caz când o copie in extenso ar fi inevitabilă, voi face tăieri conforme cu aceste indicațiuni (1) și voi însoți acea copie de o declarație formală pentru a refuză mai dinainte orice altă discuție».

Intrigile pentru domnie incepuseră încă din Ian. 1832. Boierii rusefi din Țara-Românească precum Gr. Băleanu, Iordache Filipescu, Filipescu-Vulpea și Alecu Vilara combăteau din răspuțeri candidatura sprijinită de Turcia a fostului domn Grigore Ghica (2). Tot așa combătuseră și pe banul Brâncoveanu și pe Barbu Văcărescu. Cu vreo

(1) Ale lui Kisseleff.

(2) Rap. cons. austriac, 21 Ian. 1832.

doi ani mai înainte venise la București un Sârb, slujbaș rus, Nenadovici, cu o poliță falsă scrisă probabil de Vilara, prin care Ghica, Brâncoveanu și Văcărescu se recunoșteau solidari pentru plata datoriilor lui Tudor Vladimirescu, în sumă de o jumătate de milion. Această poliță care implică înțelegerea acelor boieri cu Tudor eră exploatată de rusofili împotriva lor. După moartea lui Brâncoveanu și a lui Văcărescu nu rămânea decât candidatura lui Ghica (1). În Aug. 1832, dacă credem un raport consular austriac (2), Kisseleff ar fi chemat la Târgoviște pe miniștrii și pe secretarul său Mavros și ar fi alcătuit cu ei două arzuri către Poartă, unul exprimând mulțumirea țerii cu ocârmuirea rusească, altul arătând dorința ca ocupația să se prelungească. Iordache Filipescu, B. Știrbei și Filip Lenș ar fi fost însărcinați să cutreere țara și să culegă semnături. Am văzut că și Blutte vorbește de asemenea arzuri ce s'ar fi pus la cale și ar fi întâmpinat opoziția a trei mari bani. În Moldova, în Maiu 1832 (3) se răspândi svonul că datoria Porții către Rusia ar fi rămas numai de 250.000 galbeni. Mircovici ar fi declarat însă boierilor că chiar dacă s'ar plăti toată despăgubirea, încă s'ar găsi motive pentru prelungirea ocupației. Și lucrul trebuie să fie adevărat, căci consună cu raportul pe care Kisseleff îl adresă lui Nesselrode la 26 Sept. 1832 (4). După ce arată cele săvârșite până atunci de cârmuirea provizorie rusească și de «svonurile ce circulă dejă în Moldova asupra lipsei de stabilitate a nouălor instituții» la cari Rusia ar fi chiar gata a renunța în urma unor transacții financiare cu Poarta, Kisseleff spune că svonurile de plecare a trupelor rusești fac că «les meneurs, dont les principautés ne manquent pas, recommencent leurs coupables tentatives». Această «stare de neîncredere și de îngrijorare» nu poate să dănuască. Revenind la punctul său de vedere social, Kisseleff scrie: Reforma administrativă..., pe de-a întregul în folosul masselor populare strivite până acum sub abuzurile și vexațiunile de tot soiul, a făcut prea

(1) Blutte, vorbind la 28 Martie 1831 de capitoul din proiectul de Reg. Org privitor la alegerea Domnului, zice că redacția lui ar fi stârnit protestarea lui Grigore Ghica, a căruia candidatură părea exclusă. Cf. Filitti, *Doc. din epoca regulam.*, în Rev. de ist. arh. și fil. XI, partea 1-a (910) pag. 192—3. Boierii rusofili combăteau pe Ghica zicând că ar fi refuzat de a semna Reg. Org. (Blutte 13 Ian. 1832). Candidatura spătarului Alex. Ghica, favorizată de Rusia, apare de pe la mijlocul anului 1833 (Blutte, 26 Aug. 1833). Cf. rap. consulului austriac, din 28 Aprilie 1832.

(2) Din 15 Aug. 1832.

(3) Rap. austriac din 11 Maiu 1832.

(4) Hurmuz. S. I⁴, 404 sq.

«multe progrese în spiritul poporului pentru ca să poată primi cu nepăsare să reintre sub vechiul regim». Cu alte cuvinte tot idea că dominația rusească la noi trebuie să se întemeieze pe concursul claselor de jos. Dacă dar Reg. Org. conține ceva în favoarea acestor clase, explicația trebuie căutată în dorința Rusiei de a și le câștigă. Kisseleff se arată în consecință potrivit spiritului reacționar al unui mănunchiu de privilegiați pe cari-i denunță ca sprijiniți de Austria. Cere ca negociațiunile privitoare la despăgubirea de războiu să fie duse de front cu cele relative la sancționarea Regulamentului, iar evacuarea Principatelor să n'aibă loc decât după ce se va fi obținut și una și alta.

Repețitele interveniri ale lui Kisseleff avuseseră în fine ceva ecou. Ambasadorul englez din Constantinopol, Mandeville, raportând lui Palmerston despre conversația dintre reis-efendi și ambasadorul rusesc la 5/17 Sept., arăta (1) că s'a discutat despre delimitarea nouăi Sârbii, despre evacuarea Principatelor și despre plata arieratelor datorite Rusiei, fără a se ajunge la vreun rezultat. Pentru cele 6 județe de dat Sârbiei conform tratatului dela Adrianopole, Rusia cerea o întindere mai mare decât eră dispusă Poarta a conceda, iar evacuarea Principatelor eră subordonată de Rusia la plata indemnității de războiu.

Nu pot afirma că atitudinea lui Kisseleff să fi fost motivată, cum susțin unii (2) de dorința de a-și face popularitate, de a-și crea un partid în speranța de a deveni Domn al amânduror Principatelor. Mi se pare neîndoios însă că lucră să creeze un partid pentru Rusia sprijinindu-se pe păturile de jos. La 30 Oct. 1832 (3) el insistă din nou pe lângă Buteniev asupra necesității de a nu lăsa chestia țărănească pe seama unei adunări de privilegiați. Roagă să se ia Reg. Org. din mâinile Turcilor și să se introducă în el oarecari îndreptări «privitoare la administrație în folosul poporului». La Constantinopol, negociațiunile nu se urmau pe placul lui Kisseleff. Buteniev îi scria la 26 Ian. 1833 că e destul de greu a obține delat Poartă ratificarea Regulamentelor, necum a le mai aduce modificări (4). Austria sta în calea Rusiei. Lagan scria lui Broglie la 1 Fevruarie 1833 că Muntenii «nădăjduesc că Austria va încetă de a neglija adevăratele-i

(1) Mandeville, 26 Sept. 1832.

(2) Ubicini, *Provinces danubiennes et roumaines*, Paris 1856, și dl. de O., *Poids de la Moldo Valachie dans la question d'Orient*. Paris 1838.

(3) Hurmuz. S. I^a, 406.

(4) Papadopol-Calimach, I. c. 99.

interese față de Țara-Românească și că va sfârși prin a-i pleda cauza». Lagan observase deja (1) că ocupația rusească devenia «nesuferită Românilor pătrunși de dorința, de mult exprimată, de a vedea formându-se din cele două Principate și din Sârbia o confederație a Dunărei sub ocrotirea marilor puteri».

Anul 1833 aduse Rusiei un nou prilej de a prelungi ocupația Principatelor și nădăjdi de realizare a planurilor ei orientale. Încă din Ianuarie ea oferì Turciei un sprijin interesat împotriva vasalului revoltat Mehmet Ali (2). Consulul austriac Wallenburg raportează guvernului său la 28 Ian. că autoritățile rusești percep în Moldova 2000 galbeni pentru aprovizionarea trupelor generalului Roth desemnat a trece Dunărea (3). De astă dată Austria se îngrijorează. Ambasadorul rusesc Tatișev primește ordine dela țar să asigure pe împărat că n'are vederi egoiste asupra imperiului otoman. A auzit vorbindu-se de un sistem al Caterinei II, dar cercetări minuțioase prin arhive n'au dat de urma lui și chiar de va fi existat în imaginația împărătesei, el, țarul actual, nu și-l însușește. Țarul ieia angajamentul că dacă imperiul otoman s'ar prăbuși, Rusia nu va anexa nimic. Se dăduseră ordine, e adevărat, să se gătească vase pentru a merge spre Constantinopol, dar în ajutorul sultanului și nu împotriva lui, și de altfel ordinul nu fusese adus la îndeplinire la timp. De trimiterea unui corp de 25.000 oameni nu poate fi vorba deoarece pentru ca întreprinderea să reușească, ar trebui 200.000 oameni și țarul nu-i are disponibili. S'au dat ordine pentru întărirea garnizoanelor dela miazăzi ale imperiului, e iarăș adevărat, dar nu pentru a servi de pază unor operații împotriva Țarigradului, ci din potrivă pentru a asigura hotarele rusești dacă ar fi amenințate în cazul când sultanul n'ar putea rezista vasalului rebel. Tatișev fusese însărcinat să propue sultanului un ajutor de 5—6000 oameni în momentul când situația padișahului păruse mai desperată, fiindcă Ibrahim înainta repede asupra Brusei, dar un ajutor atât de redus nu putea avea firește decât o valoare morală.

În urma acestor declarațiuni, Metternich păstră încă la 15 Februarie convingerea «că împăratul Rusiei urmărește o politică prea luminată, că cunoaște prea bine trebuințele propriului său imperiu și situația Europei pentru a se înșelă asupra inoportunității desă-

(1) Rap. din 31 Iulie 1832.

(2) *Anale parlam.* III, I, 551—4.

(3) Acad. Rom. Rap. Cons. inedite.

vârșite a oricărei veleități de sporire teritorială în dauna unui vecin slab și a cărui păstrare neștirbită este mult mai potrivită cu adevăratele interese ale propriei sale puteri decât umilirea sau desființarea lui» (1). Ceeace-l îngrijă pe Metternich eră atitudinea Franței pe care o credea gata a cuceri Egiptul. Cât privește pe Rusia, declară din potrivă că «între gândul M. S. împărătești a tuturor Rușiilor și acela al augustului nostru stăpân nu există nici o deosebire în chipul de a privi chestia turco-egipteană și de a măsura pericolele ce ar ieși pentru amândouă împărățiile din disolvarea imperiului otoman» (2). Kisseleff arată consulului austriac din București, Timoni (3), un articol oficios apărut în «Gazette de Saint-Petersbourg» la 17 Fevr., explicând atitudinea Rusiei față de Poartă. Se zicea în acel articol că Turcia, dela 1829, dăduse numeroase dovezi de bună credință(?) și că nu ajutase pe Polonezii răsvrățiți, așa că acum eră de datoria Rusiei a-i arăta recunoștință gata fiind de a veni în ajutorul Porții împotriva lui Mehemet-Ali sprijinit de Franța.

În realitate Franța eră urmărită înainte de toate de idea de a combate politica rusească în Orient, și în acest scop negociă cu Anglia. La 1833, Talleyrand vorbiă cu Palmerston de pericolul de a lăsa pe Turci în voia lui Mehmet-Ali (4) și siliți deci să se sprijine pe Rusia. «Mi se pare, scrisese Talleyrand lui Broglie la 29 Ian. 1833, că ne-am putea felicita dacă la Petersburg s'ar hotări să cedeze asupra unora din punctele propuse de lordul Grey, precum licențierea armatei din Țara-Românească și Moldova, și dislocarea celor din Crimea». Consulul francez din București, Lagan, scrisese și el lui Broglie la 21 Februarie că «ar fi de dorit ca Poarta să introducă (în Reg. Org.)

(1) Memoriile lui Metternich, V. 490 sq.

(2) *Ibid.*, 496.

(3) Rap. al acestuia din 18 Martie 1833. Timoni a rămas ani mulți în țară. Avea patima băuturii. La o «garden-party» cum s'ar zice azi, dată în grădinile lui Costache Bălăcianu, pe la mitropolie, Timoni care pe semne băuse prea mult, dansând cu fata oaspei lui, Elena, măritată mai apoi cu Manuil Băleanu, căzū într'un basen. A doua zi circulau în București versurile:

Domnule Timoni de ce te-ai supărat,
Singur ești de vină că te-ai inecat.
De știă sârmanul Costache Bălăcianu
Că atât o să te superi de apa de havuz,
Chiar vin de tămăioasă într'insul ți-ar fi pus.

(4) Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, V, 354 sq.

o frază în folosul rămășiței ei de suzeranitate asupra (Țerii-Românești), stabilind că Domnii vor fi răspunzători de orice contravenție la tratatele dintre Turcia și celelalte puteri, singurul mijloc poate de a scăpa privilegiile străinilor în general, și de a împiedica marile inconveniente ce ar rezulta dintr'o administrație fără control, diriguată după perdeă de consulul Rusiei, un fel de dictator al cărui interes va fi totdeauna opus intereselor colegilor săi și pe care plângerile lor nu l-ar putea atinge».

Franța se împotriviă dar fățiș proiectelor rusești. Metternich se încredea sau se făcea că se încrede în cuvintele țarului Nicolae către lordul Seymour : «N'am asupra Constantinopolei iluziile Caterinei II. Din potrivă, văd în nesfârșita întindere a imperiului rusesc singurul și adevăratul pericol... Propun dar să se formeze din Principatele Dunărene, din Sârbia, din Bulgaria, state neatâr-nate, și declar formal că în afară de această schimbare și de asigurarea bunei stări a celorlalte populații ale Orientului, Rusia nu ambițio-nează nici o dominație în Orient» (1). Țarul adăogă că nu va permite niciodată celorlalți să ia Țarigradul, căci aceasta ar distruge comerțul rusesc în Mediterană, dar promitea solemn la rândul ei că el însuș nu va viză niciodată într'acolo. Pe când Metternich primia asemenea declarații ca fiind conforme cu ce zicea că crede el despre intențiile țarului (2), Rușii profitau de nouăle încurcături ale Turciei spre a trimite emisari în imperiul otoman sub pretextul de a descoperi orice simptome de nesupunere s'ar ivi față de Poartă, în realitate tocmai dinpotrivă spre a întei la revoltă (3). Cariboglu era trimis la Vidin, un clucer Costache spre Șumla, urmați în curând de Chiumuroglu și Andricu sub cuvânt de a negocia vânzări de sare. Blutte spune că Fanarioșii Mavro și Suțu, «uneltele generalului Kisseleff» erau însărcinați cu recrutarea agenților de intrigă cari serviau apoi și de «țapi ispășitori» când complotul nu reușia (4). Mișcări de trupe coincid cu agitațiile secrete. Efectivul miliției în Țara-Românească se sporește. Kisseleff primește comanda diviziei generalului Roth, menită a trece Prutul și pentru întreținerea căreia fiscul român e invitat a pregăti trei milioane lei vechi. Scop oficial este de a liniști spiritele revoltate din Bulgaria, Serbia și Bosnia,

(1) Gr. Hrisoscoléo, *Politique russe de ce siècle en orient*, 1877.

(2) Sir Lamb din Viena c. Palmerston, 8 Martie 1833.

(3) Blutte, 1 Martie 1833.

(4) Blutte, 8 și 18 Fevr. 1833. Cf. Filitti, *Domniile regulamentare*, 300, 318.

și de a ajuta astfel pe sultan în lupta lui cu Ibrahim (1). La 2/14 Martie 1833 antegarda rusească și trece Prutul pe la Sculeni și Tamarova (Reni).

Metternich tot se arată convins de curățenia intențiilor împărătești. Agenții săi în Principate nu lipsiau însă de a-și da o părere deosebită. Wallenburg raportă dela Iași la 18 Martie (2) că «nîmic nu dovedește că sultanul ar fi avînd o trebuință neapărată și grabnică de ajutorul Rusiei, și totuș... trupe rusești trec prin acest Principat pentru a se concentra la Silistria. Sunt câteva zile de cînd generalul Kisseleff a manifestat față de principalii membri ai adunării Moldovei dorința ca ei să îndrepte un memoriu către împăratul Nicolae pentru a-i arăta că turburările ce au izbucnit dincolo de Dunăre îi fac să-l roage să dea ordin unui corp de armată să apere Principatele de aceste turburări». Un ajutor dat Turciei ar atrage nouă cereri de despăgubiri pentru cheltuelile făcute. De unde le-ar plăti Turcia? «Rusia se va socoti îndestul de autorizată a păstra zălog Moldova și Țara-Românească pînă ce împrejurările îi vor îngădui să le alipească desăvârșit de imperiul ei». Blutte credeă că chiar dacă intervenția puterilor în conflictul dintre sultan și vasalul său ar ajunge la rezultatul dorit, încă trupele împărătești ar trece Dunărea pentru a potoli spiritul de răsvrătire ce după spusa emisarilor rusești s'ar fi manifestînd în Bulgaria. Kisseleff și prietenul său Buteniev tot nădăjduiau, zice consulul englez, că chestia egipteană *nu* va putea fi rezolvită pe cale pașnică (3).

Comitele Orlov, bun prieten al lui Kisseleff, numit încă din Aprilie 1833 ambasador extraordinar la Poartă (4), scria lui Kisseleff la 25 Maiu că Buteniev primise ordinul de a trăgăni (5) pînă ce Orlov însuș va sosi la Constantinopol. Cu toate veștile liniștitoare relative la conflictul turco-egiptean, trupele rusești nu se arătau dispuse a părăsi Principatele, ba din potrivă numărul lor sporia (6). Fostul palat Ipsilanti dela Galata se transformă în cazarmă pe socoteala vistieriei Moldovei și se făceau rechiziții fără considerație

(1) Blute, 1, 8 și 11 Martie 1833. — Kisseleff aduce numirea sa la cunoștința sfatului la 22 Fevr. (6 Martie). Vezi Anexa VI.

(2) Acad. Rom.

(3) Blutte, 19 și 26 Aprilie 1833.

(4) Papadopol-Calimach, 101.

(5) Hurmuz. S. I^a, 415.

(6) Blutte, 27 Maiu și 7 Iunie 1833.

pentru țara destul de istovită (1). Kisseleff nu putea să nu se folosească de prezența la Țarigrad a prietenului său. «Tu îmi zici — scrie el lui Orlov la 8 Iunie 1833 — că te îndoiești de prietenia miniștrilor turci; dar eu sunt sigur că ei ne înșeală.... Noi trebuie să taiem nodul: să dăm termene pentru plata contribuției de războiu, să ținem în mâinile noastre Principatele zece ani. Eu vorbesc așa pentru că *privesc Dunărea ca hotar al imperiului rusesc* și fără să mă uit la Nesselrode și la politicianii noștri dela Petersburg știu că puterea lucrurilor va prevala asupra sistemului lor... Prelungind ocupația, vom deprinde spiritele... și *incorporația se va face mai ușor*...» (2). Orlov răspunde lui Kisseleff la 19 Iunie că instrucțiunile ce are nu vorbesc de Principate și că de altfel se îndoiește de succesul ce ar întâmpina la Petersburg propunerile prietenului său, din cauza relațiilor strânse dintre Rusia și Austria (3).

Deocamdată Rusia încheie cu Turcia tratatul de alianță dela Unkiar-Iskelessi la 26 Iunie (8 Iulie) 1833 (4), «alianță având singurul scop de apărare comună a statelor respective împotriva oricărei încălcări. Maiestățile lor făgăduesc... a-și da mutual pentru aceasta ajutoare materiale și asistența cea mai eficace», iar țarul, în cazul când Poarta ar fi chemată a cere iarăș concursul naval și militar al Rusiei, «făgăduiește a da pe uscat și pe apă atâtea «trupe și forțe cât vor socoti necesare amândouă părțile...» Cheltuelile erau firește în sarcina celui ce cerea ajutorul. Articolul secret hotărâ că ajutorul ce Poarta avea să dea Rusiei la nevoie «se va mărgini.. a închide strâmtoarea Dardanelor...», Rusia «voind să cruțe S. P. de sarcina și greutatea ce ar izvorî pentru dânsa din prestarea unui ajutor material...». După semnarea acestui tratat, Orlov părăsi Țarigradul spre a se întoarce la Petersburg. Kisseleff pleacă la Iași la 20 Iulie stil nou (5) pentru a întâlni pe prietenul său la Odessa și a-l convinge de necesitatea de a prelungi ocupația Principatelor. Ca urmare a conversațiilor lor, Kisseleff îndreptă către Orlov un lung memoriu explicativ cu data de 27 Iulie 1833 (6), al cărui rezumat eră: «Am zis și susțin încă și acum că, față de starea de lucruri din Turcia, a părăsi poziția noastră pe Dunăre

(1) Rap. din 3 Iunie 1833 al lui Wallenburg.

(2) Papadopol-Calimah, 101.

(3) Ibid. 102.

(4) Doc. Renașt. I, 332.—Articolul secret, ibid. 334.

(5) Rap. din 22 Iulie 1833 al lui Wallenburg.

(6) Hurmuz. S. I^a, 419.

ar fi a face o greșeală gravă și poate ireparabilă. A păstră poziția este o necesitate, dar pentru a o păstră în scopul care o cere, trebuie păstrată administrația civilă a acestor țeri». Kisseleff reia toate argumentele pe cari le cunoaștem. Prelungirea ocupației e necesară pentru consolidarea nouălor instituții. Interesele marelui majorității a locuitorilor nu pot fi lăsate în seama unei «minorități oligarhice» care compune adunarea. Domnii ar putea fi îndemnați să cedeze reacțiunii, ceea ce ar produce conflicte și comotțiuni, «massele populației cunoscând acum foloasele noului regim». Regulamentele trebuie să fie confirmate înainte de a se numi Domnii. Prelungirea ocupației militare și a cărmuirii provizorii ar fi și mai sinceră și mai folositoare decât o simplă supraveghere prin consuli, situație «care prin firea ei ar putea sluji de pretext la o mulțime de recriminări» și nici n'ar scuti curtea împărătească de învinuirea «că voește printr'o astfel de combinație să pregătească căile unei incorporări». Pentru ca Poarta să consimță a amâna numirea Domnilor, i s'ar putea propune plata imediată a tributului.

Dublul joc rusesc nu încetează un moment. Trupele împărătești când se retrag peste Prut, când se înapoiază în țară sub diferite pretexte de turburări în Rumelia, turburări puse la cale, zice Blutte, prin intrigi de acelaș fel ca la 1821 (1). Svonurile cele mai felurite se răspândiau în Principate. După unele, Turcii suferiau numai înfrângeri, după altele Poarta oferia Rusiei Principatele pe trei milioane. Lumea îngrijorată nu mai știa «pentru cine să-și crească copiii» (2).

Tratatul dela Unkiar-Iskelessi îngrijise de o potrivă pe Austria și pe Franța, dar și de astădată aceste două puteri se deosebiră în atitudinea lor față de Rusia. Austria încheie cu Rusia convenția dela Münchengraetz la 6/18 Sept. 1833 (3) pentru păstrarea integrității imperiului otoman și pentru a se opune împreună la orice schimbare de dinastie și la tot ce ar putea amenința neatârnamarea Turciei. Prin articole secrete se arată că convenția se aplică mai ales la chestia Egiptului. Mehmet-Ali va fi împiedicat de a atinge provinciile europene ale Turciei. Dacă, totuș, împrejurări nevoite ar aduce o schimbare a stării de lucruri existente în imperiul otoman, cele două puteri se vor înțelege și vor lucra de acord în rezolvirea consecințelor.

(1) Blutte, 26 Iulie și 19 Aug. 1833.

(2) Iorga-Hurmuz. X, LXXVII.—Rap. din 19 Aug. 1833 al lui Wallenburg.

(3) Doc. Renașt. I, 1073.

Franța însărcină pe reprezentantul ei la Petersburg, Lagrené, să remită lui Nesselrode în Oct. 1833 o notă în care se arată «...a-dânca măhnire pe care guvernul francez a simțit-o aflând de încheierea tratatului dela 8 Iulie trecut... Acest tratat dă relațiilor mutuale ale imperiului otoman cu Rusia un caracter nou împotriva căruia puterile Europei au drept de a se pronunța».. O asemenea declarație făcù și ambasadorul francez la Constantinopol. Nesselrode răspunse lui Lagrené că tratatul dela 8 Iulie «este curat defensiv; a fost încheiat între două puteri neatârdate, folosindu-se pe deplin de drepturile lor; nu poartă nici un prejudiciu intereselor vreunui stat oarecare...»; este o transacție «încheiată într'un spirit pe atât de pacinic pe cât de conservator». Franța și nici vreo altă putere n'au de ce se îngrijă, «afară numai dacă au de gând să răstoarne un imperiu pe care acel tratat e menit să-l păstreze». Tratatul dela 8 Iulie schimbă întru atât relațiile dintre Turcia și Rusia «că în locul unei lungi dușmăanii așează legături de intimitate și încredere» (1).

Totuș, până în iarna 1833, nesiguranța de ce va fi rămâne mare în Principate. Kisseleff spune că a cerut rechemarea, dar că nu e sigur că cererea sa va fi admisă. Miloș al Sârbiei ar fi spus lui Meitani, arendașul ocnelor, că Turcia va cedă Principatele Rusiei pe câțiva ani în locul plății indemnitații de războiu. Un trimis rusesc, Budberg, trecuse în Sept. spre Belgrad cu misiunea, se zicea, de a insista pe lângă Miloș să deșerte județele ce tot după instigațiile rusești ocupase dealungul hotarului austriac, urmând acum—se vede în urma acordului dela Münchengraetz—ca întreaga chestie sârbească să fie regulată la Petersburg. Față cu atâta duplicitate, Blutte scria că «nu înțelege aceste proceduri ciudate» (2).

În iarnă însă situația se limpezește. Deși Austria eră mai mult preocupată de a combate în Occident ideile revoluționare, Rusia avea totuș să fie seamă de asigurările ce dăduse Austriei și Franței că «toate gândurile împăratului aveau de scop mântinerea existenței imperiului otoman» (3). Nu putea fi vorba deci de a adopta planurile lui Kisseleff, a căruia demisie și fu primită (4). La 31 Dec. Buteniev sosește la București și la 7 Ian. 1834 pleacă spre Petersburg unde urmă să se deschiză conferința turco-rusă. Ca o pre-

(1) *Ibid.* 331.

(2) Blutte, 13 Sept., 4 Oct. și 30 Dec. 1833.

(3) Memoriile lui Talleyrand.

(4) Nesselrode c. Kisseleff, 21 Nov. 1833, în Papadopol-Calimah, 102,

vestire a numirii apropiate a Domnilor, Blutte vorbește de beratul de confirmare sosit dela Constantinopol al consulului francez din Iași Mimaut și în care este lăsat în alb locul pentru numele Domnului pe lângă care consulul este acreditat (1).

Cu privire la conferința dela Petersburg, care avea să se încheie prin actul dela 17/29 Ianuarie 1834, publicația oficială engleză aduce un document interesant. La 16 Fevr. 1834, din Terapia, lordul Ponsomby transmite vicontelui Palmerston un rezumat al telegramei adresate la 20 Ian. din Petersburg de trimisul turc Ahmed Pașa marelui vizir. Transcriu în întregime acest document:

«După ce am expus A. V. în depeșa mea dela 6 Ian. starea negociațiilor de aci, trebuie să informez S. P. despre marile greutateți ce am întâmpinat mai ales în chestia fruntariei asiatice. În ziua de anul nou întreg corpul diplomatic s'a prezentat împăratului, dar M. S. nu m'a cinstit cu aceeaș primire ca altă dată. Seara a fost bal. Impăratul a făcut cerc și când a ajuns la mine mi-a zis: cred că veți isprăvi afacerea fruntariilor, căci altfel toate celelalte negociațiuni vor trebui întrerupte. Răspunsei că soluția depindea de bunele intențiuni ale M. S. A doua zi a avut loc altă conferință. Au încercat să mă convingă că deoarece linia trasă de împărat lasă imperiului otoman sangiacurile Djiledir și Piskiu sau Kiskiu precum și lacul Djiledir cu portul, hotarul eră favorabil S. P. Tot ce am zis pentru a dovedi contrariul a fost de prisos, așa ca m'am convins că eră zadarnic din parte-mi să stăruiesc mai mult și, în speranță de a obține vreun folos în alte afaceri, am crezut bine să cedez și să declar că primesc linia de frontieră, luând asupra-mi întreaga răspundere. Cabinetul din Petersburg a fost tot atât de îndărătnic și asupra tuturor punctelor privitoare la Principate. Ei doresc să fixeze tributul ce Moldova și Țara-Românească vor avea să plătească anual, la 1.500.000 piaștri turcești. Nu m'am putut împiedeca de a protesta contra unei astfel de propuneri tot atât de puțin demnă de guvernul care o făcea cât și de acel căruia eră făcută. În fine, după multe discuții, tributul anual al amânduror provinciilor a fost fixat la 3 milioane piaștri turcești. Acum discutăm alte chestii precum aceea a drapelului ce va fi hărăzit negoțului românesc și trupelor acelor provincii, precum și a veniturilor ce patriarhii greci au fost totdeauna obișnuiți a culege din mănăstirile celor 2 provincii. Tot ce se va fi stabilit va fi cuprins într'un singur act care va fi semnat de plenipotențieri. Două luni «după schimbul ratificărilor, Domnii vor fi numiți, și două luni după numirea lor, trupele rusești vor deșertă Principatele».

(1) Blutte, 20 Ian. 1834.

Ponsomby adaogă că Nuri-Efendi, unul din secretarii lui Ahmed Paşa, este aşteptat la Constantinopol cu tratatul, care va fi imediat ratificat de sultan. Indemnitata datorită de Turcia fusese redusă de ţar dela 6 la 4 milioane galbeni.

Numirea Domnilor regulamentari.

Publicaţia guvernului englez nu aduce multe lumini nouă cu privire la numirea şi instalarea celor dintâi Domni regulamentari (1). La începutul lui Ian. 1834, Kisseleff se află în drum spre Iaşi. În locul lui, comandant al trupelor ruseşti rămase în Principate avea să fie numit generalul maior Delinghausen, aghiotant şi favorit al ţarului ca ginere al preceptorului fostului ţar, care va supraveghea şi acatele sfatului administrativ, cârmuitor până la instalarea Domnilor (2). Ahmed Paşa, în drum de reîntoarcere dela Petersburg, sosi la Iaşi la 25 Fevruarie, cu un alaiu de 30 persoane, iar la Bucureşti la 3 Martie seara. Asistă la un bal, dar refuză un banchet zicând că e post. Blutte zice că boierii moldoveni au fost mai demni decât cei din Ţara-Românească, manifestându-se mai sincer într'un sens, adică în favoarea Porţii, pentru că «au în fiecare zi sub ochi starea la care a fost redusă Basarabia de când a fost anexată Rusiei» (3).

În Ţara-Românească principalele candidaturi erau a fostului Domn Grigore Ghica, a fratelui său Alexandru, şeful miliţiei, şi a lui Barbu Bibescu-Ştirbei, fost secretar al statului sau cum îi zice Blutte «mijlocitor între consuli şi cârmuirea locală» şi «ridicat de puţină vreme la boierie» (4). Boierii anti-ruşi aflând dela Ahmed că Alexandru Ghica agreeat de Rusia va fi agreeat şi de Poartă au întocmit o adresă către sultan cerând Domn pe Grigore Ghica, dar Ahmed refuzând s'o primească, adresa a fost trimisă la Constantinopol printr'un curier special. Blutte socotiă că Grigore Ghica eră cel mai indicat pentru domnie fiind bogat şi deci mai puţin lacom, pe când fratele său îşi risipise averea; boierii erau obişnuiţi să-i dea ascultare, pe când faţă de fratele său se năşteau rivalităţi; în fine Grigore eră de un caracter mai neatârnat decât spătarul.

(1) Filitti, *Domniile regulamentare*, 1 sq.

(2) Blutte, 17 Fevr. 1834.

(3) Blutte, 17 Martie 1834.

(4) Blutte, 17 Fevr. 1834.

Blutte face apoi o observație foarte nimerită pe care întreaga epocă regulamentară a confirmat-o. Plângerile împotriva Domnilor, de vor fi duse la Poartă, aceasta va răspunde că nu mai poate nimic, iar de vor fi duse la Petersburg, se va răspunde în același sens, fără ca aceasta să împiedice guvernul rusesc de a controla toate actele cărmuirii românești, fie prin agenți secreți, fie fățiș prin consulul rusesc pe care convenția dela Akerman îl investise cu puteri deosebite (1).

O stafetă sosită la București dela Țarigrad la 29 Martie 1834 aduse în fine știrea că Alex. Ghica și Mihail Sturdza fuseseră numiți Domni. Kisseleff lăsă asupra lui Mircovici însărcinarea transmiterii puterilor: «Nu trebuie dedus de aci, scrie Blutte (2), că Principatele vor înceta a depinde pe de-a întregul de bunul plac al guvernului rusesc, care a avut grija de a asigura numirea creaturilor sale și de a-și păstra stăpânirea militară a țerii prin drumuri zise militare, cari în loc de a merge în linie dreaptă dela Silistria la hotarul rusesc, urmează o linie atât de abătută încât trece aproape prin toate orașele mari ale Principatelor, cuprinzând bine înțeles Bucureștii și Iașii. Trupele rusești deci, în loc de a fi retrase, își vor schimba numai numele, din corpuri de ocupație în trupe însărcinate cu paza drumurilor militare și a aprovizionării Silistrei». «Fostul Domn, continuă apoi Blutte, mi-a făcut o lungă vizită în scopul probabil de a mă îndemna să expun guvernului M. Sale dorința cea vie (pe care o cunosc de mult) a tuturor claselor de locuitori din Principate de a fi scăpați de ocrotirea exclusivă a Rusiei spre a fi puși sub protecția colectivă a celor cinci mari puteri».

Invitați a se prezenta la Constantinopol spre a-și lua investitura (3) Ghica plecă la 4 Mai st. n., iar Sturdza a doua zi, după ce încercaseră în zadar să se sustragă dela o formalitate și costisitoare și umilitoare (4). Cu privire la primirea Domnilor avem un scurt raport datat din Terapia 7 Iunie 1834 al lordului Ponsomby către Palmerston, dar avem și din alt izvor o amănunțită scrisoare a lui Alexandru Vodă Ghica însuș către un corespondent necunoscut, pe care o reproduc în anexă (5). Domnii au trebuit să se prezente sultanului îmbrăcați turcește și cu fesul pe cap.

(1) Blutte, 21 Martie 1834.

(2) Blutte, 11 Aprilie 1834.

(3) Blutte, 18 Aprilie 1834.

(4) Blutte, 5 Mai 1834.

(5) Anexa VII. Destinatarul e poate Mihalache Ghica, fratele Domnului.

Plecarea funcționarilor ruși și a trupelor de ocupație cu generalul Delinghausen are loc la 5 Iulie st. n. 1834. Blutte repetă cu acest prilej că Domnii vor fi sub epitropia consulului Minciaki, a maiorului Nojin, a lui Gramont rămas în noua miliție românească, a lui Mavro și a altor câteva unelte rusești (1).

Alex. Ghica a sosit la București la 6 Aug. st. n. 1834. Blutte îl privește ca devotat cu totul Rusiei și zice că-i place să se joace de-a miliția ajutat de generalul Starov (2). În Sept. are loc ceremonia sfințirii drapelului concedat de sultan. Despre vodă Sturdza, Blutte spune că cu prilejul instalării lui s'a dat cetire unui hatiserif care cuprinde atingeri aduse capitulațiilor (3). Agentul austriac Wallenburg are instrucții să vegheze la păstrarea lor neștirbită, dar Blutte se indoește că va reuși față de un Domn care lucrează sub inspirația dela Petersburg (4).

Blutte este și el martor că dacă Ghica Vodă se va fi suit în scaun ca devotat al Rusiei, simțimintele ce manifestă față de puterea ocrotitoare nu erau sincere. Ne spune pe de o parte că are în fiecare seară conferințe cu Minciaky, iar de altă parte adaogă că fratele Domnului, Mihalache Ghica a rugat pe consulul austriac să stăruească pentru a împiedica cedarea Principatelor către Rusia (5).

Din acest punct de vedere al temerilor pe cari Rusia le inspiră, este interesantă conversația pe care a avut-o cu Metternich ambasadorul englez din Viena W. Fox Strangways și pe care acesta o comunică ducelui de Wellington la 19 Martie 1835. Metternich a spus că la Münchengraetz avusese mulțumirea de a constata că țarul adoptase unele din vederile cancelarului austriac cu privire la cârmuirea Principatelor. Ambasadorul englez întâmpinând că Austria ar trebui să aibă preponderanța în Principate, Metternich răspunde că păzește mai bine interesele austriace prin influența ce exercită asupra guvernului din Petersburg. Cancelarul adăose că Rusia are prin tratate confirmate la Adrianopole mijloace de acțiune de cari Austria nu dispune; că în aceste părți ale Europei domniă un amestec de radicalism și de barbarie și Metternich dădu pilda Sârbiei unde Miloș nu putuse lupta împotriva partidului radical; că el însuș, Metternich eră rău văzut de partidele radicale

(1) Blutte, 7 Iulie 1834.

(2) Blutte, 15 Aug. 1834.

(3) Filitti, *Domniile regulamentare*, 448.

(4) Blutte, 26 Sept. 1834.

(5) Blutte, 1 Sept. 1834.

din Europa și că aceasta eră un motiv indestulător ca el să nu se pue înainte lucrând direct în acele părți.

Aceste argumente nu convinseseră pe ambasadorul englez asupra intențiilor rusești față de provinciile dunărene în cari, după rapoartele ce aveă dela Colquhoun, înlocuitorul lui Blutte, mișunau agenții străini. Noul consul englez raportează lui Strangways la 26 Iunie 1835 că garnizoana Silistrei e de vreo 17.500 oameni. Ambasadorul adaogă într'un raport către guvernul său la 14 Iulie, că după spusele însărcinatului cu afaceri al Turciei la Viena, Mavrogheni, această garnizoană fusese sporită de curând și că influența rusească se exercită nu numai asupra Domnilor români dar și printre Bulgari. În Octomvrie, situația trupelor rusești în Țara-Românească eră: la Călărași un pichet de 12 soldați; la Silistra 2 batalioane din regimentul Lubomirski de câte 2000 oameni, 400 cazaci și artilerie sub comanda colonelului Vizineski, fost aghiotant al generalului Roth căruia îi scăpase vieața, și cu cartierul la Focșani; fortăreața chiar, e comandantă de colonel Olenitz; la Galați un maior rus diriguia construirea pontoanelor pentru transporturi de trupe; la Bârlad și Tecuciu, 2 batalioane tot din reg. Lubomirski, cu vreo 4.500 oameni, sub ordinele unui ofițer francez; la Râmnic o companie de artilerie cu 12 tunuri comandată de căpitanul Antonoff; la Buzău 700 cazaci sub comanda colonelului Platov (1). În Aprilie 1836 trece prin București generalul Muraviev în drum de întoarcere dela Silistria unde inspectase garnizoana (2). Evacuarea acestei cetăți ar însemnă pentru Țara-Românească, după socoteala consulului englez, o economie de 800.000 piaștri (3). La 9 Sept. Colquhoun, împreună cu colegul său francez Mimaut pleacă la Silistria pentru a asista în fine la predarea ei către Said Pașa. Atașatul ambasadei rusești din Constantinopol, Bogdanov, adusese cu 2 zile mai nainte ordinul de evacuare. Colonelul Olenitz trecu în revistă trupele și imbarcarea începù. Turcii trimiseră acolo un mic detașament din garnizoana dela Rusciuc. Aspectul orășelului eră din cele mai triste. Rușii luară cu dânșii tot ce se putu transporta. E de necrezut, scrie Colquhoun, că se mai găsesc oameni cari să regrete evacuarea (4).

Ghica Vodă nu eră dintre aceștia. El povesti lui Colquhoun cum Rușii lucrează în Bulgaria pentru a provoca turburări (5). Tot el

(1) Colquhoun, 25 Oct. 1835.

(2) Acelaș, 30 Aprilie 1836.

(3) Acelaș, 20 Mai 1836.

(4) Acelaș, 11 Sept. 1836.

(5) Colquhoun, 30 Aprilie 1836.

încearcă, încă dela 1835, o apropiere de Anglia. E interesant în această privință raportul din 25 Oct. 1835 trimis de Colquhoun lui Palmerston prin mijlocirea lui Bell, personaj cunoscut (1). Acest Bell văzuse de mai multe ori pe Ghica și vorbiseră de mijloacele de a mai tempera atotputernicia rusească. Bell voia să stabilească o corespondență directă între Principate și Anglia prin mijlocirea lui Colquhoun. Consulul rus luase atitudini de dictator. Se amestecă până și în neînțelegerile dintre membrii familiei Domnului, așa că acesta eră exasperat împotriva lui Rucman. Dar caracterul lui Ghica eră slab și schimbător. Intențiunile lui erau bune și Colquhoun îl crede dezinteresat. Se gândia să abdice dacă Rucman nu și-ar schimba atitudinea. Consulul englez crede că procedeul rusesc are de scop să convingă obșteasca adunare că sistemul Domnului electiv nu e bun și că trebuie înlocuit printr'un președinte trimis dela Petersburg, ca mai nainte. În această stare de spirit a găsit Bell pe Ghica, de o parte gata a se emancipa de Rusia, de altă parte temându-se de ea. Starea Țerii-Românești se părea totuș lui Colquhoun mai bună decât a Moldovei unde Domnul vânduse visteria pe 8000 galbeni și vornicia pe 6000 galbeni și unde Rucman eră primit cu mai multă umilință încă. Colquhoun aveă aceste informații dela un boier mare moldovean, rudă cu Mihaiu Vodă, Alecu Mavrocordat, șeful partidului care ar dori o apropiere de Anglia și de Franța.

La 26 Oct. 1835 Ghica dădù chiar lui Bell o scrisoare pentru Palmerston, car n'a fost însă tipărită în publicația engleză. Eră vorba și de lucrări la gurile Dunărei. Se tot așteptă la Sulina un inginer. Ghica spuneă lui Colquhoun (2) că nu îndrăzniă să dea curs tuturor cererilor ce i se adresaseră cu privire la afaceri de negoț englezești la Brăila, pentru a nu indispuie pe consulul rusesc pe care aveă ordine dela Constantinopol să-l menajeze. Domnul adăogă că socotia ocuparea din nou a Principatelor ca posibilă într'un timp apropiat. Deduceă aceasta din purtarea guvernului dela Petersburg față de cârmuirea Moldovei. «Ce pot face», ziceă Ghica. «Ce va face guvernul englez pentru a ne scăpă». Colquhoun încercă să-l liniștească arătându-i că teama lui eră măcar prematură, că în Europa jocul rusesc începeă să fie demascat, că decepția tot creșteă și că marile puteri începeau să-și cunoască adevăratele interese.

Caracterul șovăitor al lui Ghica făcea că el eră privit de națio-

(1) Filitti, *Domniile regulamentare*, 75, 212, 542.

(2) Acelaș, II Aug. 1836.

naliști ca un instrument al Rusiei, ca o uneltă oarbă în mâinile lui Rucman care-l teroriză, țesea intrigi printre boieri și pregătia turburări, speculă asupra slăbiciunilor Domnului pentru a-l lega mai bine de Rusia, singura care-i putea garantă scaunul împotriva nemulțumirilor. Erau cauze generale de nemulțumire: justiție venală, drepturile străinilor nesocotite, apoi motive personale sau de clasă cari împiedicau solidaritatea între nemulțumiți. Ghica se scuză aruncând vina asupra Rusiei, dar Colquhoun învinovățește pe cei din jurul Domnului, mai ales pe «interimarul» dela secretariatul statului Arsaki, cunoscut încă de când sub precedentă domnie fusese secretarul particular și «ministre des menus plaisirs» al lui Grigore Vodă. Finanțele erau pe mâna lui Vilara și starea lor reală nu corespunde de loc cu descriția ce se făcea în rapoartele către adunare. De o parte se anunță excedente, de alta se cer credite pentru acoperirea deficitelor. La culte a fost numit Cornescu, un om «dissolu» (1). Puțin mai târziu, la interne se numește un tânăr Filipescu care cu câteva luni mai înainte fusese depărtat din regimentul său, rudă a prietenei intime a lui Rucman, doamna Glogoveanu, născută Bălăcianu (2).

În Moldova, domniă anarhia. În Aprilie 1836 Rucman plecase la Iași spre a încerca o împăcare între Domn și boieri. Aceștia aveau puțină încredere în consulul rusesc care le-a înapoiat «memoriul» și a pus să li se cetească o adresă de reprobare în termeni aspri (3). Totuș plângerile boierilor au avut un ecou. La 10 Oct. 1836 Colquhoun transmite lui Palmerston scrisoarea din 9/21 Iunie a lui Nesselrode către Buteniev, scrisoare amenințătoare atât pentru Mihaiu Vodă Sturdza cât și pentru socrul acestuia, principele de Samos Vogoridi (4). În aceiași termeni a vorbit Rucman lui Ghermani, agentul lui Miloș la București, căruia i-a spus că dacă Domnul său nu se va hotări la o ascultare pasivă, își va pierde scaunul în 24 ceasuri. Cu privire la intrigile rusești în Moldova, Colquhoun citează un fapt precis. Generalul Liprandi care a stat câtva timp la Iași pentru a supraveghea pe Domn, câștigă prin agenți săi pe arnăuții din oraș, îi înrolă, îi înregistrează, le da bani și-i lasă apoi tot pe la casele boierești cu misiune de a spiona (5). Colquhoun

(1) Colquhoun, 26 Oct. 1836.

(2) Acelaș, 4 Dec. 1836.

(3) Acelaș, 30 Aprilie 1836.

(4) Anexa VIII.

(5) Colquhoun, 30 Aprilie 1836.

privește cu mâhnire cum un om cult, experimentat și bogat ca Mihaiu Vodă Sturdza poată să piarză astfel din vedere interesele patriei sale. Își amintește sub ce auspicii au fost numiți Domnii, ce frumoasă și nobilă misiune aveau de îndeplinit și constată cu jale în ce scurtă vreme a pălit un soare ce se anunța strălucitor.

*

Asupra acestei apreciațiuni a lui Colquhoun, care a avut totdeauna în Principate un rol mai mult simpatic, mă voiu opri. Seria actelor publicate de guvernul englez se încheie cu un raport din 4 Dec. 1836, în care Colquhoun vorbește de chestiuni cunoscute de aiurea precum hotărîrea luată în materie electorală în scop de a reduce în adunare influența boierilor celor mai neatârnați prin avere și situația lor socială. Menționează în treacăt lucrarea de revizuire a Reg. Org. încredințată unei comisii de 5 boieri mari, dar în realitate lăsată pe seama unui Fanariot fost secretar al lui Minciaki și a unui Francez din serviciul secretariatului Statului (1).

De articolul adițional spune că figură în manuscris, dar că fusese omis de Kiseleff la tipărire.

Ar fi de dorit ca cercetările în arhivele Londrei să continue pentru a se culege și alte știri nouă cu privire la istoria renașterii României.

(1) Dendrino și Coulin; vezi Filitti, *Domniile regulamentare*, 38 sq.

ANEXA I.

Pahlen către divanul săvârșitor al Moldovei, 4 Ianuarie 1829.

(Ac. Rom. Ms. 1098, f. 88).

Après avoir pris connaissance de l'office que vous avez jugé à propos de m'adresser au sujet des instructions que je vous avais transmises et qui étaient approuvées par M. le Maréchal (Diebitch)...; je vous communique les observations suivantes: 1) la responsabilité du divan exécutif, quant au choix des ispravniks, doit être maintenue; il s'entend de soi-même que c'est pour les abus qu'il tolérerait et non pour les malversations de tel ispravnik sur lequel toute la responsabilité doit retomber si le divan l'éloigne aussitôt de son poste, dès que son inconduite lui est connue; 2) la vistirie ne formant plus qu'une section du divan exécutif, il est permis à celui-ci de nommer tous les employés qui composent la chancellerie, et *l'expédition des affaires ne pourra plus être faite par le seul vestiar* mais les papiers devront être signés pour le moins par deux membres du divan quand une affaire ne tolère pas du retard et par tous les *six* si le temps le permet; 3) il est essentiel que le journal soit tenu pour les affaires qui concernent le service de l'armée...; 4) il n'a jamais été question de faire convoquer l'assemblée générale du divan par le divan exécutif, ce droit étant réservé au président ou au vice-président dans les cas extraordinaires; 5) *la nomination d'un employé russe faisant fonctions de procureur, est définitivement arrêtée; ses devoirs se bornent à presser dans les chancelleries la prompte exécution des affaires arrêtées pour ce qui concerne les approvisionnements et autres services de l'armée* et de rendre compte à l'autorité russe des causes de lenteur ou de négligence qu'il aurait remarqué... Après les explications que je viens de vous donner, Messieurs, il me semble que *vous devez*, sans délai, entrer en fonctions et *faire cesser l'état de gêne dans lequel le pays se trouve* par suite de l'incertitude qui plane sur l'existence et la formation de la nouvelle administration.

ANEXA II.

Textul instrucțiilor date de Poartă plenipotențiarilor ei la Adrianopole (1829).

(Correspondence, pag. 17).

J'ai reçu les papiers que Votre Excellence m'ont envoyés; savoir, une dépêche contenant Votre rapport sur ce qui s'est passé dans l'entrevue que Vous avez eue, aussitôt après votre arrivée à Andrinople, et d'après les ordres que vous aviez reçu avec le Général-en-Chef et le Conseiler d'Etat actuel Fonton; les traductions des pièces que les préposés de la Cour de Russie avoient donnés par le passé, et tout récemment encore, renfermant les propositions qui devoient servir comme Articles de Paix; et le Protocole de la Conférence. Nous avons saisi le sens de ces papiers, dont chaque mot a été pris par chacun de nous, en mûre considération:

La Cour de Russie a prétendu il y a quelque temps, et en dernier lieu aussi, désirer la paix. Dès lors, le changement total que l'on remarque aujourd'hui dans la conduite de ses Commissaires contraste avec ses sentimens; car il est évident que la Sublime Porte ne pourra jamais accepter ni metre à exécution les propositions extravagantes qu'ils ont faites; propositions qui ont surtout paru incompatibles avec les assertions des Ambassadeurs des Puissances amies résidens près la Sublime Porte; avec les assurances officielles que le très distingué Général Prussien, Müffling, arrivé exprès pour cette affaire à Constantinople, nous a données par ordre de son Roi, des intentions pacifiques, de la modération, et de la justice de Sa Majesté l'Empereur de Russie; ainsi qu'avec cette bienveillance et cette sagacité aux-quelles on rendoit témoignage des Préposés Russes chargés de négocier la paix.

Je vois, d'après ce que votre Excellence me marquent, que le Général-en-chef et Fonton ont débuté en faisant presque des reproches de ce qu'après l'affaire de Kiouleftzé, bien que le Général ait, le premier, manifesté le désir de traiter de la paix, on n'a pas répondu, de notre part, aux ouvertures qu'il a faites; et qu'il tiennent des propos qui font voir la vanité qu'ils tirent de leur position actuelle qu'ils attribuent à notre refus de traiter. Il n'est pas cependant ainsi.

D'abord c'est la Russie qui a commencé la guerre, et cette guerre s'est faite contre le gré de la Sublime Porte qui, tout en opposant par nécessité de la résistance, n'a cessé de déclarer au monde entier qu'elle est prête à traiter de la paix sur des bases équitables.

On a d'ailleurs, écrit du camp Impérial à Constantinople au sujet des ouvertures qui avoient été faites après l'affaire de Kiouleftzé, et la Sublime

Porte s'y est d'abord conformée. Mais comme à cette époque là on négocioit avec activité l'affaire si importante de la Morée avec le Général Guilleminot, Ambassadeur de France, et le Chevalier Gordon, Ambassadeur d'Angleterre, nos très distingués amis, et que ces Ambassadeurs s'occupaient de la paix qu'il s'agit de faire avec la Russie, quelques jours se sont, en effet, nécessairement écoulés avant que les négociations fussent portées à une conclusion et que les deux affaires fussent terminées à la fois.

Vû, cependant, le vrai désir manifesté également par les deux Partis, on regardoit l'affaire de la paix comme devant inmanquablement finir. C'est pourquoi la Sublime Porte, afin de faire cesser l'effusion du sang, chose tant désirée, avant que les instructions relatives aux préliminaires qui devoient être arrêtées fussent parvenues à leur destination, a commencé à employer la douceur dans toutes ses opérations, voulant ainsi faire un premier pas vers la paix qu'elle désiroit voir rétablie, et elle a écrit dans ce sens au Grand Vizier, lui ordonnant de conclure, au plutôt, un armistice. En conséquence, son Altesse a envoyé exprès des dépêches au Général, a ouvert par là des communications amicales, et elle lui a subséquemment délégué des Plenipotentiaires, mais il a été défendu à ceux-ci de passer par Bezdik.

Le Grand Vésir, sans tenir compte de l'obstacle mis au passage de ses préposés, a donné des pleins pouvoirs au Chiahaya Bey de camp, Takir Bey, qu'il a expédié au Quartier-Général Russe; et celui-ci étoit déjà en route lorsque les Russes passaient les Balcans. Alors Takir Bey a dû prendre le chemin d'Andrinople, qui étoit libre.

Au fait, la Sublime Porte, considérant qu'elle avoit ouvert des communications pour la conclusion de la paix salutare dont nous nous occupons, elle a fait parvenir avec la plus grande diligence à nos troupes qui se trouvoient dans les environs l'ordre d'avoir soin d'agir avec douceur. Par conséquent, les officiers qui commandoient à Andrinople ne se sont pas battus; et ayant une bonne opinion des dispositions manifestées, ils ont ouvert des communications amicales avec les Russes, en parlant d'armistice et de paix. Il est superflu de vous dire que les Russes n'écoutant rien, sont entrés tout-à-coup à Andrinople. Quoiqu'il en soit, la Sublime Porte ne faisant pas attention à cette circonstance, et ayant toujours à coeur de mettre fin aux maux de la guerre, vous a expédiés d'ici avec des pleins pouvoirs.

Mais considérant votre Mission comme une bonne occasion pour profiter des avantages de la victoire, les préposés Russes ont fait un tas de propositions dures et telles qu'elles ne pourroient passer par la tête de personne; c'est-à-dire en d'autres termes, qu'ils ont rendu la question beaucoup plus compliquée. Ils devroient, cependant, voir clairement que les propositions

qu'ils font ne peuvent pas être acceptées par la Sublime Porte; car après tout sa faiblesse et la contrariété dans laquelle elle se trouve, ne sont pas, Dieu soit loué! jusqu'à ce point là. Leur but seroit-il de trainer absolument les maux de la guerre en longueur? C'est-ce que nous n'avons pas pu bien comprendre ici.

Les deux parties sont résolues de faire la paix; elles veulent que les maux de la guerre cessent; ainsi dans le cas que les préposés respectifs unis d'intentions dans cette négociation soient animées aussi du même esprit de bienveillance, ils trouveront inmanquablement un milieu. Il faut donc que vous tâchiez d'amener les Plénipotentiaires Russes au point qui peut seul terminer l'affaire.

Nul ne doute des vœux du Gouvernement Ottoman pour la paix. De l'autre côté, les Représentans de la Prusse ici ont fait connoître à la Porte, et l'ont assurée que le Cabinet de St. Pétersbourg ainsi que l'Empereur de Russie ont des intentions pacifiques; que dernièrement même, et lorsque l'Empereur étoit déjà informé de la bataille de Kiouleftze, Sa Majesté Impériale a déclaré, dans son entrevue avec Sa Majesté le Roi de Prusse, qu'elle est toujours ferme dans ces intentions; qu'il a annoncé que dans le cas même que les armées Russes fussent bien avancés, loin de changer pour cela d'idée, il ne devieroit pas des principes de modération qu'il a précédemment et très récemment encore proclamés à la face de toute l'Europe. Tel est aussi le langage que les Ambassadeurs de France et d'Angleterre ont constamment tenu. Cela étant, la conduite des préposés Russes forme un contrast frappant; car, profitant de l'entrée de l'armée Russe dans la ville d'Andrinople, ils mettent aujourd'hui en avant, et tout-à-coup, les propositions que vous connaissez. Mais, c'est vouloir la continuation des maux de la guerre! or, cela répugne et aux deux parties elles-mêmes, et à l'Europe entière. Exprimez tous ces sentimens dans des termes francs et sincères au Général-en-chef, ainsi qu'aux Plénipotentiaires Russes.

Dés que les deux Gouvernemens sont fermement résolus et vraiment désireux de conclure la paix, ils doivent la faire à des conditions qu'on puisse exécuter. Je m'explique: d'abord pour ce qui regarde les indemnités pour les frais de la guerre, on doit se contenter de déclarer dans les préliminaires, ou dans un instrument à part, qu'ainsi qu'il en a été plus d'une fois question, on enverra d'ici une Ambassade à St. Pétersbourg chargée spécialement de régler les indemnités pour les frais de la guerre; point que la Sublime Porte remet à la modération et à la justice de Sa Majesté l'Empereur de Russie. Après l'on confèrera là dessus à St. Pétersbourg, et l'on finira cette affaire.

Quant à l'indemnité pour les anciennes réclamations des négocians Russes,

vous n'ignorez pas, messieurs, que cet Article est compris dans le traité d'Akermann ; que lorsque la mission Russe étoit à Constantinople, il a été nommé de part et d'autre des Commissaires qui ont commencé à traiter cette affaire dont le tour étoit venu, mais dont il n'y a aucun résultat à cause du départ de Constantinople de la Mission Russe. Au fait cet Article intéresse autant les négocians Russes que les négocians Ottomans ; ces derniers ayant évidemment, de leur côté aussi, des fortes réclamations. Ainsi, cette affaire sera reprise aussitôt que la Mission Russe sera de retour à Constantinople, s'il plait à Dieu, et elle devra être négociée et réglée d'une manière equitable par les Commissaires qui auront été nommés de part et d'autre à cet effet ; après quoi l'on procédera de suite à payer les sommes d'argent réclamés que l'on trouvera être dûes. Voilà comment il faudra tout au plus établir et insérer cet Article.

Mais différer l'évacuation pour des pareilles réclamations commerciales ce seroit une chose incompatible et avec les voeux communs des deux parties de renouer l'amitié, et avec les règles de la paix et des Traités.

De même, lorsqu'il est clair que l'autre indemnité, savoir celle pour les frais de la guerre, sera sans faute arrangée, suivant la manière que Sa Majesté l'Empereur l'aura fixée en donnant des preuves de sa modération et de sa justice, la mesure de garder Silistrie comme un gage jusqu'à ce que cette affaire soit aussi terminée, fera naître la méfiance entre les deux Empires, et sera là d'avance, et au milieu de la paix, comme une marque visible de froideur. Les plénipotentiaires Russes ne doivent donc par insister sur ce point.

La demande d'englober dans le territoire de Valachie les forteresses situées sur la rive gauche du Danube, nous semble contraire à l'engagement solennel du Cabinet Russe de ne pas prendre un pouce de terrain dans les Provinces de l'Europe ; et M. M. les Ambassadeurs qui en conviennent le disent tout haut. Mais quand même il n'en seroit pas ainsi, tant de méfiance envers la Sublime Porte est inexplicable, ou bien la seule interprétation dont elle est susceptible, c'est qu'elle tend à donner au Gouvernement Ottoman un sujet continuel de méfiance.

Il est vrai de dire que la proposition d'ajouter cette fois-ci encore aux privilèges déjà établis des deux Principautés des choses qui annullent presque entièrement les droits d'administration de la Sublime Porte dans la Valachie et la Moldavie est injuste. On doit donc absolument apporter à des modifications aux points qui regardent ces Provinces, et les arranger à la satisfaction des deux parties.

Quant à l'affaire de la Morée la Sublime Porte a déclaré et publié d'avoir donné son adhésion au Traité de Londres ; les points y relatifs qu'il étoit

nécessaire de mettre sur le tapis ont été discutés avec les Ambassadeurs des Puissances Alliées à Constantinople, et presque arrêtés sur les bases du Traité; il a été convenu que les autres points qui n'ont pas encore été discutés le seront par la suite avec ces Ambassadeurs; et rien n'empêche qu'à son retour à Constantinople la Mission Russe aussi prenne une part active et naturelle dans la négociation. Il suffit donc d'insérer dans le Traité Préliminaire qui va être conclu la détermination déjà prise par rapport à cette affaire; car, en entrant en discussion sur cette matière aussi on ne feroit rien autre chose sinon compliquer la question. Leurs Excellences les Ambassadeurs de France et d'Angleterre, frappés de cette vérité, ont dit qu'ils se croyaient dans la nécessité d'écrire à cet sujet au Général-en-chef. Enfin, comme cette négociation a commencé à Constantinople, et qu'elle pourra être heureusement terminée à Constantinople, il n'y a plus qu'à parler de cette affaire dans le Traité en citant les bases et les principes déjà établis.

L'abandon à la Russie des forteresses d'Anapa, Akiskha, Phase, et Ekhelgeu dans l'Anatolie, est une matière qui présente des difficultés, et qui donne lieu à de sérieuses réflexions. Vous savez, en effet que le Gouvernement Ottoman est, depuis le temps le plus réculé, lié en général aux Circassiens et aux tribus par des liaisons très resserrées, et que pour cela il lui est très difficile de les abandonner dans cet état.

En outre, supposé même qu'avec le caractère turbulent et bien connu des tribus et des habitants de la Province d'Akhiskha, la Sublime Porte les abandonnât, il est à presumer que dans ce cas un grand nombre de mécontents entreprendra la guerre. Indépendamment de cela, à force d'adresser des plaintes à leurs parens et à leurs amis dans les Etats ottomans, ils donneront lieu à la longue à des discussions entre les deux Gouvernements, et à une mésintelligence. Voilà ce qui vient à l'esprit, comme extrêmement probable à tout homme qui réfléchit. Il est par conséquent, de la dernière importance que vous représentiez toutes ces choses à la Russie, et que vous tâchiez de réussir à faire qu'elle se rend à la raison, et se désiste de la demande surtout des forteresses d'Anapa et d'Akhiskha.

La Sublime Porte ne restera pas en arrière quant à l'exécution des dispositions concernant la nation Servienne, qui sont insérées dans le Traité d'Akermann. Lorsque, avant la guerre la Mission Russe se trouvoit à Constantinople un Commissaire a été nommé ad-hoc par la Sublime Porte pour s'aboucher avec les Kneis Serviens qui sont encore ici, et arranger en définitif les points qui regardent leur nation. Mais les occupations que la guerre nous a données postérieurement sont cause que cette négociation est restée sans résultat. Cependant, comme par la paix dont on s'occupe aujourd'hui tous les anciens Traités, comme celui d'Akermann, sont pleinement

confirmés afin qu'ils soient entièrement exécutés, nul doute qu'à quelque époque que ce puisse être les affaires Serviennes ne soient traitées et heureusement terminées. Il y a seulement à observer, que le Traité d'Akermann dit en termes généraux que les terres séparées seront réunies à la Servie, et que maintenant il s'agit de cinq «nahiyés» (districts ou arrondissements). Nous ne savons pas ce qu'on entend par là. Mais quoiqu'il en soit, il faudra que l'on excepte de ce pays les forteresses et les points fortifiés qui étant occupés jusqu'ici par les Turcs, devront par la suite enfin rester au pouvoir de la Sublime Porte.

Le Gouvernement Ottoman n'a jamais franchi les bornes de l'équité. Le désir que les deux Puissances expriment aujourd'hui de rétablir la paix est vraiment sincère. Il faut donc qu'en ne s'écartant, sur aucun point, des règles que la modération et la justice prescrivent, qu'en ne perdant jamais de vue les intentions que Sa Majesté l'Empereur de Russie a plus d'une fois proclamées touchant la dignité et les droits de l'Empire Ottoman, et qu'unis par les mêmes bonnes dispositions, et animés des mêmes sentimens, les Plénipotentiaires respectifs traitent sans retard de l'oeuvre salutaire de la paix sur les bases qui ont été, à la veille de votre départ, discutées avec les Ambassadeurs, et arrêtées avec l'approbation de tous. S'il y a d'autres points d'importance faisant suite aux Articles de la Paix, n'importe; les Plénipotentiaires peuvent les arranger après dans les Conférences pour lesquelles on conviendra des jours et des lieux.

Voilà comment cela devoit être, mais il en est autrement; et il y a dans la conduite des préposés Russes, lorsque sans se soucier se savoir s'il y a ou s'il n'y a pas de la justice dans chacune de leurs demandes, et lorsque, comme on le voit par les communications aussi extravagantes que contraire aux usages qu'ils nous ont faites, ils persistent, en nous pressant et nous gênant, et en fixant un terme si rigoureusement étroit, à nous faire accepter d'emblée des conditions que, dans aucun cas, la Sublime Porte ne peut ni accepter, ni exécuter, il y a, disons-nous, dans cette conduite, quelque chose qui surpasseroit l'imagination si on ne la considéroit pas comme une envie de prolonger les maux de la guerre.

Afin, cependant, que cette fois-ci encore, la Sublime Porte n'ait pas à répondre devant l'Être Suprême pour les maux qui pourroient s'en suivre, vous aurez de nouvelles entrevues et vous vous aboucherez avec le Général-en-chef, notre ami, ainsi qu'avec les Plénipotentiaires Russes; vous leur donnerez des preuves ultérieures des dispositions favorables de la Sublime Porte, en entrant à cette fin dans tous les détails nécessaires que vous prouverez avec des argumens solides; et vous leur ferez bien comprendre que le seul moyen de rendre aux deux peuples et à tant d'autre monde la tran-

quilité qu'ils ont depuis si longtemps perdue, c'est d'accomplir un moment plutôt avec l'aide de Dieu l'oeuvre salutaire de la paix, ce qui peut se faire si les deux parties se montrent dans cette négociation également bien disposées, et si leur Plénipotentiaires sont animés du même esprit de réconciliation.

Tels sont les ordres que l'on vous transmet de la part de sa Hautesse. Je vous ai écrit, voyez le texte de cette dépêche, que les négociations pour les affaires de la Morée devront être continuées à Constantinople avec les Ambassadeurs des Puissances Alliées. Mais nous avons parlé avec lui, et nous venons de convenir que l'arrangement définitif de cette affaire devra avoir lieu encore à Londres, où elle sera renvoyée à cet effet. Nous avons remis aux Ambassadeurs un Memorandum officiel, conçu dans ce sens, dont je vous transmet copie ci-jointe. Je vous préviens qu'en parlant de cette affaire dans le Traité de Paix, il faudra que l'on se conforme au sens de ce Memorandum; vous prendrez vos mesures en conséquence.

ANEXA III.

Din ancheta lui Kisseleff in provincie, 1830.

(Arh. Stat. Adm. vechi, No. 1250 din 1830).

1. Les contribuables du district de Ialomitza étaient distribués en 359 loudes. Depuis le mois de mai dernier, les ispravniks du district ont obtenu une diminution de 131 1/2 loudes sous prétexte de l'état de misère des habitants par suite de la maladie contagieuse. En attendant, les ispravniks profitèrent du revenu de ces 131 1/2 loudes pendant plusieurs bimestres. De plus, soit foin, soit autres réquisitions, ils les ont perçues sur l'ancienne quantité de loudes. Ce n'est que récemment et depuis qu'ils se voient menacés par la commission d'enquête qu'ils font faire des restitutions aux paysans par la voie des zaptchis.

2. De grands abus ont eu lieu sur l'article du foin. Il y a tels skoutelniks, qui ont payé jusqu'à 70 piastres. Les étrangers, outre leur contingent de foin, ont payé 12 piastres par individu et ceux de Calarasche par 35 piastres. Outre cela, comme les ispravniks ont fait faucher plus de foin qu'ils ne devaient le faire d'après les dispositions du divan, ils ont vendu le surplus aux pâtres transylvains. C'est surtout dans la forêt de Barca que ces ventes ont eu lieu.

3. Le seul plass de Giurbowô et quelques villages du plass de Dridou dont on a fait un recensement, ont offert 150 individus arrachés au bir au

profit de quelques particuliers. Si cette mesure avait pu s'étendre sur les autres plass, elle aurait à coup sûr offert les mêmes résultats et aurait, par conséquent, donné plus de moyens qu'il n'en faut pour remplir le déficit des loudes.

4. On a fait des réquisitions d'orge plus fortes qu'il n'en fallait et on l'a vendu à l'administration des postes. Semblables abus ont eu lieu par rapport au froment, farine etc.

5. On a fait des accaparements forcés de beurre, miel, haricots, fèves, lentilles.

6. Les transports de foin des stations de poste dans le district ont été effectués par corvées, sans aucun dédommagement pour le paysan.

7. Il existe mille autres vexations...

8. A Kodèles, Zlote, Slobozia, Perietzi et plusieurs autres points, aucune publication n'a eu lieu au sujet des commissions d'enquête.

9. Les paysans de Slobozia se plaignent des dépenses que leur occasionnent les passants, tant civils que militaires.

10. In comuna Perieți ludele sunt reprezentate printr'un singur om Matei Staicu. Acesta neputând suferi atâta sarcină, a fugit. Le reste des contribuables a été arraché au bir pour le compte des ispravniks.

ANEXA IV.

Organisation des Pandours dans la Grande Valachie.

(Correspondence, 12).

(Traduction).

Le Commandant en chef de la 2^e Armée a chargé celui des troupes sur la rive gauche du Danube, l'aide de camp Général Kisseleff, d'organiser dans la grande Valachie 4 bataillons d'infanterie de pandours, à la manière suivante.

Vu l'habileté des pandours pour le fusil, ils serviront aux avant-postes pour la défense des fortifications faites sur la rive gauche du Danube et pour celle de la principauté de Valachie contre une irruption de la part des ennemis.

Chaque bataillon aura un commandant particulier sous la dénomination de chef de bataillon.

Le bataillon sera composé de 4 compagnies; la compagnie de 100 pandours, de 10 caporaux, d'un capitaine et d'un lieutenant: pandours 1600; caporaux 160; lieutenants 16; capitaines 16; chefs de bataillon 4; total 1796

Leur paye, pour un pandour par mois 5 piastres; pour un caporal par mois 10 piastres; pour un lieutenant par mois 40 piastres; pour un capitaine par mois 80 piastres; pour un chef de bataillon par mois 160 piastres.

Tous les pandours qui entreront à ce service seront exempts de toutes les contributions.

Les officiers seront choisis parmi les pandours de meilleure conduite et de plus de capacité.

Leur solde sera payée sur le revenu des Principautés, de même que celle de ceux de la petite Valachie organisés par l'aide de camp général baron Geismar.

La nourriture et l'entretien leur seront fournis par le gouv-t. Pour leur armement on leur donnera les fusils du régiment de chasseurs à cheval de la 1-ère division. Les chartouches et les pierres-à-fusil leur seront fournies par le Gouv-t.

Organisation d'une compagnie d'ouvriers attachée au corps de Pandours.

Article 1. — Le complet de cette compagnie sera de 250 hommes dont 25 caporaux et 225 simples ouvriers. Parmi ces derniers doivent se trouver 5 charrons, 50 charpentiers, dont quelques uns bateliers, charretiers ou rétars et tonneliers.

Article 2. — Tous ceux qui entreront à ce service seront exempts de toutes sortes de contributions.

Article 3. — La nourriture et l'entretien leur seront fournis par le Gouv-t.

Article 4. — Les outils leur seront fournis également par le Gouv-t.

Article 5. — Dans le cas de maladie, le malade sera transporté à l'hôpital et sera traité gratis.

Article 6. — La paye d'un simple ouvrier par mois 5 piastres; celle d'un caporal par mois 10 piastres; celle de leur chef par mois 80 piastres.

Article 7. — Cette compagnie sera dirigée par un chef qu'on appellera le capitaine de la compagnie et qui recevra les ordres de l'officier des pandours.

(Signé) Le Vice Président *Boschniak*.

Le Major *Nojin*.

Le Vornic *Golesco*.

Le Hetman *Villara*.

Le Vornic *Nentzoulesco*.

Le Postelnik *Sutzo*.

ANEXA V.

Blutte către Kisseleff, 20 Aprilie 1832.

(Correspondence, pag. 106—107).

Le 20 Avril 1832.

Le Soussigné, Agent de Sa Majesté Britannique, se trouve appelé à répondre au contenu de trois offices que Son Excellence M. le Général Kiseleff,

Président des Principautés de Valachie et de Moldavie, lui a fait l'honneur de lui adresser en date du 2, du 6, et du 16 Avril, portant des graves accusations contre les protégés de l'Agence Britannique établis dans les villes d'Ibraïla et de Galatz, et fondés sur certains rapports à elle adressés.

Le Soussigné qui, durant le cours d'une résidence de six années dans ces provinces, n'a eu en général qu'à se louer de la bonne conduite de ses administrés, a dû s'étonner des semblables accusations, aussi n'a-t-il eu rien de plus pressé que de se transporter sur les lieux pour vérifier les faits par ses propres recherches, dont le résultat l'a mis à même de répondre ce qui suit au contenu de ces offices.

Le premier traite de certains désordres commis dans le lazaret de Galatz par l'équipage d'un navire Grec. Le Soussigné répond que ce navire n'ayant pas été sous sa protection, ces désordres, dont du reste les auteurs ont été punis par l'autorité locale, ne le regardoient point, et qu'il ne peut pas par conséquent en accepter la responsabilité.

Le deuxième traite de soi-disants troubles qui auroient eu lieu dans la ville d'Ibraïla, où le sang auroit coulé. Le Soussigné a déjà eu l'honneur de démontrer que ces troubles se réduisent à une querelle de quelques minutes de durée entre trois Grecs ivres, dont le sang de l'un de trois a effectivement coulé sous un coup de bâton, infligé par l'un des deux autres; affaire qui ne concerne pas non plus le Soussigné, excepté en tant qu'elle a mené à un ordre arbitraire d'arrêter tous les sujets Anglois, à l'arrestation de fait et non de mérité d'un de ces sujets, et à la blessure à coup de sabre d'un domestique du Vice-Consulat, desquels trois faits le Soussigné a déjà reçu satisfaction.

Le troisième office basé sur un volumineux rapport fait par M. Soutzo seul, et incorrectement intitulé: «Rapport d'une Commission d'Enquête», porte plainte contre le protégé Anglois, Panay Combotecla, de ce qu'il auroit mis à la porte un huissier de la Commission de Logemens Militaires Russes, qui a voulu entrer chez lui par force.

Le soussigné, tout en ne reconnaissant pas le droit à qui que ce soit de violer le domicile d'un sujet Anglois, sans l'intervention de son Consulat, même fût-ce pour y mettre des logemens militaires, dont ces sujets sont exempts, a déjà de son propre chef fait mettre Combotecla aux arrêts pour avoir osé se faire justice de ses propres mains, en lui intimant en même tems qu'en cas de récidive, il sera infailliblement banni hors des limites des deux Principautés.

Pour ce qui concerne le reste du contenu de ce troisième office, le Soussigné déclare avoir toujours inculqué à ses remplaçans, le devoir de ne jamais sortir des bornes de leurs attributions; de ne jamais se servir de voies

de fait pour protéger leurs administrés, mais au contraire de les laisser traîner en prison et maltraiter, même fussent-ils innocens sans se mettre le moins du monde en contact avec les exécuteurs de ces violences, se bornant à l'exercice de leur droit légitime de réclamer auprès de l'autorité avec laquelle ils se trouvent en relation l'élargissement et la compensation de leurs administrés lésés. Aux protégés Anglois il a toujours intimé ses ordres les plus positifs de ne jamais offrir d'opposition à ceux qui les maltraiteront, de se laisser même traîner en prison sans résistance et de se borner simplement au recours auprès de leur autorité protectrice. Le Soussigné n'a pas encore reçu de preuves, que ni ses remplaçans ni ses administrés se soient encore écartés de cette règle. Aussi est-il certain que depuis six ans qu'il réside à Bucharest, jamais un seul sujet Anglois habitant de cette ville a-t-il été trouvé même une seule fois compromis dans une rixe. Il est certain qu'à Iassy et à Foxana, ce sont les plus tranquilles de tous les habitans, et que si quelque fois à Galatz parmi les marins nouvellement arrivés, qu'il ne faut pas confondre avec les protégés résidans, quelques petits désordres dont aucun port de mer n'est exempt aient pu avoir lieu, le Consulat Anglois n'a jamais manqué d'en faire justice, dès qu'il s'agissoit de protégés Anglois. Ce n'est que depuis quelques semaines, à la suite d'une rhodomontade dirigée contre le Gouvernement et la nation Anglaise, et publiée dans les Gazettes censurés Valaque et Moldave, que le Soussigné voit avec étonnement ses protégés exposés à une véritable persécution, et qu'il se trouve obligé lui aussi de se demander, comme on se l'est tant de fois demandé à Bukarest à la suite de cette publication, «la Russie est-elle donc en guerre avec l'Angleterre»?

Quant au port d'armes cachés, imputé aux protégés Anglois, le Soussigné a acquis la preuve que cette imputation est absolument gratuite; il vient cependant de renouveler ses ordres à tous ses administrés, de ne porter sur eux hors de leur domicile aucune arme offensive quelconque, sous peine d'un bannissement irrémissible hors des limites des Principautés. Il leur a même défendu l'usage Moldave, aussi bien que Grec, de saluer le minuit de la fête de Pâques par des décharges de pistolet à cartouches blanches.

Le Soussigné ayant eu jusqu'ici à soutenir le rôle de défenseur, se trouve maintenant appelé lui-même à demander justice et satisfaction:

1. De la conduite des nommés Altinoglou, Levesko, Paoli, et Georges Bogassiero, en ameutant dans la journée du 1-er Mars toute la population de Galatz à courir sur les protégés Britanniques, et à insulter le pavillon du Consulat, sous prétexte d'exercer le droit de pétition en confectionnant contre ces protégés une libelle diffamatoire.

2. De la conduite de certains Cosaques, qui enfoncèrent la maison du

protégé Anglois Spiro Calafat, dans la nuit du 31 Mars au 1-er Avril, pour lui demander du vin et des femmes et qui, sur son refus, le mirent tout en sang, et à deux doigts de la mort par une cruelle bâtonnade.

3. De la conduite d'autres Cosaques en arrêtant arbitrairement, dans l'après dîner du 4 Avril, le protégé Anglois Georges Marengo, dont le seul crime étoit de s'être trouvé sur leur chemin au moment où ces Cosaques, de concert avec quatre miliciens Moldaves, tous ivres, venoient de blesser mortellement un Albanois de la police, et sévissaient contre tous les Grecs qu'ils recontroient dans les rues.

4. De la conduite du lieutenant-Colonel Poppow, commandant de ces Cosaques, qui le 7 Avril est entré dans la Chancellerie du Consulat Britannique, accompagné de plusieurs soldats, et y a menacé d'arrestation le Vice-Consul lui-même dans le cas où il osât à l'avenir s'ingérer de protéger les sujets Anglois contre les violences et l'arbitraire des mêmes Cosaques.

Le soussigné vient de recevoir en ce moment un quatrieme office de la part de son excellence, en date d'aujourd'hui, ayant évidemment trait à ce qui vient d'être relaté dans les deux précédens paragraphes, et demandant qu'il nomme un Comissaire pour coopérer à une enquête formelle sur cette affaire.

Le soussigné déclare ne pouvoir obtempérer à cette demande, attendu qu'aucune rixe n'a eu lieu entre des soldats et des sujets Anglois, mais bien entre ces soldats et un Albanois de la police, qu'ils ont même blessé à mort pour être intervenu entre eux et certains Grecs qu'ils maltraitoient; la seule part que le Vice-Consul Anglois eut pris, non pendant, mais après cette affaire, ayant été celle de retirer de l'auberge où les Cosaques l'avaient renfermé, le protégé Anglois injustement et arbitrairement arrêté par eux.

Le Soussigné, etc.

(Signé) *E. L. Blutte.*

ANEXA VI.

1. Kisseleff către sfatul administrativ al Terii-Româneşti.

(Correspondence, 140).

Iassy le $\frac{22 \text{ Février}}{6 \text{ Mars}}$ 1833.

Les graves événements qui pèsent sur l'Empire ottoman par suite de la révolte du vice-roi d'Egypte, ont engagé la Sublime Porte à recourir à l'assistance de la Cour impériale de Russie, en sollicitant formellement de sa part un secours de forces de terre et de mer.

Fidèle aux principes conservateurs qui forment la base de sa politique, et dans l'unique but de la défense de l'Empire ottoman et du maintien de l'autorité du sultan, Sa Majesté l'Empereur a donné à sa flotte de la Mer Noire l'ordre de faire voile vers le Bosphore, et vient de mettre à la disposition de Sa Hautesse un corps de troupes auxiliaires dont elle a daigné me confier le commandement et qui sera prêt à marcher vers Constantinople à la première réquisition de la Porte.

Le zèle distingué et le bon esprit dont les membres de l'administration valaque m'ont toujours donné les preuves les moins équivoques sont pour moi une garantie des dispositions que le Conseil administratif s'empressera sans doute d'apporter dans l'accomplissement des mesures qui doivent faciliter la marche prochaine à travers les Principautés des troupes qui ont reçu la destination ci-dessus indiquée.

Je me fais autant de plaisir à rendre un témoignage du zèle et de la bonne volonté des hauts fonctionnaires de la Valachie que j'éprouve de satisfaction à me persuader de la confiance que l'esprit d'ordre et la discipline des troupes sous mon commandement inspirent aux habitants de ce pays, si souvent empressés de leur accorder à cet égard des suffrages nombreux et unanimes.

En indiquant au Conseil administratif les motifs qui réclament la présence prochaine dans les Principautés d'un corps de troupes auxiliaires destiné à concourir au maintien de l'ordre des choses légitimement existant, j'invite le conseil à faire par l'organe de M. le Vornik de l'intérieur cette même communication à l'Assemblée générale ordinaire, afin de fixer son attention sur le but qui forme l'objet des hautes déterminations de la Cour impériale.

2. Răspunsul obștei adunări a Țerii-Românești c. Kisseleff.

(*Ibid.*, 141).

L'assemblée générale ordinaire de Valachie apprend par une communication officielle la haute décision que S. M. I-le a fait émaner en suite de la sollicitation faite par la S. P. ottomane, dans le seul but de conserver ses droits légitimes dans toute leur intégrité.

A ce dessein Sa Majesté I-le a confié à V. E le commandement d'un corps de troupes prêt à marcher vers Constantinople traversant ces deux Principautés à la première réquisition de la S. P.

Les soldats vaillants appelés à mettre en exécution les mesures d'assistance de la part de S. M. I-le seront accueillis parmi nous comme des frères, de même qu'ils le furent dans le tems passé. Mais aujourd'hui ces sentimens sont devenus plus intimes encore, étant nommé Commandant en chef celui

que les Valaques aiment nommer leur père et réformateur de leur patrie. Accoutumés depuis des années à unir nos intérêts à ceux de V. E., nous ne pouvons trouver des paroles qui puissent exprimer toute la joie que nous avons senti à la nouvelle de cette marque réitérée de la confiance que S. M. I-le vient de mettre de rechef en la personne de V. E. Nous considérons cette confiance comme une preuve de votre haute sagesse et en même tems comme un nouveau témoignage des soins paternels du très puissant Empereur pour ces deux Principautés.

Les membres de cette Assemblée prient V. E. de vouloir bien agréer l'assurance sincère de leurs sentimens de gratitude et de respect qui sont de même gravés dans les coeurs de tout le peuple valaque.

ANEXA VII.

Alexandru Ghica Vodă către fratele său.

(Acad. Rom. Ms. 1652, f. 35).

(copie)

Constantinople, 30 Mai 1834.

Les courses et bien d'autres obligations du cérémonial de notre investiture ayant rempli tous les jours que nous avons passés ici ne m'ont pas donné le loisir de vous écrire mon cher frère à tête reposée et les affaires auxquelles j'ai taché de donner mes soins lorsque le loisir et l'occasion se presentaient m'ont retenu ici plus que je ne l'avois pas prévu, et je ne puis non plus fixer au juste le jour de mon départ, elles sont d'une trop haute importance pour ma Patrie pour que je ne me jette pas ici à corps perdu dans les efforts qui peuvent les faire décider à l'avantage du Pays. Toutes fois la besogne est au delà de la portée de votre imagination et Mr. Mavros qu'il se tienne prêt à entendre l'énumération des facilités que j'ai trouvées ici pour toutes les entreprises que les affaires m'ont imposées. Je ne saurais cependant vous rendre mon frère une idée juste des politesses, égards et civilités dont moi et les miens avons été comblés. Je vous donne pour échantillon la copie d'une lettre d'invitation que le plus puissant des ministres nous adresse et que je viens de recevoir à l'instant même. Il n'en est pas de même des Moldaves qui cependant se trouvent bien de s'épargner le haut prix de ces relations amicales. J'ai beaucoup à me plaindre à l'ami Mavros du rapprochement qu'il m'a fait accepter à l'égard de Stourza. Il est incroyable son désir de me faire du tort. Je vous citerai deux exemples entre mille qui l'ont déjà trahi généralement et qui l'ont mis dans le plus clair desapointement.

1. lorsqu'aussitôt après mon arrivée je traitais pour la conservation de notre costume national, lui en secret faisait parvenir à tous les ministres que

ces démarches me regardent seul et que lui a déjà adopté pour lui et les siens y compris les militaires le fez, ajoutant encore même auprès d'Achmed Pacha que je le vexais sur le costume, et pendant toutes ces menées il ne laissait pas de me faire dire aussi qu'il se remet entièrement à mes avis et qu'il ne prendra aucune résolution sans mon autorisation. Cette manière a été tellement canaille et mal lachée que ceux qui ont sù comme il me trompait d'un coté et me..... de l'autre ont pris mon parti et moyennant quelques sacrifices je lui ai fait intimer l'ordre souverain de faire oter à ses officiers les fezs qu'il leur avait mis et de n'oser les présenter qu'en chacots. Ensuite ayant demandé des décorations pour une quinzaine de Boyards des premières familles et pour quelques uns de mes officiers, Achmed Pacha m'a demandé à son tour s'il devait solliciter aussi pour les moldaves et sur mon avis il a été dit à Stourza de présenter aussi une liste de boyards et la liste paraît chargée de la racaille qui l'entoure ici où figure son médecin et Théodore l'aga comme Ghikas, et puis la demande de la mise à la disposition de Mr. le P-ce d'un certain nombre de décorations qu'il donnerait à ceux qu'il en jugerait dignes et pour cloture de cette liste un NB: que la Moldavie comptant un plus grand nombre de Boyards que la Vallachie la S. P. est priée de ne pas borner le nombre de leurs décorations à celui fixé pour les Valaques. Après cela comme on a rectifié chez Achmed Pacha la liste et que Theodore y a perdu la qualification de Ghikas, toute cette racaille a commencé à courir chez des gens en sous ordres et ont promis jusqu'à 7000 ducats pour le payement desquels ils se cotisent ouvertement et de la manière scandaleuse qui leur est particulière en tout ce qu'ils entreprennent. J'aurais pu relever le scandale et leur faire perdre à tous les décorations, mais je m'en abstiens par égard à 5 ou 6 personnes qui les méritent, quoique par leur procédé j'aurai aussi à dépenser peut être au delà de 500 ducats en gratifications dans cette affaire Quant aux autres affaires de son pays l'excellent Prince il n'y pense plus que s'il était enterré, c'est moi qui les soigne en traitant les miennes et j'ai la satisfaction de penser que la Moldavie me devra des avantages de la plus haute importance obtenus par des sacrifices considérables et leur chef n'a pas même envisagé ne pensant qu'à lui.

Voilà l'homme de M-r Mavros, au quel je me réserve par la poste prochaine de détailler le dérangement fait par son élu dans une affaire qui nous était particulièrement recommandée et pour laquelle je travaille encore seul; en attendant dites lui que je l'embrasse bien cordialement et, que je le prie de demander à M-r Mirkovitz de nommer le spathar que le G-l. Kisseleff aura indiqué sans que l'on sache que c'est à ma demande, car dans 5 ou 6 jours je puis partir et M-r. Ruckman m'a dit confidentiellement qu'il tient toute prête une estafette pour que lorsque je toucherai le sol de la Valachie

l'administration russe cesse. En attendant les Moldaves ont envoyé leur arzi de remerciements pour la nomination de leur Prince, le choix fait dans la personne de Michel et pour l'accueil bienveillant dont S. H. l'a honoré. C'est un objet d'usage et on me le demande avec empressement pour qu'il soit associé à celui de la Moldavie dans le Takrire d'usage : veuillez bien donc vous en entendre avec M-r Stirbey et faire activer la rédaction et l'envoi sur... pour que nous puissions le recevoir en chemin et l'adresser à qui de droit ici. Voilà mon cher frère bien du verbiage mais qui est preuve que c'est le tems qui me manque lorsque je ne m'abandonne pas au besoin de causer avec vous de tout. Aurai-je des lettres de L (?) par la poste que nous attendons ici après demain ? Faites donner je vous prie par Popesko à notre soeur Pulchérie 1000 piastres pour son second mois et dites à ce monsieur de prendre votre avis sur la moindre dépense qu'il ferait. Je vous embrasse encore et vous prie de communiquer à M-r Moskus du contenu de la présente.

J'ai écrit à M-r Moskus pour me faire avoir ici un gros brillant de 1000 Ducats et un ornement de femme en brillants du prix de 12.000 piastres. Entendez vous avec lui pour qu'en cas qu'on les trouve de la qualité qui justifié bien son prix chacun, vous me les envoyiez par un calarache exprès.

ANEXA VIII.

Nesselrode către Buteniev.

(Correspondence, 167).

St. Pétersbourg 9/21 Juin 1836.

Conformément aux volontés de l'Empereur, je viens de munir notre Consul-Général dans les principautés, des instructions devenues nécessaires par les complications infiniment regrettables qu'ont amenées en Moldavie la mauvaise administration du Hospodar d'une part, et les intrigues des boyards de l'autre.

Afin de seconder M. de Rückmann dans l'accomplissement de la tâche qui lui est imposée je crois devoir prier votre Ex. de tenir au Prince de Samos le langage le plus positif et le plus sévère sur la mauvaise administration, la conduite arbitraire et vexatoire de son gendre.

Veuillez faire entendre à Mr. Vogorides, que ce n'est qu'en considération du temoignage rendu par Mr. Rückmann, en faveur de la soumission avec laquelle le Prince Stourdza s'est déclaré prêt à réparer ses torts, que l'Empereur a suspendu aujourd'hui toute détermination rigoureuse envers le

Hospodar, mais il faut aussi que celui-ci sache bien que de simples paroles et de vaines promesses ne suffisent pas à notre auguste Maître. L'attention de S. M. reste sévèrement fixée sur la conduite du Prince Stourdza. S'il marche droit, la protection légale de l'Empereur lui est assurée, mais à la moindre déviation de la ligne de ses devoirs au premier rapport par lequel notre Consul-Général nous signalera de nouvelles vexations, de nouvelles infractions au règlement de la part du Hospodar, la résolution de l'Empereur est fermement arrêtée d'avance. S. M. suivra alors la marche expressément tracée par les Traités avec la Sub. Porte. Elle soumettra les actes du Prince à une enquête sévère et provoquera sa destitution au cas de délit avéré.

Il importe que Mr. Vogorides en soit averti dès à présent, afin qu'il puisse engager sérieusement son gendre à régler sa conduite ultérieure de manière à ne point placer notre auguste Maître dans la nécessité d'aller jusqu'aux dernières conséquences de la résolution qu'il a prise.

V. Ex. voudra bien mettre le Prince de Samos au fait de toutes les circonstances que je viens de vous communiquer, afin qu'il puisse retenir dorénavant son gendre dans les bornes de la légalité, de la modération et de la prudence.

Dans le même but vous voudriez bien adresser des exhortations analogues à Mr. le grand Logothete, Agent du Hospodar de la Valachie. Ce dernier entouré de conseillers infidèles, s'est jeté dans des embarras financiers, qui augmentent journallement les difficultés de sa position. De plus un faux amour propre le porte accueillir avec froideur et avec repugnance les avis les plus bienveillants de notre Consul-Général. Si le prince Ghika continue à poursuivre cette voie, il marchera droit à sa perte. Les conséquences de son obstination seroient tout aussi fatales pour lui que celles dont le Prince Stourdza deviendrait la victime s'il continuoit à persister dans son système vexatoire et arbitraire. Veuillez donc tenir à Mr. Aristarchi le même langage sévère qu'à Mr. Vogorides, afin que les deux Hospodars reçoivent en même temps par leurs agens le conseil de s'abandonner désormais avec confiance à la direction loyale et bienveillante de notre Consul-Général, sans quoi ils risqueront de courir la chance d'une enquête, et s'exposeront infailliblement à la honte d'une destitution.



Institutul de Studii Istorie si Social-Politice
 de la Universitatea din Bucuresti
 BUCURESTI

Analele Academiei Române.

L. B.

Două inscripții nouă găsite la Mănăstirea Bistrița (Neamț), de <i>N. Iorga</i>	—,20
Muntele Athos în legătură cu țerile noastre, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Din influențele politice europene asupra Istoriei noastre (Moise Vodă, 1529 Martie—1530 August), de <i>I. Ursu</i>	—,20
Steagul lui Mihnea Vodă Radul în muzeul istoric din Belgrad, de <i>N. Iorga</i>	—,50
Explorațiuni austriace pe Dunăre la sfârșitul veacului al XVIII-lea, de <i>N. Docan</i>	2.—
Contribuții documentare la Istoria Olteniei în veacul al XIX-lea, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Nifon II, Patriarhul Constantinopolului, de <i>Diaconul Dr. Nic. M. Popescu</i>	—,80
Renegați în trecutul țerilor noastre și al neamului românesc, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Ședința Academiei Române dela 1 Maiu 1914, de <i>D. A. Sturdza</i>	—,60
Fundațiuni religioase ale Domnilor Români în Orient, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Fundațiunile Domnilor Români în Epir, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Un act românesc privitor la începătorul culturii bulgare Dr. Veron, de <i>N. Iorga</i>	—,20
O hartă a Țerii-Românești din c. 1780 și un geograf dobrogean, de <i>N. Iorga</i>	—,50
Nouă documente basarabene, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Situațiunea internațională a Principatului Țerii-Românești în vremea lui Șerban Cantacuzino (1678—1688), de <i>Ioan Radonić</i>	—,30
Correspondența Domnilor și Boierilor români cu Metternich și cu Gentz între anii 1812—1828, de <i>Ioan C. Filitti</i>	—,50
Stâlpul lui Mihaiu Racovița Vv, în Bucovina, de <i>Teodor V. Stefanelli</i>	—,50
Veneția în Marea Neagră, I: Dobrotici, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Veneția în Marea Neagră, II: Legături cu Turciiși cu creștinii din Balcani dela lupta dela Cosovo până la cea dela Nicopole (1389—96), de <i>N. Iorga</i>	—,50
Tom. XXXVII. — Desbaterile Academiei în 1914—1915	5.—
XXXVII. — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	15.—
Veneția în Marea Neagră. III: Originea legăturilor cu Ștefan cel Mare și mediul politic al dezvoltării lor, de <i>N. Iorga</i>	—,80
Pilda bunilor Domni din trecut față de școala românească, de <i>N. Iorga</i>	1,50
Scrisori inedite ale lui Tudor Vladimirescu, de <i>N. Iorga</i>	1,50
Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brâncoveanu și scopurile Academiei Române, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Opera de istoric a Regelui Carol, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Neamul Agarici. — Răzeși fălcieni și vaslueeni, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Imperialismul austriac și cel rus în dezvoltare paralelă, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Din legăturile noastre cu Sârbii, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Privilegiile șangăilor dela Târgu-Ocna, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Cetatea Ulmetum. III. Descoperirile ultimei campanii de săpături din vara anului 1914, de <i>Vasile Pârvan</i>	2.—
Câteva știri despre comerțul nostru în veacurile al XVII-lea și XVIII-lea, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Dreptul la viață al statelor mici, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Un dascăl uitat: Grigore Pleșoianu, de <i>N. Bănescu</i>	1.—
Dardanelele. (Amintiri istorice), de <i>N. Iorga</i>	—,30
Zidul cetății Tomi, de <i>Vasile Pârvan</i>	1.—
Câteva lămuriri nouă cu privire la istoria Românilor, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Vechimea rumâniei în Țara-Românească și legătura lui Mihai Viteazul, de <i>C. Giurescu</i>	—,70
Faze sufletești și cărți reprezentative la Români cu specială privire la legăturile «Alexandriei» cu Mihaiu Viteazul, de <i>N. Iorga</i>	2.—
Contribuțiuni la Istoria Românilor ardeleni, 1780—1792, cu 84 acte și documente inedite, culese din arhivele din Viena, Budapesta, Sibiiu și Brașov, de <i>Dr. Ioan Lupăș</i>	2.—
Emigrările de peste munți, de <i>I. Nistor</i>	—,50
Episcopul Vasile Moga și profesorul Gheorghe Lazăr, de <i>Dr. Ioan Lupăș</i>	—,60



Analele Academiei Române.

L. B.

XXXVII. — Desbaterile Academiei în 1915—1916	(Sub presă).	
XXXVIII. — Memoriile Secțiunii Istorice	(Sub presă).	
Câteva știri nouă relative la legăturile noastre cu biserica constantinopolitană în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, de <i>N. Iorga</i>		—,20
Impozitele în funcțiune economică și politică socială, de <i>G. N. Leon</i> . În legătură cu Biblia dela 1688 și Biblia dela 1667 a lui Nicolae Milescu, de <i>N. Iorga</i>		—,20
Monete vechi românești inedite sau puțin cunoscute, de <i>Const. Moșil</i>		—,50
Carpații în luptele dintre Români și Unguri, de <i>N. Iorga</i>		—,30
Sârbi, Bulgari și Români în Peninsula Balcanică în evul mediu, de <i>N. Iorga</i>		—,30
România față de capitulațiile Turciei, de <i>Ioan C. Filitti</i>		—,60
Despre rumâni, de <i>C. Giurescu</i>		—,60
Documente privitoare la Episcopia din Maramurăș, de <i>Preotul Dr. Alexandru Cziplé</i>		1,20
Amănunte din istoria noastră în veacul al XIX-lea, de <i>N. Iorga</i> . Iordache Olimpiotul, vânzătorul lui Tudor Vladimirescu, de <i>N. Iorga</i>		—,70
Două contribuții la istoria bisericească a Românilor, de <i>N. Iorga</i> . Cetatea Giurgiu. Originile și trecutul ei, de <i>N. A. Constantinescu</i> . Contribuțiunea numismatică la istoria antică a României Transdunărene, de <i>M. C. Sutz</i>		—,50
Histria, IV. Inscripții găsite în 1814—1915, de <i>Vasile Pârvan</i>	(Sub presă).	
Legăturile românilor cu Rușii apuseni și cu teritoriul zis «ucrainian», de <i>N. Iorga</i>		—,60
Ceva mai mult despre viața noastră culturală și literară în secolul al XVIII-lea, de <i>N. Iorga</i>		—,40

VERIFICAT
2017